

ЕКОТУРИЗЪМ – ЕСТЕСТВЕНО БЪЛГАРИЯ

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ И ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕКОТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ

Този документ беше създаден с подкрепата, осигурена от Мисията за България на Американската агенция за международно развитие по силата на проекти „Опазване на биологичното разнообразие и икономически растеж I и II“, Договор No. LAG-I-00-99-00013-00, изпълнявани от ARD, Inc.

Разработването на този документ беше подкрепено и от

ЕКОТУРИЗЪМ – ЕСТЕСТВЕНО БЪЛГАРИЯ
НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ И ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ
ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕКОТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ

Този документ беше създаден като резултат от широкото участие на всички заинтересовани страни на национално, регионално и местно ниво. Списъкът на институциите, участвали в него, е приложен към настоящата публикация.

Всички материали, разработени и използвани за целите на този документ, са публикувани на Интернет адрес www.ecotourism.bulgariatravel.org. Техният списък е публикуван в Приложение 1.

© ААМР, 2004

Документът е съставен и редактиран от:

Камелия ГЕОРГИЕВА
координатор на Програмата за екотуризъм, Проект ОБРИП
Десислава МИХАЛКОВА-СТАНИМИРОВА

Консултанти:

Д-р Доналд ХОКИНС
Айзенхауер професор по туристическа политика
Училище по бизнес и обществен мениджмънт университет „Джордж Вашингтон“

Питър ХЕТС
старши ръководител на Проект ОБРИП

Джон Хендерсън ТОД
„Тод съдружници“, старши партньор

Преводачи

Весела ГАВРАИЛОВА, Венцислав ГРАДИНАРОВ, Ирен НЕДИНА

Коректори

Диана МЕРДЖАНОВА, Треиси САЙМЪНС

Дизайн на корицата **Кристина БОРИСОВА**

Издава „Продуцентски център ЛМ“ ЕООД

ISBN 954-91472-1-5

Принос:

Александър Бабинов
Александър Коцев
Андрей Горанов
Анелия Атанасова
Анелия Димитрова
Ани Пейзанова
Анна Петракиева
Антон Попов
Антон Филипов
Антония Чиликова
Благой Рагин
Богдан Богданов
Борис Бъров
Борислав Борисов
Борислав Мурджев
Боян Манев
Валери Вълчинков
Васил Маринов
Васил Петров
Венцеслав Панчев
Венцислав Янев
Георги Георгиев
Георги Годинов
Георги Грънчаров
Георги Иванов
Георги Илиев
Георги Пампоров
Георги Шипковенски
Герасим Герасимов
Гинка Капитанова
Гълъб Черпоков

Даниела Попова
Десислава Михалкова
Детелина Ганчева
Димитрина Ботева
Димитър Божиков
Димитър Колев
Димитър Маринов
Димитър Палагачев
Димитър Пеев
Донка Соколова
Дора Янкова
Дочка Филипова
Елена Кръстенова
Емил Рангелов
Емилия Стоянова
Здравко Сечков
Златка Петрова
Зоя Матеева
Иван Върляков
Иван Китов
Иван Кунчев
Иван Тошев
Иво Маринов
Ирен Стефанова
Ирина Захариева
Йордан Великов
Карстен Гермер
Кимино Нагаи
Кирил Георгиев
Кирил Гератлиев
Любомир Попйорданов

Мариана Николова
Мариета Стоименова
Марин Тодоров
Марина Димова
Марина Йорданова
Мария Воденска
Мария Нейкова
Мария Новакова
Мария Патронова
Мария Самарджиева
Марияна Кънчева
Мая Пенчева
Методи Методиев
Мира Милева
Митко Чочев
Михаил Михайлов
Момчил Караиванов
Нела Рачевиц
Нели Георгиева
Нели Папазова
Николай Джамбазки
Николай Дилчев
Николай Иванов
Николай Йонов
Николай Ненчев
Николета Ефремова
Николина Ковачева
Николина Попова
Огняна Главусанова
Павлин Манов
Петко Еврев

Петър Миладинов
Петър Петров
Пламен Данчев
Пламен Димитров
Райна Хардалова
Росица Георгиева
Росица Манолова
Росица Михайлова
Румен Драганов
Румяна Райкова
Светлана Митева
Светлин Ганков
Светослав Тодоров
Силвия Андонова
Силвия Хинкова
Симана Марковска
Соня Енилова
Стелиан Димитров
Стою Недин
Стела Тодорова
Таня Шумкова
Теодора Христофорова
Тодор Кръстев
Тома Белев
Христомир Христов
Цветан Тончев
Юлия Тумбаркова
Явор Стоянов

ПРЕДИСЛОВИЕ

През дългия си исторически път България съумя да съхрани богатите си културни и природозащитни традиции. България винаги е била част от Европа. През последните години тя го доказва, като приема предизвикателството да бъде една от водещите страни на стария континент в областта на природозащитата и на устойчивото развитие.

Най-голямото богатство на България е съчетанието на разнообразна и съхранена природа с ценно културно-историческо наследство, традиции, бит и разбира се, таланти и гостоприемни народ.

С подкрепата на Американската агенция за международно развитие България създаде първата в Европа Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие, която очертава основните насоки за дейностите и инвестициите в областта на опазване на природата в страната.

Десет години по-късно е създадена първата за континента Национална стратегия и план за действие за развитие на екотуризма в България. Тя е продукт на сътрудничеството между нашето правителство, Американската агенция за международно развитие, Програмата на ООН за развитие, Световната банка и Швейцарското правителство, чрез Регионалния център за околна среда. Българското правителство оценява високо тази подкрепа.

Съхранената природа е нашето ЗЕЛЕНО ЗЛАТО. През последните десет години политиката, законодателството и действията за природозащита бяха насочени главно към опазването и поддържането на биоразнообразието. Разширяващата се мрежа от защитени територии демонстрира подкрепата и приноса на правителството и на местните общности към природозащитните ценности. Развитието на екотуризма се основава на един добър баланс между природозащитната, икономическата и социалната политика на правителството. Това е в синхрон с европейската политика в тази сфера и гаранция за ефективно прилагане в България на принципите на устойчивото развитие.

Три министерства – на околната среда и водите, на икономиката и на земеделието и горите, през 2002 г. подеха инициативата за създаването на този програмен документ. Документът беше изработен с широкото участие на гражданите, местните власти, бизнеса, администрациите на защитените територии – всички, които са заинтересовани от развитието на екотуризма в България. Постигнатият консенсус е гаранция, че формулираните в него цели ще бъдат успешно постигнати. Показателен е фактът, че във Втория национален форум „Екотуризъм – естествено България“, проведен през януари 2004 г., взеха участие 300 представители на повече от 100 институции и организации.

От изключителна важност за успешното прилагане на Стратегията и плана за действие за развитие на екотуризъм е инициативата на местните власти, на браншовите, продуктовете, регионалните и местните сдружения и асоциации за туризъм, на администрациите на защитените територии и частния бизнес. На

свой ред Правителството на Република България поема отговорността за изпълнението на Стратегията и плана за действие за екотуризъм. През следващите години ще се направят усилия за осигуряване на допълнителни ресурси в тази насока. Ще продължим да разчитаме на партньорството си с всички, които имат интерес този вид туризъм да се развие в България.

Убедени сме, че Националната стратегия и план за действие за развитие на екотуризъм в България ще проправи пътя за развитието на устойчив туризъм в България. Усилията на всички нас трябва да бъдат насочени към търсене и предлагане на атрактивни форми за привличането на български и чуждестранни туристи, които веднъж докоснали се до красотите на българската природа, култура и традиции, да възкликнат: ЕКОТУРИЗЪМ - ЕСТЕСТВЕНО БЪЛГАРИЯ!

=====

ЛИДИЯ ШУЛЕВА
заместник
министър-председател и
министър на икономиката

=====

ДОЛОРЕС АРСЕНОВА
министър
на околната среда
и водите

=====

МЕХМЕД ДИКМЕ
министър
на земеделието
и горите

Съдържание

Признателност	5
Списък на съкращенията	6
Въведение	7
I. НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕКОТУРИЗЪМ	11
1. Процесът на стратегическо планиране	11
2. България и екотуризмът – общ преглед	13
3. Ситуационен анализ	19
4. Екотуризмът – сравнително предимство на България и инструмент за устойчиво развитие	25
4.1. <i>Визия за екотуризма в България</i>	25
4.2. <i>Мисия на екотуризма в България и очаквани резултати</i>	26
4.3. <i>Подходи за реализиране на мисията на екотуризма в България</i>	28
4.4. <i>Рамка на политиката на екотуризма</i>	30
5. Стратегически цели и приоритетни дейности	33
5.1. <i>Съхраняване на природното и културното наследство</i>	34
5.2. <i>Развитие на екотуристическия бизнес</i>	38
5.3. <i>Национална политика и управление</i>	45
5.4. <i>Регионално и местно развитие</i>	51
II. НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕКОТУРИЗЪМ	55
1. Процесът на изготвяне на плана за действие	55
2. Допускания, координация и ресурси	59
2.1. <i>Допускания</i>	59
2.2. <i>Координация и ресурсни наличности</i>	60
3. Логическа рамка	61
4. Приоритетни теми и действия в областта на екотуризма	63
4.1. <i>Управление на информацията</i>	65
4.2. <i>Развитие на екотуристическото предприемачество</i>	77
4.3. <i>Развитие на екотуристическия продукт и гарантиране на качеството</i> 87	
4.4. <i>Маркетинг и реклама</i>	101
4.5. <i>Развитие на човешките ресурси и обучение</i>	111
4.6. <i>Институционално развитие</i>	123
5. Прогнози за потребностите от финансиране (2004–2008 г.)	137
6. Времеви график на плана за действие (2004–2008 г.)	146
7. Изпълнение на националния план за действие за развитие на екотуризъм (НПДЕ)	149
7.1. <i>Институционализиране на екотуризма</i>	149
7.2. <i>Показатели за ефективност</i>	149
7.3. <i>Насоки за изпълнение на Националния план за действие за развитие на екотуризъм</i>	150

ПРИЛОЖЕНИЯ	153
<i>Приложение 1. Списък на материалите, използвани в процеса на разработване на Националната стратегия и план за действие за развитие на екотуризъм</i>	<i>153</i>
<i>Приложение 2. Списък на българските организации, участвали в разработването на Националната стратегия и план за действие за развитие на екотуризъм</i>	<i>155</i>

Признателност

Проектът на Националната стратегия за екотуризъм бе разработен благодарение на усърдната работа на представителите на български министерства, НПО, бизнеса, академични институции, регионални и местни власти, туристически сдружения и консултанти. Това бе един активен процес на обсъждане, на обмен на информация и работни срещи, продължили близо година.

Трима заместник-министри подкрепиха тази инициатива. Специално трябва да отбележим пионерските усилия на техните министерства в лицето на г-жа Фатме Илияз, заместник-министър на околната среда и водите, г-жа Меглена Плучиева – заместник-министър на земеделието и горите, и г-н Димитър Хаджиниколов – заместник-министър на икономиката.

Екипът по разработването на стратегията включваше експерти от посочените министерства, както и професионалисти в сферата на туризма от туристически сдружения – Българската асоциация за алтернативен туризъм, Българския туристически съюз, Пиринския туристически форум, Туристическата асоциация „Стара планина“, представители на природозащитни НПО и техните информационни центрове, Българското дружество за защита на птиците, национални и природни паркове – Националният парк „Централен Балкан“ и Природния парк „Странджа“, Фондацията за реформа в местното самоуправление и експерти от проекта „Опазване на биологичното разнообразие и икономически растеж“ на Американската агенция за международно развитие.

И други организации и институции дадоха своя принос в процеса на изготвяне на проекта на документа. Сред тях са: Министерството на културата, Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Българската асоциация на туристическите агенции, Българската туристическа камара, Българската асоциация за селски и екологичен туризъм, „Пандион-Д“ ООД, ИКОМОС, Българската академия на науките, Софийският университет „Св. Климент Охридски“, Университетът за национално и световно стопанство, Агенцията за малки и средни предприятия, Бургаската регионална туристическа асоциация, Асоциация „Планини и хора“, Съюзът на специалистите по парковете и ландшафта в България, областният управител – Добрич, Природният парк „Златни пясъци“, националните паркове „Рила“ и „Пирин“, Планинската спасителна служба, UNDP, GTZ, JICA, PHARE, FLAG/UD.

Искаме специално да отбележим важния принос на представителите на международни организации – г-н Оливър Хилъл – UNEP, г-н Артър Педерсен – ЮНЕСКО, г-р Брайън Уайт – WTTC, г-н Габор Вереси – WTO, г-жа Силви Бланжи – TIES, г-н Ник Бюндерс от PANPARKS, както и на международния консултант проф. Доналд Хокинс от Университета „Джордж Вашингтон“, Стефка Пап – представител на CBD.

Националният план за действие за екотуризъм представлява краен продукт от един процес на планиране с широко участие на заинтересованите страни в дванайсетте, идентифицирани от стратегията, потенциални екотуристически дестинации за екотуризъм, допълнен и от приноса на шест експертни групи на национално ниво. Тези два паралелни процеса набавиха основната информация, която е включена и представена в този документ с помощта на двама международни консултанти – проф. Доналд Хокинс от Университета „Джордж Вашингтон“ – САЩ, и г-н Джон Хендерсън Тод от Великобритания.

Списък на съкращенията

AAMP	Американска агенция за международно развитие
БАТА	Българска асоциация на туристическите агенции
БААТ	Българска асоциация за алтернативен туризъм
БАСЕТ	Българска асоциация за селски и екологичен туризъм
БТС	Български туристически съюз
ГДП	Граници на допустимата промяна
ГИС	Географски информационни системи
ЕС	Европейски съюз
ИКОМОС	Международен съвет за паметниците на културата и забележителните места
ИСПА	Инструмент на структурните политики за предприсъединяването
ИТ	Информационни технологии
МЗГ	Министерството на земеделието и горите
МИ	Министерството на икономиката
МК	Министерството на културата
МОН	Министерството на образованието и науката
МОСВ	Министерството на околната среда и водите
МСП	Малки и средни предприятия
НАТУРА 2000	Европейска екологична мрежа, състояща се от територии под защита според изискванията на Директивата за птиците и Директивата за местообитанията
НЕМ	Национална екологична мрежа
НЕТС	Национална стратегия за екотуризъм
НПДЕ	Национален план за действие на екотуризъм
НПО	Неправителствена организация
НРГЕ	Национална работна група за екотуризъм
НСТ	Национален съвет по туризъм
ОБРИП	Проект „Опазване на биологичното разнообразие и икономически растеж“
ПОКН	Планове за опазване на културното наследство
ПРООН	Програма за развитие на ООН
ПУЗТ	План за управление на защитена територия
РЕЦ	Регионален екологичен център
РТА	Регионална туристическа асоциация
САПАРД	Инвестиционни предприсъединителни фондове на Европейския съюз в областта на земеделието и горското стопанство
СРКТ	Стратегия за развитие на културен туризъм
ТИЦ	Туристически информационен център
ФАР	Програма, представляваща един от трите предприсъединителни инструменти, финансирана от Европейската общност в помощ на страните – кандидатки за членство в Европейския съюз
ФРМС	Фондация за реформа в местното самоуправление
ЮНЕСКО	Организацията на обединените нации за образование, наука и култура – подпомага сътрудничеството между страните в посочените области
СВД	Конвенция за биологичното разнообразие – Convention on Biological Diversity
CIDA	Канадска агенция за международно развитие (Canadian International Development Agency)
ETC	Съвет за технологии, свързани с околната среда (Environmental Technology Council)
FLAG	Firm Level Assistance Group
GEF	Световен фонд за околната среда (Global Environment Facility)
GTZ	Германско бюро за техническо сътрудничество (Technical Cooperation Office - Germany)
ILO	Международна организация на труда (International Labor Organization)
IUCN	Международен съюз за защита на природата (International Union for Conservation of Nature – World Conservation Union)
JICA	Японска агенция за международно сътрудничество (Japanese International Cooperation Agency)
JOBS	Програма за стимулиране на заетост чрез подкрепа за бизнеса (Job Opportunities through Business Support)
PAN Parks	ПАН паркове – Protected Areas Network Parks
TEDQUAL	Програма и списание за качество на образованието и обучението по туризъм (U.S. Magazine about quality in tourism education and training)
TIES	Международна асоциация за екотуризъм
UD	Университет Делауеър
UNEP	Програма за околна среда на ООН (United Nations Environmental Program)
WTO	Световна туристическа организация (World Tourism Organization)
WTTC	Световен съвет за пътувания и туризъм (World Travel and Tourism Council)

Въведение

Националната стратегия и план за действие за развитие на екотуризъм са създадени в отговор на нарастващата популярност и значението на туризма за националната икономика. През последните години за много българи той става все по-достъпна и понятна възможност за бизнес. Стратегията и планът се разработват и в отговор на вълната от местни и регионални инициативи за екотуризъм, възникнали в рамките на природозащитни дейности, или за предлагане на пазара на местни традиции, обичаи и култура, както и като алтернатива на масовия туризъм. Всяка от тези инициативи отразява и необходимостта да се започне бизнес без големи инвестиции и стартов капитал. Укрепването на движението за опазване на природата и за развитие на екотуризъм е съвсем естествено в периода на преход към пазарна икономика. И двете тенденции са израз на загрижеността за опазване на околната среда и на културно-историческото наследство. Опазването на природата, на културното наследство и екотуризмът са свързани помежду си и се нуждаят един от друг, за да постигат успешно целите си.

Стратегията и планът за действие са важна стъпка за обединяване на усилията за развитие на екотуризма – такъв, какъвто е сега в България, и за ситуирането му на подобаващото място в цялостната програма за развитие на туризма. Те са и опит да се намери точната роля на екотуризма в реализирането на концепцията за устойчиво развитие в България, както и за формулирането на българската дефиниция за екотуризъм. Те дават рамката за развитие на националната политика за екотуризъм, като го свързват с начините на земеползване и планиране. Това са инструменти, с които българското правителство може да обедини многобройните опити за развитие на туризма по места и да ги свърже така, че да доведат до генериране на доходи, икономически растеж и създаване на поминък в малките населени места. С екотуризма се свързват устойчиви модели за икономически растеж и развитие на бизнеса.

Националната стратегия и план за действие за развитие на екотуризъм отреждат на България позиция на модел за развитие на екотуризъм на Балканите и в Европа. Тези документи са основани на необходимостта народът ни да оцени и разбере, че същността на нашата, българска, гордост – природата, традициите и обичаите ни, историята и начинът ни на живот – имат изключителна стойност за страната ни и за света. Трябва да започнем да гледаме на тези ценности като на сравнително преимущество на България пред света, който страда от постоянна загуба именно на богатства, с които ние разполагаме.

Стратегията очертава развитието на екотуризма в България за **период от десет години**, а планът за действие - **за първите пет години**. България притежава толкова важни предпоставки за развитие на екотуризъм, че заслужава стратегическата възможност да го превърне в един от печелившите и бързоразвиващи се видове туризъм. Стратегията и планът определят и географските приоритети за развитие на екотуризъм в страната.

Определение на екотуризъм

Екотуризмът се определя като форма на туризъм, основан на природата, но през деветдесетте години на ХХ век неправителствени организации, експерти по развитие и академични среди му обърнаха особено внимание и като инструмент за устойчиво развитие. В резултат на това терминът екотуризъм се използва, от една страна, като понятие, отнасящо се до принципите на устойчивото развитие, а от друга – за описване на един специфичен пазарен сегмент на туризма. Международната асоциация за екотуризъм даде едно от първите определения (1991 г.):

„Екотуризмът е отговорно пътуване до природните райони, което опазва околната среда и допринася за благополучието на местните хора.“

Световният съюз за опазване на природата (IUCN) формулира през 1996 г. екотуризма така:

„Пътуване или посещение, отговорно към околната среда, до сравнително непокътнати природни територии с цел удоволствие и възприемане на природата (и всички съпътстващи я културни забележителности – както минали, така и настоящи), което подкрепя опазването на природата, посетителите оказват ниска степен на негативно въздействие и което осигурява активно и рентабилно социално-икономическо развитие на местното население.“

На Първия национален форум „Екотуризъм, планини и защитени територии – партньори за благодеяние“ Министерството на икономиката, Министерството на околната среда и водите и Министерството на земеделието и горите подписа Протокол за сътрудничество в областта на екотуризма. В протокола трите министерства дават следното определение за екотуризъм:

„Министерствата приемат общото разбиране за екотуризма като пътуване до сравнително незасегнати природни местности с цел посетителите да разгледат и да се насладят на природата и всички съпътстващи културни забележителности, като едновременно с това се насърчава съхранението им и се допуска възможно най-ниска степен на въздействие. Екотуризмът е и възможност за развитие на бизнес във всички свързани с него услуги, приоритетно в малки местни предприемачески инициативи, като осигурява социално-икономическа активност на местното население и справедливо разпределение на отговорностите и ползите. Екотуризмът съдържа също важни елементи на природозащитно образование, интерпретация на природното и културното наследство и съответства на всички форми на устойчив туризъм.“

Екотуризмът се стреми във всички случаи да постигне резултати на устойчиво развитие. Важно е да се подчертае, че всички туристически дейности, независимо дали са насочени към почивки, бизнес, конференции, конгреси или изложения, укрепване на здравето, приключения или екотуризъм, трябва да се стремят към устойчивост. Това означава, че планирането и развитието на туристическа-

та инфраструктура, нейното функциониране трябва да се фокусират върху екологичните, социалните, културните и икономическите критерии за устойчивост.

Силната ориентация на екотуризма към принципите, ръководните насоки и сертифицирането, основани на стандартите за устойчивост, му отрежда специално място в сферата на туризма. В годините, откакто понятието беше дефинирано за първи път, в България се постигна консенсус по основните елементи на екотуризма, които го характеризират така:

- допринася за опазване на биологичното разнообразие;
- поддържа благополучието на местните хора;
- включва отговорно поведение от страна на туристите и туристическия отрасъл;
- изисква възможно най-ниско потребление на невъзобновяеми ресурси;
- услугите се предоставят главно от малкия бизнес на малки туристически групи;
- поставя ударение върху местното участие, личната собственост и бизнесвъзможностите, особено за хората от извънградските райони;
- включва интерпретативен/познавателен елемент.

Международни и национални тенденции в развитието на туризма

Екотуризмът е растяща пазарна ниша в областта на туризма. По данни на Световната туристическа организация (World Tourism Organization) през 1997 г. 595 милиона международни туристи са изразходвали 425 милиарда щатски долара. Очаква се броят на туристите да нараства с 4,3% годишно през следващите 20 години, а разходите по пътуванията да се повишават с 6,7% годишно. Туризмът сред природата генерира 7% от всички средства за международни пътувания (Линдберг, 1997 г.). Институтът по световни ресурси (1990 г.) е установил, че **туризмът като цяло се характеризира с годишен ръст 4%, докато пътуванията, насочени към природата – с ръст от 10 до 30% годишно.**

Това означава, че за България съществува тенденция за динамичен ръст на потенциалния пазар на екотуристически продукти. Налице е реална възможност България да стане регионален и европейски лидер в този разрастващ се пазар.

Туризмът в България е във възход. През 2002 г. международните туристи са нараснали спрямо 2001 г. с 8,6% и наброяват 2 992 590 по данни на Министерството на икономиката. През 2002 г. приходите от туризъм са се увеличили с 11,1% в сравнение с 2001 г. и възлизат на 1334 милиона щ. д. (без разходите по транспорта). Разходите, направени от български туристи в чужбина, са се увеличили с 8,24% в сравнение с 2001 г.

По предварителни данни на Министерството на икономиката туристите, посетили България през 2003 г., са с 18,01% повече спрямо 2002 г.

Най-големият дял посетители са от Германия. През 2002 г. германските туристи в България са 480 460, което е с 28,35% повече в сравнение с 2001 г. Най-голямо е увеличението на посетителите от Великобритания – с 60% повече от 2001 г. 110 902 британски граждани са били в България през първите осем месеца на 2002 г. Тези тенденции на туристическия пазар са благоприятни за страната и могат да се отразят положително върху развитието на екотуризма.

Предизвикателства към опазването на биоразнообразието, на културното наследство и към икономическия растеж

България е първата европейска страна, която разви и прие собствена Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие (1995 г.). Оттогава насам българската държава последователно разработва основното законодателство, необходимо за прилагането на съвременните практики за управление на природата. Две предпоставки са от основно значение за осигуряване устойчивостта на тези постижения. Първата е управлението на защитените територии да предвижда ползи за местното население, а втората – финансовите механизми да бъдат разработени така, че да осигуряват средства както за природозащитните дейности, така и за подобряване на възможностите за поминък на хората в природните райони. Културното наследство на България е изправено пред същото предизвикателство. То трябва да осигури ползи за хората, които го опазват, и трябва да съществуват финансови механизми и стимули, които подпомагат опазването на разнообразието на това наследство.

България е и една от първите държави в света, която прие и използва „Насоките за дейности, свързани с развитието на устойчив туризъм и с биоразнообразието“ на Конвенцията за биологично разнообразие при разработване и планиране на Националната стратегия за екотуризъм.

През последните четиринадесет години страната е в период на труден преход. Промените доведоха до обединяване на определени групи от населението, живеещи основно в малки селища, често намиращи се в непосредствена близост до ценни природни обекти и културно-исторически паметници. Екотуризмът е добра възможност за тези райони на страната да се съживят икономически, тъй като природните и културните ресурси за неговото развитие са налице и не са нужни големи инвестиции. И понеже екотуризмът се развива най-често като малък или семеен бизнес, той може да осигури на местните хора стимул да останат да работят в природните райони, да предотврати обезлюдяването и да изгради множество местни центрове на икономически просперитет.

В страната има много примери за различни форми на екологичен, културен и други видове устойчив туризъм. Засега в тези усилия липсва системен подход и стратегическа последователност. Една стратегия за развитие на екотуризма ще помогне за канализиране на усилията за развитие на този важен сегмент на туризма в държавата. Стратегията ще насърчи България да поеме водеща роля в региона и ще даде на страната конкурентно предимство при разширяване на вътрешния и международния туристически пазар. България е сред първите европейски държави, разработили стратегия за екотуризъм с такъв обхват.

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕКОТУРИЗЪМ

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ И ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕКОТУРИЗЪМ

*Гледка
от Рогоните*

*Архив
РТА „Рогони“*

Националната стратегия за развитие на екотуризъм е създадена в резултат на различни инициативи. Някои от тях са базирани на съвместни усилия на държавния и частния сектор за предлагане на алтернатива на масовия туризъм. Част от тези усилия бяха подкрепени от български и от международни донори. Други инициативи включват участието на администрациите на защитените територии и НПО за ангажиране на местните общности в дейности във и извън тези територии. Министерството на околната среда и водите (МОСВ) чрез българските национални паркове пое лидерството в дейностите на местно ниво за развитие на екотуризма в защитените територии. С подкрепата на проекта „Опазване на биологичното разнообразие и икономически растеж“ на Американската агенция за международно развитие (ААМР) в България и на МОСВ, националните паркове „Рила“ и „Централен Балкан“ приложиха „модели“ за развитие на екотуризъм в околните общности.

„Работният модел“, създаден от националните паркове, включва формирането на партньорства за екотуризъм, възникнали и като резултат от процеса на изготвяне на плановете за управление с широко участие. Тези партньорства работят в подкрепа на взаимния интерес от развитието на местния туризъм и насърчаване на ангажираността към природозащитните дейности. В резултат на подобни партньорства бяха създадени две сдружения за екотуризъм – Сдружение за екотуризъм „Централен Балкан“ - Калофер и Сдружение за екотуризъм „Рила“. Те са институционални партньори на националните паркове и са лидери на екотуристическите инициативи в техните общности и в околните райони.

Мотивирана от успеха на партньорствата за екотуризъм в националните паркове „Рила“ и „Централен Балкан“, както и от усилията на други защитени те-

ритории и регионални туристически сдружения, през февруари 2002 г. беше сформирана национална работна група, която да анализира условията и да препоръча промени в националната политика за туризъм в подкрепа на развитието на екотуризма. Националната група включва представители на министерствата на околната среда и водите, икономиката, земеделието и горите, представители на национални, регионални и местни туристически асоциации, природозащитни неправителствени организации и на Фондацията за реформа в местното самоуправление.

Министерството на икономиката предложи работната група да даде своя принос при изготвянето на национална стратегия за екотуризъм като компонент от Националната стратегия за развитие на туризма. Процесът на стратегическо планиране започна през май 2002 г. съвместно с частния сектор, с неправителствения сектор, с основни правителствени институции, включително и Министерството на културата и местните власти. Работата на групата се подпомагаше от експерти и финансиране от ААМР.

Първият вариант на НЕТС беше представен на Националния форум „Екотуризъм, планини и защитени територии - партньори за благоденствие“ през октомври 2002 г. Обсъжданията по време на форума и специалната сесия на работната група, в която участваха и представители на най-важните международни организации, имащи отношение към екотуризма – Програмата на ООН за околна среда, Световният съвет за пътувания и туризъм, Световната туристическа организация, Международната асоциация за екотуризъм, Международният съвет за паметниците на културата и забележителните места (ИКОМОС), Съветът на Европа, Пан парковете и други – допринесоха за усъвършенстването на документа.

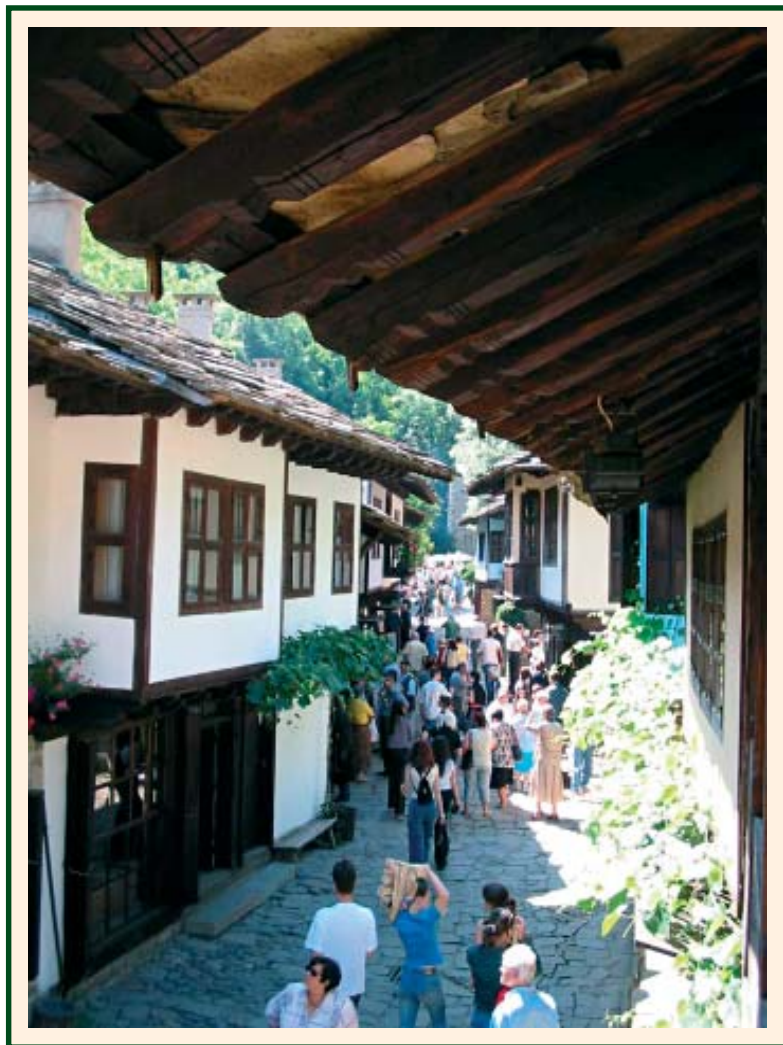
Вторият вариант на НЕТС беше представен на Национална работна среща за екотуризъм през февруари 2003 г. В срещата участваха над 150 души, сред които представители на седем министерства, парламентарната комисия по околната среда и водите, администрации на защитени територии, национални браншови и продуктови, както и регионални и местни туристически сдружения, национални и регионални асоциации на общините, неправителствени организации, национални и международни донори и техните програми, търговски банки, частни предприемачи, образователни и академични институти, областни управители и кметове. Настоящият вариант на стратегията включва коментарите на участниците в националната работна среща и писмените бележки, подадени след срещата.

Международните експерти многократно отбелязват, че създаването на българската Национална стратегия за развитие на екотуризъм е изключителен пример за сътрудничество между държавния, неправителствения сектор и бизнеса, за разработване на политиката и стратегическото планиране на екотуризма. През тези паралелни процеси заинтересованите страни използват Насоките за устойчив туризъм на CBD. Както резултатът, така и самият процес са много добър пример на международната сцена на екотуризма и устойчивия туризъм.

Министър-председателят Симеон Сакскобургготски подчерта значимостта на екотуризма за развитието на България в приветствието си пред Националния форум на 2 октомври 2002 г. в София.

„Убедени сме, че, като се ангажира с подкрепа за развитието на екотуризма, българското правителство прави още една стратегическа стъпка към икономически просперитет на страната и присъединяването ѝ към Европейския съюз. Едно добре запазено природно и културно наследство и възможностите за развитието на туризъм, основан на природата, са позитивни ценности. България може да застане начело, давайки този принос на европейската ценностна система.“

Етнографски музей на открито Етъра

Тази част представлява резюме на описанието на екотуристическия сектор. Информацията за това описание беше събрана и обработвана в продължение на повече от половин година. Включиха се повече от 30 експерти от над 20 институции. Прегледани бяха десетки документи, доклади, публикации, проучвания, правени по различни поводи през последните години.

Процесът на събиране на информацията показва, че по някои въпроси тя

Архив РТА „Стара планина“

е непълна и недостатъчно систематизирана поради обстоятелството, че никой по никакъв повод не си е поставял задачата да го прави. Този процес показва също, че в България има много малко опити да се анализира и да се разбере международният и вътрешният пазар на екотуризма. Проучванията обаче показват, че екотуризмът представлява развиващ се сегмент на националния туристически пазар и че продуктите и клиентите на този пазар могат да се различат като ясно очертаващ се конкурентен клъстер на българския туристически сектор.

Описанието на моментното състояние на екотуристическия сектор в България към средата на 2003 година е публикувано в Интернет страницата за екотуризъм в България www.ecotourism.bulgariatravel.org.

Последвалият процес на създаване на планове за действие за дванадесет потенциални екотуристически дестинации многократно обогати и детайлизира тази информация.

Пълният текст на общия преглед съдържа информация по следните теми:

- Ресурсно многообразие
- Политическа рамка
- Заинтересовани страни
- Инфраструктура за екотуризъм
- Екотуристически пазари и продукти

Ресурсно многообразие

Биологичното разнообразие и защитените територии в България са в основата за развитие на екотуризъм. За опазването и съхраняването на изключително богатото биоразнообразие е създадена система от защитени територии, която обхваща почти 5% от площта на страната. В процес на създаване е националната екологична мрежа. Това ще е българският принос към европейската мрежа NATURA 2000 и ще обхваща 10–12% от територията на страната. Програмата NATURA 2000 ще идентифицира и формулира приоритети за някои райони в страната, които не са част от защитени територии, но в които попадат значими обекти на природното наследство. Като резултат от включването им в тази мрежа за тях ще бъдат прилагани специални мерки за опазване.

Културно-историческото наследство също е в сърцевината на екотуризма в България. Най-ценната част от него е със статут на защита „паметник на културата“. Около 40 000 обекта в България са признати за паметници на културата с национална и международна значимост. Към това могат да се добавят стотици, ако не и хиляди събития, традиции и церемонии, които съставляват културното богатство и разнообразие на България. Всички те носят своя национален контекст и в комбинация с разнообразието на природата и ландшафта представляват привлекателно съчетание на практики и атракции.

Политическа рамка

Прегледът на политическата рамка за развитието на екотуризма в България включва осем национални стратегии или национални планове в областта на биоразнообразието, горската политика, развитието на предприемачеството, регионалното развитие, както и десет закона от националното законодателство и 26 международни конвенции в различни области, по които България е страна.

Всички те са добра предпоставка за развитие на екотуризма, като се има предвид неговият интердисциплинарен и междусекторен характер. Опитът от създаването на стратегия за екотуризъм показва категорично необходимостта от разработването на национална стратегия за развитието на устойчив туризъм. Това е най-императивната потребност на туристическия сектор в този момент. развитието му ще бъде успешно, ако се обхванат всички възможности на отрасъла.

Заинтересовани страни

Основните заинтересовани страни в сферата на екотуризма са:

Държавните институции – пет министерства (на околната среда и водите,

на икономиката, на земеделието и горите, на културата, на регионалното развитие и благоустройството) с техните подразделения и служби, включително администрации на защитени територии, областни управители и общински власти.

Неправителствени организации:

- Браншови туристически асоциации – три с общ брой на членовете над 1000 души – БАТА, Българската туристическа камара, БХРА. Те изграждат важна основа за създаване на продукти на екотуризма, за техния маркетинг и за управлението на информацията.
- Има три специализирани туристически неправителствени организации, които играят важна роля за развитието на екотуризма в България. Две от тях са бизнесасоциации – Българската асоциация за алтернативен туризъм (БААТ), Българската асоциация за селски и екологичен туризъм (БАСЕТ) с общ брой членове над 150. Българският туристически съюз (БТС), който има 162 дружества и над 6000 индивидуални членове.
- Пет регионални туристически асоциации с над 400 членове – Пирински туристически форум, Регионална туристическа асоциация „Стара планина“, Регионална туристическа асоциация „Родопи“, Варненска туристическа камара, Бургаска туристическа асоциация.
- Около 100 местни туристически сдружения и съвети за туризъм с над 1000 членове.
- Не по-малко от десет са природозащитните НПО, които развиват дейност в сферата на екотуризма.
- Две НПО в областта на местното самоуправление – Националното сдружение на общините в Република България и Фондацията за реформа в местното самоуправление.
- Над 50 информационни туристически центъра към общините, съветите за туризъм или защитените територии.

Туристическият бизнес

Повече от 90% от туристическия бизнес в България е частен. Съществуват над 100 туроператорски фирми и над 500 туристически агенти. Освен десетина големи фирми, между които „Албена“ и „Балкантурист“, повечето туроператори са малки фирми – най-много до 10–15 служители. Няма официална статистика, която да регистрира тези, които целенасочено се занимават с предлагане на екотуристически пакети.

Българските туроператори, които в по-малка или в по-голяма степен представляват пазарният сегмент на екотуризма, като цяло могат да се разделят на няколко групи:

1. Най-многобройна е групата на фирмите, продаващи само настаняване (нощувка или полупансион).
2. Втората група са агенциите, продаващи планински продукти в стил „екскурзионно летуване“ и „зелени училища“. Сред тях могат да се посочат „Пиринтурист 2000“, бюро „Радецки“, „Орбита“.

3. Третата група са фирмите, предлагащи цялостен продукт на екотуризъм. Такива са „Пандион-Д“, „Неофрон“, „Зиг-заг холидейс“, „Любтравел“, „Одисея-ИН“, „Лъки турс“, „Вегена“, „Експлорър 2000“ и още няколко.

Международните туроператори работят в България изключително с местни партньори. Те могат да се разделят на две групи:

1. Компании, практикуващи основно масов туризъм, които включват елементи на екотуризъм в пакетите си, или го предлагат като опция - TUI, Neckermann.
2. Компании, които продават предимно специализирани продукти, в това число и екотуризъм – Trekking y aventura (Испания), USPA, Terres d'Aventure, Allibert, La Ballaguere (Франция), Walking Softly Adventures, Ramblers holidays, Exodus, Explore (Великобритания и САЩ), Studiosus reisen, Wikinger (Германия), SNP (Холандия).

В типичния случай местните доставчици на екотуристически услуги са малки предприятия с минимален уставен капитал и ресурси. Това обикновено са семейни фирми, в които работят основно членове на семейството. Все по-често напоследък тези малки туристически бази в селските райони правят усилия за разнообразяване на предлагания продукт, като предоставят специализирани програми за пешеходни преходи, пикници, конна езда, художествени занаяти, природни наблюдения, велосипедизъм.

Не съществува национален списък на екотуристически обекти, като значителен процент от тях изобщо не са регистрирани. Те не са обединени в национално сдружение и не получават почти никаква подкрепа на регионално или местно ниво за своето стабилизиране и развитие. Все по-нарастващ е броят от тези обекти, които по собствена инициатива се обединяват в местни или в регионални туристически и екотуристически сдружения, за да извличат по-голяма полза от съвместни дейности, като маркетинг, продажби, резервации и туристически пакети. Маркетингът на техния продукт или услуга обикновено се извършва с еднолитни рекламни похвати, като често информацията се предава от уста на уста. В страната са налице множество местни бази данни на туристически продукти и услуги, създадени чрез донорски проекти и програми.

Инвеститори в екотуризма

Финансирането на екотуризма е изправено пред редица предизвикателства. Въпреки това има банки, които са настроени положително по отношение на заемите за екотуризъм на ниво селища/общности (Хебросбанк; Българско-американска кредитна банка, Обединена българска банка, Насърчителна банка и Първа инвестиционна банка). От гледна точка на банките екотуристическите проекти са проекти за кредитиране на малки и средни предприятия и затова трябва да изпълнят стандартния набор от критерии за одобрение. Повечето банки препоръчват селските, общинските и местните проекти да опитат самофинансиране в течение на няколко години и след като регистрират първите си управленски успехи, да се обърнат към банка за отпускане на кредит.

Международни донорски проекти и програми

През последните десет години дейности за екотуризъм се финансират чрез повече от 25 донорски програми и проекти в сферата на туризма, природозащитата, опазването на културното наследство, местното самоуправление, развитието на неправителствения сектор. Тези програми и проекти се финансират както от международни финансови институции – Световната банка, Програмата на ООН за развитие, Глобалния екологичен фонд, предприемчивите програми на Европейския съюз и др., така и от отделни правителства – на САЩ, Швейцария, Япония, Германия, Холандия и др. Все още няма единна база данни, в която систематично да са описани тези донорски инициативи и съответният принос на българското правителство.

Инфраструктура

Прегледът на инфраструктурата засяга конкретно развитието на екотуризма. Този раздел включва общата инфраструктура (транспортната мрежа, електро- и топлоснабдяване, водоснабдяване и канализация и третиране на отпадъците, комуникационните и съобщителните мрежи и др.), общата и специализираната туристическа инфраструктура. Като цяло в страната има изградена обща и туристическа инфраструктура – пътища, летища, комуникации, пешеходни маршрути и др. Туристическата инфраструктура е най-добре развита в районите на морския и на ски-туризма.

По отношение на специализираната инфраструктура за екотуризъм се установява, че качествено и количествено състоянието ѝ е различно на различните места. Очертава се необходимост от значително подобряване на състоянието на системата от хижи в планините, изграждане на посетителска инфраструктура в защитените територии, както и подкрепа за разширяването и усъвършенстването на местата за настаняване и хранене в малките селища около защитените територии.

Пазари

Тенденциите на вътрешния и на международните пазари са представени на базата на проведени специализирани пазарни проучвания през 2001 и 2002 г.

Вътрешен пазар

През последните години в страната се наблюдава процес на развитие на вътрешен туристически пазар, а паралелно с това и на обособяването на някои ниши в него, включително екотуристическа.

През 2001 г. малко над 1 милион българи над 18-годишна възраст са пътували с цел почивка. По-голямата част от тях са жители на столицата и на областните градове и са със средно или с висше образование. Повечето от тях са прекарвали лятната си почивка в малките селища по Черноморието, една четвърт са били в планината или в други курортни селища. Като цяло разходите, направени от български граждани за пътувания в страната с цел почивка, през 2001 г. са около 330 милиона лева.

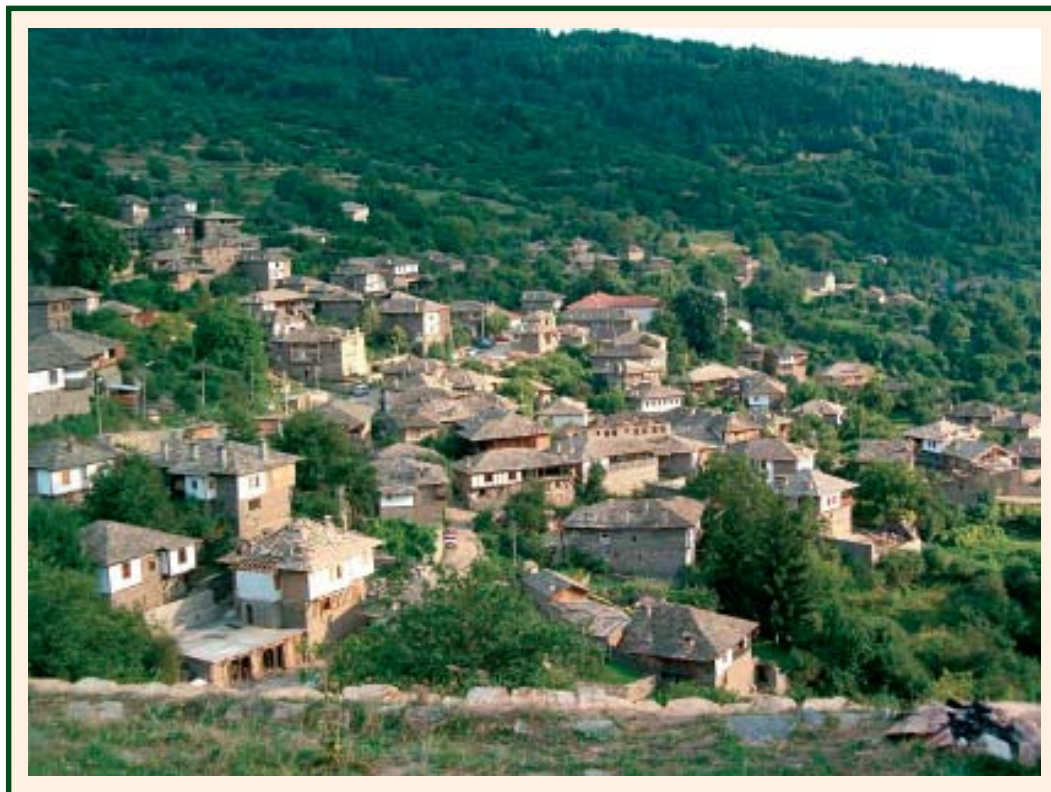

Потенциалният вътрешен пазар на екотуризма е между 140 000–180 000 души. Повечето от тях са от големите градове и главно от София. През 2001 г. тази група е похарчила най-малко 28 100 000 лева само за нощувки. Този оборот включва не само екотуристическите, а всички видове пътувания, но данните дават ориентация за обема на вътрешния пазар.

Международен пазар

Екотуризмът е част от нарастващата международна пазарна ниша на туристическия отрасъл. През последните години културният туризъм също се развива като една от най-успешните туристически индустрии в различни страни на света. Делът на туристическите пътувания, мотивирани от културата и културното наследство, непрекъснато нараства. Особено значение придобиват културните маршрути, предлагащи цялостни пакети от разнообразни типове културно наследство и природни ценности, с развита туристическа, информационна и транспортна инфраструктура.

*Изглед
с. Ковачевица
Рогопи*

*Архив РТА
„Рогопи“*

Анализът на информацията за състоянието на екотуризма може да бъде обобщен, като се използва рамката на SWOT анализа. По-подробен анализ на ситуацията може да бъде намерен в Интернет на www.ecotourism.bulgariatravel.org.

Екотуризмът в България може да се разглежда в светлината на някои **силни и слаби страни**.

Силни страни

- Ресурсите на страната за екотуризъм се характеризират с разнообразието на комплекси от уникална природа, културно-историческо наследство, традиционни практики и привлекателни ландшафти с културно и природно значение, както и с благоприятния климат, води и географско положение.
- Наличието на цялостна държавна политика за управление на околната среда, наличието на Национална програма за териториалното развитие, на национални стратегии за икономическо развитие и провеждащата се децентрализация и реформа на местното управление.

- Силните страни на държавните институции са водещата роля на националните и природните паркове за развитието на екотуризма, координацията между министерствата, признатата роля на екотуризма за икономическото развитие, както и богатият опит и интерес за опазване на културно-историческото наследство.
- Значителна част от основната необходима инфраструктура е налице. В страната е изградена основната обща инфраструктура – пътна мрежа, електроснабдяване, водоснабдяване, телекомуникации и т. н. Екотуризмът не изисква никакви необичайни инвестиции в инфраструктурата, а и частният сектор става все по-активен инвеститор в тази сфера.
- Силните страни на частния сектор могат да се опишат с увеличаващите се инвестиции в туризма и екотуризма, с по-добрия маркетинг на продуктите, широкото териториално разпространение на предприемаческите инициативи и тяхното разнообразие. Донорски програми подпомагат усилията за развитие на малкия и среден бизнес.
- Силна страна на неправителствените организации е, че все повече от тях използват екотуризма като инструмент за устойчиво развитие и че създават връзките между обществения и бизнесектора за промоция на екотуризма.
- Наличните възможности за финансиране на екотуризма са повечето достъпни фондове за развитие и маркетинг на екотуризма, както и подготвяните от банките програми за заеми за места за настаняване. В последно време вниманието се насочва и към отпускане на кредити за подобрения, имащи отношение към околната среда – електрозахранване, обработка на отпадъци и други, на съществуващи хотели.
- По отношение на положителните тенденции на пазарите може да се каже, че туризмът е успешно развиващ се отрасъл на икономиката. През последните години се забелязва повишаване на интереса към екотуристически продукти като специфичен сегмент на вътрешния пазар.
- Силните страни на популяризирането, рекламата и маркетинга са в съществуването на практики за популяризиране и маркетинг на екотуризма и появяващата се тенденция за разнообразяване на туристическите пакети с екотуристически елементи.

Слаби страни

- На макрониво дефицитите за развитие на екотуризма се изразяват в недостатъчно прилагане на устойчиви практики в земеделието и горското стопанство, изселването, загубата на традиции, разрушената и грозна инфраструктура в селищата, липсата на планове за управление и недостатъчните управленски умения, недостига на систематизирана информация за ресурсите и на интерпретативни програми. Въпреки че се правят опити за децентрализация на планирането и управ-

лението, тези опити са все още недостатъчни и неадекватни, за да доведат до усвояването на съответните роли от местната власт.

- Няма в систематизиран вид информация за ресурсите за развитие на екотуризма. Интерпретацията и информационните материали все още не са интегрирани в цялостните продукти. Екотуризмът продължава да е неорганизиран, недостатъчно координиран между защитените територии, културните обекти и местната власт.
- Все още не е направен опит да се опише профилът на очакванията на международните или на българските потенциални екотуристи с техните практики, преживявания и разходи. Съществуват само ограничени данни за тези специфики. Сега не е възможно да се определи какъв процент от посетителите на страната се интересуват от продукти на екотуризма.
- Все още отсъства цялостна стратегия за развитието на устойчив туризъм в България. Интеграцията на екотуризма в националния, регионалните и общинските планове за развитие не е направена. Процесът на децентрализация на управление на общините е все още бавен.
- Слаби страни на институциите са недостатъчният опит в министерствата за развитие на екотуризъм, липсата на информация за икономическия принос на този подотрасъл, недостатъчното разбиране за ползите от екотуризма от страна на областните и общинските администрации, несъвършенството на механизмите за налагане на ограничения на негативните въздействия и слабото присъствие на темата за екотуризъм в образователната система.
- България няма свои насоки за прилагане на граници на допустимата промяна в природни и културно-исторически обекти с консервационно значение. Те трябва да бъдат включени в системите за адаптивно управление и да се координират от управителите на защитените територии, от местните власти и от местните общности.
- Обучението по екотуризъм и развитието на човешките ресурси все още не са включени ефективно в българската образователна система.
- Изграждане на специализирана инфраструктура за целите на развитието на екотуризма не изисква мащабни инвестиции. Наред с това обаче е важно да се имат предвид недостатъците в управлението на твърдите битови отпадъци в селските райони, необходимостта от премахването на полуразрушена и загрозяваща инфраструктура, както и ремонтването на второкласната, третокласната и четвъртокласната пътна мрежа, изграждането на посетителска инфраструктура в защитените територии и други атрактивни природни територии. Недостатъчни са все още услугите за посетителите и липсва подходяща информационна система.
- Посетителските услуги и тяхното качество не са на необходимото ниво.
- Няма възприети стандарти за управление на информацията за екотури-

зъм, както и не съществуват механизми за ефективна, нескъпа и бърза обмяна на информация между доставчиците, производителите и пазара.

- По отношение на финансирането на проекти в областта на еко-туризма затрудненията се обуславят главно от факта, че инвеститорите, включително банките, смятат екотуризма за рисков сектор. Няма постоянна експертна помощ и информационни програми. Стимулите за развитие на малкия бизнес са недостатъчни. Незадоволителен е и опитът на предприемачите в сферата на еко-туризма, а предлаганите на вътрешния пазар туристически продукти и услуги от туроператорите са изключително ограничени.
- Не съществуват програми за подкрепа и консултиране на бизнеса в сферата на екотуризма. Екотуристическият бизнес се развива ad hoc и хаотично – той още не се е превърнал в стратегия или в инструмент за развитие на местните общности. Неговото развитие в момента е оставено на случайността, вместо да е въпрос на държавна политика. Стимулите за развитието на малкия бизнес са все още много малко.
- Неправителствените организации в България укрепнаха през последните години, но тяхна обща слабост е недостатъчната комуникация помежду им. По отношение на специфичната роля, която те могат да изпълняват в областта на екотуризма, целите не са уточнени и формулирани. Съществуващите регионални туристически сдружения имат натрупан опит и авторитет, но не са обвързани в мрежа или в обща структура, която да ги представлява и да разширява капацитета им. Не са усвоени специфичните функции на природозащитните НПО в сферата на еко-туризма.
- Слаби страни на условията за финансиране са постепенното намаляване на донорската подкрепа, недостатъчната готовност на кредитните институции да инвестират в екотуризъм, липсата на гаранции по кредитите, на субсидии и материални стимули.
- Вътрешният пазар на екотуризма е в етап на развитие, но все още не се характеризира със задоволително качество на услугите в малките селища, с достатъчен интерес, с разбиране и активност, главно от страна на предлагането, със значителни финансови възможности на средния българин – потребител на туристически услуги.
- Слабите страни на маркетинга и рекламата се изразяват в това, че маркетинговите кампании все още не успяват да създадат цялостна национална идентичност на България, а маркетинговите усилия имат тесен географски обхват. Няма ресурси за целенасочена реклама за вътрешния пазар и липсва информация за очакванията и потребностите на клиентите.
- Поради недостатъчно разработени продукти и услуги в сферата на екотуризма все още е слабо участието на панаири и събития на нишовите пазари.

За постигането на стратегическите цели на екотуризма са анализирани и условията на външната среда.

Тя създава редица **благоприятни възможности** във и извън страната, които е важно да бъдат оползотворени за развитието на екотуризма в България.

В международен план преръсът в екотуризма изпреварва тенденциите в общия годишен ръст на туризма. Наблюдава се също и процес на окрупняване и консолидация на този специализиран пазар наред със създаването на ново поколение продукти и туроператори.

Като цяло социално-икономическата и политическата обстановка в България е благоприятна за разрастване на екотуризма като специализиран вид туризъм и средство за стимулиране развитието на местните общности.

В националната политика са залегнали програми за развитие на малкия и средния бизнес. Ролята на НПО в общественения, стопанския и в политическия живот на страната се изменя коренно и те се превръщат в реални партньори на правителството. През последните години се наблюдават настойчиви и последователни усилия за децентрализиране на ролята и отговорностите на държавата към организмите на местното управление. Този процес намира отражение в една тенденция за прехвърляне на повече права и отговорности за социалното и икономическото развитие на страната на местно ниво.

Туризмът в България е във възход. По данни на Министерството на икономиката броят на чуждестранните туристи, пристигнали в страната през 2002 г., е нараснал с 8,6% спрямо 2001 г. Приходите, генерирани от туристически дейности, бележат ръст с 11,1% спрямо 2001 г., достигайки 1334 милиарда щ. д. (в които не се включват транспортните разходи). Заедно с това разходите на българските туристи в чужбина са нараснали с 8,24% в сравнение с 2001 г.

Международните тенденции в развитието на екотуризма и културния туризъм са благоприятни. Инициативата за обявяване на Международна година на екотуризма и легитимирането на тази индустрия, произтичащо от Квебекската декларация (2002 г.), дават мощен тласък на развитието на екотуризма в международен план. Културният туризъм също извоюва позиции на международния пазар. Кампаниите за честване на „общото наследство“ на Централна и Източна Европа са насочени към отбелязване на разнообразието и значимостта на културата в единната европейска рамка.

България е сигурна и все още непопулярна за пазара страна. От политическа гледна точка България се смята за най-стабилната държава на Балканския полуостров. В допълнение – макар страната да се намира достатъчно близо до Западна Европа, тя все още се смята за малко познато място.

България е на пътя между Европа и Азия. През последните години се наблюдава засилен интерес към ролята на България като мост между Гърция и Турция, от една страна, и Европа, от друга.

Предприсъединителният процес към ЕС и членството в НАТО допринасят за международното признание на България, като продължават да определят насоките в националната политика и в законодателната реформа.

Заплахите са външни фактори, които могат да възпрепятстват развитието на екотуризма в страната, а секторът не е в състояние да повлияе на тези фактори или да ги заобиколи.

Както България, така и останалите бивши социалистически страни са в процес на преход към пазарна икономика. Този преход се характеризира с риск за инвестициите, продължителни административни процедури за частния бизнес, корупция и липса на управленски познания по пазарното стопанство.

Глобалните заплахи за туризма, произтичащи от международния тероризъм, създават чувство на несигурност за бъдещето на туристическата индустрия като цяло, както и за всякакви международни пътувания. Допълнителните мерки за сигурност и високата цена на мерките за борба с тероризма намират отражение в повишени летищни такси и в по-високи цени на самолетните билети.

В България са налице взаимно конкуриращи се потребности от държавна подкрепа и финансиране. Това са системите на социалното осигуряване и образованието, развитието и подобряването на селската инфраструктура. Наличието на конкурентни цели и необходимост от държавна подкрепа на национално и на местно равнище може да попречи на реализацията на целите на екотуризма.

Екотуризмът – сравнително предимство на България и инструмент за устойчиво развитие

4.

*Хижа Мазалат,
Централен Балкан*

Екотуризмът е важен аспект на цялостната политика за развитието на туризма и негов жизненоспособен сектор. Той допринася за по-добрата конкурентоспособност на България на световните туристически пазари. Екотуризмът ще стане реален инструмент за подобряване на благосъстоянието на местните общности и за повишаване на националното самочувствие.

Стратегията за екотуризъм в България отразява многобройните и разнообразни частни и обществени инициативи в цялата страна. Ролята на местните власти за развитието на екотуризма в България ще става все по-голяма.

*Архив
Дирекция
на Национален парк
„Централен Балкан“*

Визия за екотуризма в България

4.1.

Екотуризмът е съществена част от прилагането на принципите на устойчивото развитие в България. Той е инструмент за оживяване на поминъка в селските, полупланинските и планинските райони на страната и важен механизъм за опазване на биологичното разнообразие във и извън защитените територии. Екотуризмът е естествен избор за България в стремежа ѝ да развива устойчиви форми на поминък и използване на земята, като се опазват природните богатства. Интегриран с културния туризъм, той има важен принос и към опазването на културното ни наследство.

Тази стратегия отчита, че България е на кръстопът в развитието на националната си идентичност в туризма и позициите си на световния пазар.

Екотуризмът ще се превърне в синоним на имиджа на България на вътрешния и на външния пазар, при което България ще стане известна като:

- Страна с наличие на децентрализирани мрежи за устойчив туризъм, подкрепени от система за планиране, развитие и инвестиции.
- Държава, която прилага и поддържа високи стандарти на системите за управление на околната среда, подкрепена от частния и от общественения сектор.
- Дестинация, която обхваща значителна част от европейския пазар на пътуванията, придържаща се към принципите и практиките на екотуризма.
- Регионален лидер при трансграничните пътувания и турове, основаващи се на екотуризма и свързани с природата и културата в Югоизточна Европа.
- Държава, която успешно съчетава природен и културен туризъм.

4.2. Мисия на екотуризма в България и очаквани резултати

България може да предлага целогодишно висококачествени туристически продукти, базирани на разнообразието, уникалността и автентичността на природните и културните си богатства. Тези продукти трябва да бъдат предназначени за посетители от България и от чужбина, които се отнасят отговорно и загрижено към природата и които подкрепят опазването на биологичното разнообразие и културното наследство.

Следователно за България екотуризмът като вид туризъм ще:

- Допринесе за растежа на местната икономика и социалното развитие.
- Привлича международни туристи с добри финансови възможности и за по-дълги времеви периоди през цялата година.
- Има целогодишен принос в пазарния дял на вътрешния туризъм.
- Разнообразява съществуващите туристически продукти, услуги и маршрути чрез засилване на междурегионалното и трансграничното сътрудничество.
- Развива положителни нагласи и познания в местните общности към опазване на биологичното разнообразие и културно-историческото наследство.
- Развива и осигурява съществуване, щадящо околната среда.
- Разширява спектъра от инструменти и финансови механизми за опазване на природното и културното богатство.
- Насочва инфраструктурното развитие към подходящи, опазващи природната среда решения.

Прилагането на Националната стратегия за екотуризм (НЕТС) паралелно със Стратегията за развитието на културен туризъм (СРКТ) през следващите 10 години ще доведе до резултати, обединени в четири основни теми, които очертават рамката на НЕТС:

А. Опазване и съхраняване на биологичните и културните ресурси

- Укрепване на националната система от защитени територии и подкрепа за опазването и управлението ѝ.
- Създаване на Национална екологична мрежа (НЕМ) в съответствие със стандартите на Европейския съюз, залегнали в Програма НАТУРА 2000 за класифициране на ландшафта и опазване на биоразнообразието. Постигане на водеща роля на България при прилагането на НЕМ като инструмент за планиране.
- Съхраняване на културно-историческото наследство, идентичността и традициите на българския народ.

Б. Регионално и местно развитие

- Подкрепа за процеса на децентрализирано планиране и фискално управление на екотуризма с висока степен на отговорност на местно ниво.
- Създаване на съпричастност и ангажираност на местното население към опазването на природното и културно-историческото богатство и развитието на екотуризма.
- Изграждане и действие на регионални мрежи от институции и организации, които да обединят усилията си в областта на маркетинга, развитието на продукта, финансовите инвестиции и развитието на бизнеса.
- Включване на екотуризма, на устойчивия туризъм и системите за управление на околната среда в планирането и работата на местните власти.
- Изграждане на механизми за генериране на приходи от екотуризма и културния туризъм, които да са справедливо разпределени и да подкрепят опазването на природните и културно-историческите ресурси, както и инфраструктурата и услугите, свързани с този сектор.
- Принос за налагането на такава политика за развитие на селските райони, която, освен че изгражда потенциала на селските общности, защитените територии и културните обекти, ги превръща и в равностойни партньори при реализиране на тази национална стратегия.

В. Развитие на екотуристическия бизнес

- Разработване на механизми, които подкрепят и обслужват потребностите на местния малък и семеен екотуристически бизнес.
- Изграждане на мрежа от услуги за развитие на малкия бизнес, която да осигури ефективно функциониране и развитие на малкия и средния бизнес.
- Принос за реализирането на тази стратегия от страна на българските кредитни институции и разработване на кредитни програми и услуги, които да подпомагат по-добре малкия бизнес в страната.
- Разработване на специализирани и специфични, уникални продукти, интегриращи природни и културно-исторически ресурси, които да се продават успешно на националния и на международния пазар.

Г. Национална политика, управление и администриране на стратегията

- Изясняване, а при необходимост и оптимизиране на законовата база, нормативни практики, стандарти и условия за предлагане на екотуристически продукти на българския и на международния пазар.
- Изграждане на механизми за координация между екотуризма и културния туризъм, съгласуване между НЕТС и СРКТ и приемането им като интегрална част от националната стратегия за туризъм.
- Предоставяне на адекватни и полезни за българските предприемачи услуги, като обучение и програми от страна на висшите и средните професионални училища.
- Разработване и предлагане на система за стимулиране (целеве помощи, гаранции за заеми и т. н.) в подкрепа на регионалните и на местните екотуристически мрежи.
- Прилагане на екотуристически маркетинг и рекламни стратегии и кампании, които работят за изграждането на имидж на България като привлекателна дестинация, предлагаща качествен и уникален продукт, основаващ се на единството на природното и културно-историческото наследство, за европейския и за световния пазар.
- Създаване на ръководен механизъм на национално ниво, който да отговаря на потребностите и очакванията на регионалните мрежи и местните заинтересовани страни.
- Подобряване на възможностите за лансиране и рекламиране на сравнителните предимства на България в областта на екотуризма на вътрешния и на външния пазар.
- Постигане на ползи от разработването на новаторски и устойчиви финансови механизми, които подкрепят най-добрите практики в защитените територии и свързаните с културно-историческите паметници и с устойчивия туризъм.

4.3.

Подходи

за реализиране на мисията на екотуризма в България

4.3.1.

Междунституционално сътрудничество

Екотуризмът и устойчивият туризъм не са в прерогативите само на една национална институция или агенция. Поради това целите му могат да бъдат постигнати само в координация между съответните заинтересовани страни.

Екотуризмът в България се нуждае от съгласувани действия на Министерството на икономиката, Министерството на културата, Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Министерството на земеделието и горите, Министерството на околната среда и водите и на други институции и организации. Тъй като основата на екотуризма досега е създадена от малки групи частни предприемачи, местни власти и неправителствени организации, на тях се полага да играят важна роля в диалога и дейностите за сътрудничество и координация на национално и на местно ниво. Особено внимание трябва да се отдели на междуведомствената координация за осигуряване на еднородствие в областта на екотуризма.

Министерството на икономиката като правителствена институция, отговаряща за политиката в областта на туризма, стратегическото планиране и маркетинга, трябва да има предвид екотуризма като основен аспект на цялостния си подход при създаването на Национална стратегия за туризъм. Развитието на екотуризма трябва да намери своето място в дейността на Националния съвет по туризъм (НСТ). В NST трябва да се създаде специализирана работна група, която да работи поне първите пет години. След този период бъдещето на работната група ще се определи в зависимост от ефективността на нейната работа и потребностите.

Подходът на конкурентния клъстер при стратегическото планиране

4.3.2.

Концепцията за конкурентния клъстер

Някои отрасли и подотрасли в икономиката имат по-близки връзки помежду си. Туризмът е свързан със селското стопанство, транспорта, с образователната система, с опазването на природата и на културно-историческото наследство и т. н. Такава група от свързани отрасли се обозначава с английската дума „клъстер“, която в буквален превод означава грозд.

Концепцията за конкурентния клъстер се основава на факта, че промените в един от отраслите на този „грозд“ се отразяват и на останалите. Стимулирането на водещия отрасъл води до косвено стимулиране и на останалите. Така един регион или страната като цяло получават конкурентно предимство не само в единия, а в цялата група от свързани отрасли. Такава група от отрасли се нарича „конкурентен клъстер“.

Подходът на конкурентния клъстер е подходящ модел за постигане на целите на тази стратегия. Основна предпоставка за неговото прилагане е сравнителното предимство на България, основано на богатството на природни и културни забележителности и на биологичното разнообразие. Клъстерът дава възможност на малките и средните предприятия да се конкурират на национално и на международно ниво. Той трябва да им осигури по-добър достъп до информация и ресурси, като в същото време им дава гъвкавост и възможност за бързо възприемане на нововъведенията.

Моделът на конкурентния клъстер на екотуризма в България може да се разглежда и като система от стратегически връзки, към които могат да се насочат съвместните усилия на донорите, частния сектор и правителството по конкретна програма в подкрепа на екотуризма. В центъра на този модел са националното биологично разнообразие и културно-историческото разнообразие, обвързани в мрежа от защитени територии, културни обекти и местни обичаи.

Конкурентният клъстер е моделът, който направлява Националната стратегия за екотуризъм. Той може да се използва от съществуващите групи от предприемачи, работещи в областта на екотуризма, като основа за изграждане на нови екотуристически сдружения на местно и на регионално ниво. Клъстерът ще се основава на развитието на партньорства и дейности, които включват работа в мрежа, обучение, обмяна на информация и лобиране в полза на промени за подобряване на инфраструктурата, политиката и нормативната база и които работят с местните, областните и централните власти и със законодателните органи. По този начин ще е възможно по-ефективното предоставяне на експертна помощ за

целите на маркетинга на екотуристическите продукти и създаването на връзки с резервационни системи и с други регионални мрежи.

4.4. Рамка на политиката на екотуризма

В международната практика екотуризмът е признат като успешен инструмент за развитие, прилаган на национално и на местно ниво. Той следва насоките, приети в рамките на Международната година на екотуризма и Декларацията от Квебек 2002, която е основният документ на най-висшия световен форум в областта на екотуризма.

Тази рамка се състои от четири главни компонента:

1. Планиране на екотуризма и националната политика.
2. Законодателство и нормативна уредба.
3. Развитие на продукта, маркетинг и реклама.
4. Мониторинг на разходите и ползите от екотуризма.

Планиране на екотуризма и национална политика

Екотуризмът трябва да стане повече от инструмент за генериране на приходи за управление на защитените територии, за да се развива успешно в България. Той трябва да получи призната роля в рамките на националната правителствена политика и планиране в пет ключови стратегически аспекта – околна среда, икономика, регионални и местни власти, селско стопанство и култура. Нужно е интегрирано, интердисциплинарно планиране и действие. Екотуризмът се нуждае от координиране и сътрудничество между министерствата на национално ниво. Той изисква също координация и сътрудничество на ниво регионални и местни власти. Особено трябва да се подчертае значението на стратегическото сътрудничество между партньорите за осигуряване на единно действие между екотуризъм, културен туризъм и другите видове специализиран туризъм за постигане на синергиен ефект за туризма в териториите, богати на природно и културно наследство.

За успеха на екотуризма ще е необходимо и развитието на национални инструменти за планиране, развитие на мрежи на местно и областно ниво, както и механизми за координиране на тези мрежи на национално равнище.

Трябва да се направи преглед на правителствената политика по отношение на партньорствата между общественя и частния сектор на местно и на национално ниво, като се затвърдят компонентите, които са от взаимен интерес.

За успеха на екотуризма е необходимо да се ангажират местните власти и да се очертае ролята му, свързана с генериране на приходи, инвестиции, данъчно облагане, планиране и развитие на инфраструктурата. Важна роля в този процес в България ще играе националната инвестиционна политика и финансовата подкрепа за местните власти и за хората от селските общини.

Специално внимание е необходимо да се отдели на участието на гражданския сектор в цялостното управление на екотуризма и създаването на условия за неговото развитие.

Законодателство и нормативна уредба на екотуризма

Екотуризмът трябва на практика да стане предмет на националното законодателство. За да успее като част от националната политика, необходимо е той да бъде подкрепен от закони и подзаконови нормативни документи, които регламентират неговото развитие и осигуряват стимули за конструктивното му прилагане в страната. Задължително е да се направи преглед и промяна на законодателството и нормативните документи в подкрепа на едно по-цялостно развитие на екотуризма в рамките на Националната екологична мрежа, както и на инструментите за регионално и местно развитие. Законодателството трябва да урежда сътрудничеството между секторите на екотуризма, културния туризъм и другите видове туризъм. Във връзка с това ще бъде особено важна ролята на новия Закон за паметниците на културата. Ценен инструмент за усъвършенстване на политиката в областта на екотуризма ще бъде и ратифицирането на Европейската конвенция за пейзажа. Екотуризмът трябва да стане необходимо допълнение на другите туристически инициативи в селските райони. Той трябва да е част от отговорностите на местните власти. Налага се да се проучат всички аспекти на подхода на конкурентния клъстер, за да се намали въздействието на онези страни на законодателната и нормативната уредба, които понастоящем не стимулират развитието на добри екотуристически модели и конкурентни клъстери.

Развитие на продукта, маркетинг и реклама

Най-важните инструменти за успеха на екотуризма в България са развитието на продукта, маркетингът и рекламата. Тези дейности трябва да се осъществяват съвместно от всички заинтересовани страни, като се използват най-съвременните методи. Особено значение ще има използването на мултимедийни системи и Интернет за информация и популяризиране на българското природно и културно наследство.

Основен подход в подкрепа на качеството на екотуристическите продукти и на маркетинга е сертифицирането. Системите за сертифициране, стандартите и мащабът на тяхното прилагане трябва да ползват опит от европейски и международни модели, които да се адаптират за България.

Важна ще е и ролята на партньорствата между обществения и частния сектор. Тези партньорства трябва да се изградят, за да допълнят стратегията и политиката на екотуризма. България трябва също да потърси партньорства с обществения и частния сектор извън страната – както с пазарите на масовия туризъм, така и с предприемачите от по-малките пазарни ниши. За това е нужна координация на регионалните туристически пазари, а също и осигуряване на ресурси в рамките на местните и националния бюджет, за да успее България да се представи и наложи на пазара като водеща в този сектор. Всичко – от рекламните кампании на новите вериги и видове екотуристически продукти и техния маркетинг до търговските панаири и изложения – ще е успешно, ако сътрудничеството между частния и обществения сектор се осъществява при взаимен интерес.

Мониторинг на въздействието

Стратегията за екотуризъм и самият сектор могат да бъдат успешни, ако се извършват мониторинг и оценка, за да се следи дали се изпълняват целите и какво е въздействието върху природната, културната и социалната среда. Тъй като екотуризмът има четири основни цели, успехът на всички елементи трябва да се проследи и да е възможно да се правят съответни промени при необходимост. За целта е важно:

- (1) Да се извършват мониторинг и оценка на положителните и отрицателните ефекти от развитието на екотуризма за опазването на биологичното разнообразие както в рамките на мрежата от защитени територии, така и извън нея. Задължително е да се отчита и спецификата на Националната екологична мрежа.
- (2) Да се извършва мониторинг и да се оценяват предимствата за развитие на селските райони и икономическия растеж за селските общности. Трябва да се постави фокус върху тези общности в рамките на Националната екологична мрежа, като по този начин се оформи една стратегическа мрежа от градове и села, които подкрепят опазването на биологичното разнообразие и устойчивото развитие.
- (3) Да се наблюдава ролята на екотуризма за изграждането на потенциала на местните власти, финансирането и способността да интегрират развитието на екотуризма в подкрепа на елементите (1) и (2).
- (4) Екотуризмът да се оценява и според приноса му за икономиката на страната и ефективността на връзките му с културния туризъм и с другите специализирани видове туризъм, с цел повишаване на ползите от него за местната култура, традиции, практики и съхраняването на културните паметници в България.

Една приложна програма за оценяване и мониторинг може да се реализира добре само ако ключовите заинтересовани страни са включени при разработването на индикаторите за мониторинг.

За да се постигне устойчивост на екотуризма в България, съчетан с опазване на биологичното разнообразие, НЕТС се основава не само върху Декларацията от Квебек, но и върху Насоките за устойчив туризъм на CBD.

Насоките на CBD имат за цел позитивно взаимодействие между туризма и биоразнообразието с активното участие на местните общности и частния сектор, като се спазват принципите за опазване и устойчиво ползване на биоразнообразието. За постигане на тази цел те препоръчват повишаване на образованието, обществената осведоменост и изграждане на потенциал за развитие на устойчив туризъм.

Стратегически цели и приоритетни дейности

5.

Колонезачна
обиколка на Рила –
2003 г.

*Снимка
Джаред Харднер*

НЕТС утвърждава един важен подход – за равноправното активно участие на частния и на публичния сектор от самото начало на формулиране на целите и мерките за развитие на екотуризъм.

Екотуризъмът се разглежда като един жизнеспособен вид туризъм, подчиняващ се на пазарното търсене и на пазарните сили. Той трябва да бъде развиван посредством разширяване на капацитета на предприемачите и туроператорите, занимаващи се с екотуризъм, усъвършенстване на стандартите за местата за настаняване и средствата за подслон и останалите туристически обекти и инфраструктура, системите за резервации, маркетинга, промоцията, сертифицирането, контрола върху качеството и т. н.

За да е успешен екотуризъмът, на него трябва да се гледа като на инструмент за устойчиво икономическо развитие и развитието му да бъде подчинено на стратегическо планиране с широко участие на обществеността. Това ще помогне общественият сектор да разбере правилно неговата роля, да поддържа философията и ценностите му и да го използва като средство за планиране на това къде, какво може да се прави и как. На администрациите на защитените територии, общините и областите трябва да бъде показана ползата от това. Ако те започнат да използват екотуризма като част от своите стратегии за развитие, той би им донесъл предимства. Така България ще спечели на национално ниво и ще заеме по-висока позиция на регионалния и на международния пазар.

Необходим е общ подход при развитието на екотуризма и планирането му, който да осигурява равно начало за работа на всички, които могат да се ангажи-

рат с подобна дейност, независимо дали работят в близост до защитена територия или друг район с ценно биологично разнообразие.

Стратегическите цели са групирани в четири главни теми. Те се определят от мисията, като са описани очакваните резултати за следващите десет години. Набелязани са мерките, които е необходимо да се предприемат за постигането на тези резултати. Целите са:

- Съхраняване на природното и културното наследство.
- Развитие на екотуристическия бизнес.
- Регионално и местно развитие.
- Национална политика, управление и администриране на стратегията.

5.1. Съхраняване на природното и културното наследство

Опазването на биологичното разнообразие е неразделна част от Националния план за социално-икономическо развитие. Стратегията за опазване на биологичното разнообразие на страната се реализира чрез редица механизми, които са важна основа за развитието и на екотуризма. Опазването на културното наследство е съществена част от мисията на културния туризъм, посочена в проекта на Стратегията за неговото развитие (СРКТ). Взаимодействието между екотуризъм и културен туризъм ще стимулира тази мисия и ще допринесе за интегриране опазването на биологичното разнообразие с битата на хората, с тяхната история, традиции, паметници на културата и пр.

5.1.1. Разработване на планове за управление на защитените територии (ПУЗТ) и регионални планове/стратегии за устойчиво развитие на туризма в съответствие със съвременното разбиране за опазване на природата и плановете за опазване на културното наследство (ПОКН), за да се установят необходимите предпоставки за развитие на екотуризма и неговата връзка с културния туризъм.

Плановете за управление трябва да отчитат развитието на екотуризма и културния туризъм вътре и извън защитените територии, включвайки следните елементи:

- Инвентаризиране и оценка на подходящи възможности за развитие на екотуризъм във и около (в радиус поне 20 км) защитените територии и паметници на културата.
- Приоритетно определяне на районите, позволяващи различна степен на натоварване в резултат на човешко въздействие.
- Планирането на екотуризма трябва да става с участието на местните общности, сдружения и инициативни групи за опазване на природното и културното наследство, както и на местните власти.
- Финансова оценка на първоначалните инвестиции и на необходимото за текуща поддръжка на обектите.
- Планове за мониторинг на въздействието на екотуризма върху защитените територии и паметниците на културата, включително на дейностите по развитие на екотуризма, и извършване на корекции там, където е необходимо.
- Обявяване на нови защитени територии и паметници на културата и подкрепа за разработването на подходящи планове за управление.

Гарантиране чрез плановете за управление на защитените територии и плановете за опазване на културното наследство, на поддържането на въздействието на екотуризма в границите на допустимото ползване и промяна.

Защитените територии, природните и културните забележителности трябва да бъдат предпазени от негативните въздействия, свързани с различните форми на туризъм. Екотуризмът не прави изключение. Когато оценява въздействията и установява границите на допустимото ползване и промяна, администрацията на защитената територия трябва да заеме позиция за опазването на природата. В противен случай това може да доведе до загуба на биологично разнообразие, което всъщност е част от туристическия ресурс/продукт. Затова администрациите на защитените територии следва да работят също и с другите заинтересовани страни за предприемане на следните мерки:

- Разработване и прилагане на национална система за оценка на границите на допустимото ползване и промяна.
- Изграждане на механизми за практическо прилагане на законодателството и системите за управление.
- Идентифициране на заплахите за биологичното разнообразие и обектите на културно-историческото наследство и прилагане на мерки за смекчаване на тези заплахи.
- Определяне на индикатори и мониторинг на промените върху биологичното разнообразие и културно-историческото наследство.
- Прилагане на официални системи, стандарти и правила за опазване на природните ресурси (видове, места, местообитания, ландшафти) в районите с важно екологично значение както във, така и извън мрежата от защитени територии.
- Развитие и използване на специални програми за обучение и повишаване на уменията и отговорностите на служителите в администрациите на защитените територии, на частния сектор в сферата на екотуризма, на сдруженията и местните власти по отношение на оценката на допустимите граници на промяната.

Трябва да се подчертае ролята на ПУЗТ и ПОКН за координиране и съгласуване на действията на различните институции.

Особено важно е в ПОКН да бъдат дефинирани границите на допустимо въздействие върху културно-историческото наследство, за да бъде избягнато негативното влияние на туризма върху тези обекти. Екотуризмът в интегралните природни и културно-исторически територии трябва да бъде изцяло съобразен с изискванията за съхраняване на **автентичността** на културно-историческите ценности. За целта е много важно местните власти и администрациите на защитените територии да осъществяват тясна координация с компетентните централни институции (МК и НИПК) и местните специализирани органи в системата за опазване на културното наследство.

Трудно е да се определят границите на допустимата промяна (допустимото въздействие вследствие на натоварване върху природата, което не предизвиква отрицателни промени). Природните територии имат твърде различна степен на поемна способност и податливост на въздействие. Всеки обект или район има уникални стойности/показатели, които да се регистрират и проследяват. Необходимо е да се изготвят национални стандарти или ръководни насоки, които да подпомагат тези дейности. Тези стандарти ще бъдат част от политиката за управление на защитените природни територии и регионалното развитие.

5.1.3.

Залагане на механизмите за генериране на приходи за опазване на биологичното разнообразие и паметниците на културата в планирането на национално ниво.

Съществуват практически механизми, които се разработват в България в подкрепа на опазването на защитените територии и развитието на екотуризма. Много от тях имат потенциала да облагодетелстват финансово както защитените територии, така и предприемачите в екотуризма. Тези механизми трябва да включват възможности за дарения и принос от посетители, разработването на система от данъци и такси, събирани и използвани на местно ниво, т. е. в съответния район за екотуризъм, и пр. Законите разпоредби, гарантиращи развитието на тези взаимноизгодни възможности, са още в началната си фаза и трябва да се анализират и подобряват в тази насока. Затова е необходимо:

- Преглед на националното законодателство и промяна в насока на регламентиране на пряката зависимост между правото за упражняване на екологичен и културен туризъм и начините за опазване/поддръжка на ресурсите/обектите от природното и културното наследство.
- Разработване и узаконяване на работещи финансови механизми, спомагащи постигането на първостепенните цели – устойчиво развитие и опазване на природата. Адаптация и прилагане на финансови механизми, използвани в защитени територии с развит екотуризъм в други страни, като концесии и договори за ограничено време.
- Разработване на примерни договори, които да служат за модели на концесионните и други видове договорни взаимоотношения, уреждащи тяхната продължителност и процедури за работа.
- Осигуряване използването на приходите, които се генерират от тези източници, преимуществено, за целите на опазването на природата и местния икономически растеж и в частност подпомагане развитието на екотуризъм и свързаните с това потребности на общността.
- Подкрепа за създаване на фонд „Защитени територии“, за да се осигури постоянно финансиране за капиталови подобрения и дейности по проекти, свързани със системата от защитени територии в страната. В частност фонд „Защитени територии“ ще подкрепя капиталовите инвестиции, проектите за развитие на парковете и другите защитени територии, инфраструктурата, културните обекти и субсидирането чрез грантове, на развитието на екотуризма в общности, които работят в близост до защитените територии на страната.
- Активизиране на централния и на общинските фондове „Култура“, предвидени в Закона за закрила и развитие на културата, за подпомагане на инициативи, свързани с опазване и използване на културното наследство за нуждите на екотуризма и на културния туризъм.

5.1.4.

Инвентаризиране на ресурсите на устойчивото земеделие и на културно-историческото наследство паралелно с обектите на Националната екологична мрежа.

Това е предпоставка за развитие на конкурентен национален екотуристически продукт, с който България ще може да излезе на международните пазари. За да може да се постигнат връзки между тези три разгръщащи се мрежи, е необходимо:

- Разработване и изграждане на национална екотуристическа мрежа, интегрираща Националната екологична мрежа, районите с развито устойчиво земеделие и животновъдство, а също и прилагаща приоритетите, заложиени в съответното национално и международно законодателство.
- Разработване и изграждане на Национална мрежа на културните маршрути с база данни за всички основни обекти на културно-историческото наследство и културни събития, предвидена в Стратегията за развитието на културния туризъм, интегрирана с Националната екотуристическа мрежа и с Европейската мрежа на културни маршрути.
- Разработване на екотуристически мрежи в съответствие със съществуващото национално и международно законодателство.
- Определяне и идентифициране на съществуващите мрежи от човешки потенциал и човешки ресурси в подкрепа на Националната екологична мрежа.
- Създаване и поддържане на база данни, които да служат за основа на Географската информационна система, като включените елементи се обвържат на национално и регионално ниво.

Подкрепа за устойчивото земеделие и горското стопанство, както и за дейности по възстановяване на видове и местообитания, които също да послужат като възможности за развитие на екотуризъм.

5.1.5.

Много стопански дейности в районите за екотуризъм са свързани с развитието на земеделието и също трябва да се развиват устойчиво. Тези дейности трябва да бъдат подкрепени като насърчителен инструмент за съвместяване на частния екотуристически, селскостопански бизнес, горското стопанство и опазването на видовете, местообитанията и културното наследство. Мерките включват:

- Осигуряване на стимули и възможности за инвестиране в бизнесинициативи и инициативи на местните общности, които разработват нови райони за опазване на биологичното разнообразие в рамките на приоритетни природни райони извън системата на защитените територии.
- Осигуряване на стимули и възможности за инвестиране в местни общности, които запазват и възприемат устойчиви земеделски практики, системи за органична продукция и възстановяване на видове и култури.
- Осигуряване на стимули и инвестиции за подходящи екологични системи за управление.
- Предоставяне на субсидии и помощ за бизнеси и общности, които са поели отговорност за опазване на културното наследство.
- Оказване на подкрепа при огласяването на най-добрите производствени практики и ефективни модели за работа между местните и регионалните организации.

5.1.6.

Разработване и прилагане на доброволчески схеми, подкрепящи опазването на биоразнообразието и културно-историческото наследство, системите за устойчиво ползване на земята и развитието на екотуризма.

Основите на туризма в България са поставени исторически върху принципите на доброволчеството, за което има свидетелства, например основаването на Българския туристически съюз. За съжаление голяма част от доброволческите дейности, които свързват общностите и доброволците с програмите за опазване на природата, културното наследство, устойчивото земеделие и развитието на екотуризма, са забравени или западнали. Правят се опити за възраждане на доброволчеството от някои национални и местни НПО с подкрепата на донори. Тези опити са в голяма степен откъслечни, без правителствена подкрепа и признание. Малко е направено и за свързването на тези доброволчески организации и тяхната дейност с частния сектор, особено с туризма и в частност с екотуризма.

Затова е необходимо да се:

- Създаде национална доброволческа мрежа за екотуризъм, ориентирана към опазване на биологичното разнообразие, културата и устойчивото земеделие. Това ще подпомогне редовната обмяна на информация и опитите за доброволчески дейности, както и ще послужи за управление и насочване на доброволческите дейности в страната.
- Координира дейността на националната доброволческа мрежа за екотуризъм с мрежите на доброволните организации в областта на опазването на културното наследство в духа на Декларацията на Съвета на Европа от 2001 г. за ролята на доброволните организации в областта на културното наследство.
- Популяризират добрите практики в България, като се цитират доброволчески дейности, дали принос за обществото.
- Разработят схеми за теоретично и практическо обучение на доброволци.
- Предложи учебна практика по екотуризъм за учащите като алтернативно и допълнително обучение към прилаганите в момента учебни практики (в хотели, ресторанти, туристически бюра). Дейността да се свърже с различните форми на педагогика на наследството, лансирани от СЕ, и поспециално с Европейските класове на наследството, изучаващи природното и културното наследство.

5.2.

Развитие на екотуристическия бизнес

Екотуризмът е важен инструмент за генериране на доходи за управление на защитените територии и опазване на биоразнообразието и културното наследство. Устойчивото генериране на доходи се нуждае от изграждане на бизнесумения и находчивост. Затова при развитието на екотуризма трябва да се вземат предвид различните аспекти на успешното бизнесразвитие като главен елемент на разширяването на туристическия сектор.

Разгръщане на клъстери или мрежи от ключови бизнеснаправления в екотуризма и търговски вериги на международно, национално, регионално и на местно ниво.

Многобройните разпръснати екотуристически инициативи в цялата страна могат да се облагодетелстват от обмяната на информация и да спестят разходи, ако станат част от национална мрежа от субекти, предоставящи екотуристически услуги и дейности. Това трябва да стане въз основа на модел, който показва предимствата за членовете на мрежата. Екотуристическите клъстери или мрежи могат да се сформират в ключови райони на страната, като постепенно прераснат в национална система. За лансирането на тази идея важно е да се:

- Изградят връзки между националните специализирани туристически асоциации, водещите туроператори и регионалните и местните туристически информационни центрове.
- Обединят и унифицират съществуващите бази данни в регионите на страната, съставяни по различно време, в различен стандарт и по различни критерии и включването им в единната национална информационна мрежа.
- Създаде ясно описана схема на организация на мрежата, която е подкрепена от периодични срещи, годишни изложби, борси и форуми.
- Създават информационни системи, които могат да покажат предимствата пред абонатите си и да доведат до по-добро развиване на бизнеса.
- Идентифицират клъстери по продукт или по региони. Привличане на всички елементи, изграждащи продукта/региона за участие в клъстера, за да се улеснят контактите и връзките помежду им, както и за създаване на общо управление за разработване на маркетингова стратегия, стратегия за развитие и средства за финансиране на продукта/региона.
- Привлече конвенционалният туристически бизнес в екотуристическите инициативи.
- Изградят механизми за привличане на групата клиенти със специални интереси както на регионално, така и на международно ниво – спелеология, скално катерене, ботаника, наблюдение на птици, специалисти по занаяти, планински туризъм и гр.
- Създават пакети от екотуристически и културнотуристически продукти и мрежи, обединени около комбинацията от опазване на биологичното разнообразие, културно-историческото наследство, практики за устойчиво земеделие и културно наследство – част от Националната екологична мрежа и Националната мрежа на културни маршрути.

Подобряване на капацитета на предприемачите за извършване на бизнес и обучение на местните общности, предоставящи туристическите услуги.

По-голямата част от местните общности с добър потенциал за предлагане и получаване на приходи от екотуризма в повечето случаи нямат умения и опит за предоставяне на екотуристически продукти и услуги на клиентите си. В даден момент малките селски общности са в състояние да разберат предимствата на екотуризма като инструмент за генериране на доход, както и като инструмент за развитие на общината, но им липсват средства и умения за постигането на целите, които си поставят. Затова в тези общности е необходимо да се помогне за

развитието на малък и среден бизнес, за да се разгърне предприемаческият потенциал. За един такъв подход са необходими:

- Семинари за бизнесинициативи, например въведение в търсенето и предлагането в екотуризма.
- Програми за информиране на обществеността по проблемите на екотуризма, каквато е програмата „Екодомакин“, разработена в Британска Колумбия, Канада.
- Учредяване и присъждане на награди за най-добри национални и регионални практики и награди за най-добра инвестиция сред предприемачите в сферата на екотуризма.
- Бизнесобучение, насочено към създаването на продуктите, маркетинга, функционирането на малкия бизнес, бизнеспланирането, кандигатстването за кредит и т. н. в професионалните училища, колежите и университетите, дистанционно обучение и др.
- Програми за планиране на опознаване на природата и културното наследство и програми за обучение на водачи.
- Размяна на посещения с цел обучение на национално, регионално и международно ниво, за обмяна на опит и запознаване на място с успешни практики.
- Допълване на учебните планове и програми с теми в областта на екотуризма за средните професионални и висшите училища в рамките на съществуващите специалности туризъм.
- Разработване на специализирани курсове за предприемачи в екотуризма, които да станат част от програмите за обучение на предприемачи, предлагани от академичните институти, центровете за професионално обучение, бизнесцентровете и агенциите за развитие.

5.2.3.

Разширяване на достъпа до финансови механизми, инвестиции на акционерния капитал и други ресурси за финансиране

Условията за инвестиране и финансиране на екотуризма в България са сравнително неразвити и неблагоприятни. Размерът на приходите, свързани с повечето екотуристически продукти и услуги, развивани в селските райони, не е достатъчно голям за привличане на инвестиции от частния сектор. Много от тези бизнесначинания са разпръснати и единични като разположение и мащаб и не са удобни за търговските банки в логистично или административно отношение. Възможност за развитието на екотуризма в селските райони е необходимо по-скоро инвестиране в голям брой малки по размер проекти в ключови, целеви места, отколкото в широкомащабни начинания. За насърчаване на екотуристически модели, които да допринасят за целите на опазването на природата, за развитието на малкия бизнес и повишаването на икономическия растеж в селските общности, са подходящи следните механизми:

- Да се заложи на Националния доверителен екофонд и новосъздаващия се в него фонд "Защитени територии", за да се насочат подкрепата на държавата и на донорите към този развиващ се сектор. Използване на вложението на държавата и донорите, включително дарения от частни и чуждестранни спонсори, за развитието на инвестиционен фонд за финансиране на екотуризма. Така за ключовите за инвестиране в екотуризма райони или проекти ще могат да се осигурят безвъзмездни дарения и нисколковени заеми, както и целеви грантове. При създаването на фонда решава-

ща ще е ролята на държавата, която да предостави средства за капитализиране във фонда и да привлече допълнителни външни донори.

- Необходимо е да се имат предвид възможностите за набиране на общински фондове чрез туристически такси, които да изгряят ролята на допълващи фондове за развитие на екотуризма. Общините, които успешно генерират фондове от тези такси, трябва да получават допълнително средства от донорите и от държавата. Допълващите и целевите грантове могат да бъдат също и инструменти за привличане на частни капитали и трябва да се реализират в мащаб, който може да бъде усвоен от местните общности.
- Кредитни гаранции - търговските банки трябва да бъдат насърчени да поемат задачата за администриране и обслужване на заемите за екотуризъм в мащаб, който е удобен за повечето бизнеси, занимаващи се с развитие на този вид туризъм в селските райони. Трябва да се намали рискът за тях чрез подкрепа от страна на правителството, на донорските и на кредитните институции. Тези услуги могат да се свържат с мрежа за бизнесконсултиране, създадена, за да обслужва развитието на екотуризма.
- Пренасочване и свързване с широкомащабните инвестиции на частния сектор. В отговор на търсенето на клиентите нарастваща е тенденцията за разнообразяване на офертите в туризма в частния сектор в страната. Затова масовият туризъм търси възможности за разнообразяване на предлагането си, а екотуризмът е в центъра на интереса на клиентите. В териториите, богати на природно и културно-историческо наследство, интересът на клиентите е допълнително стимулиран. Диверсификацията на българския туристически продукт може спокойно да включи екотуризма. Мащабните инвестиционни програми в частния сектор би трябвало да включват и форми на управление чрез местни и регионални асоциации по туризъм или екотуризъм.
- Да се проучи възможността за предоставяне на доброволни вноски за развитието на екотуризма и опазването на природата, респективно културния туризъм и опазване на културно-историческото наследство чрез български или чуждестранни частни фирми, които са готови да се заемат с това. Много частни предприемачи и големи хотели по света все повече прилагат принципа да добавят символична доброволна вноска за опазване на природата и развитието на екотуризма към сметката на клиента. Друг вариант е, когато от всяка направена продажба се отделя много малка част като принос за опазването на природата и развитието на екотуризма. Това са най-често срещаните варианти в големите международни хотелски вериги, като базата за вноските са цените за настаняване или пералните услуги в хотелите. Тенденцията за събиране на средства по този начин расте в световен мащаб както в корпоративната политика и имиджа на фирмите, така и под формата на увеличаващи се приходи за местната общност и дейностите по опазване на природата.
- Да се приложи подход, аналогичен на принципа „замърсителят плаща“, за големите инвестиции в масовия туризъм. В случаите на големи инвестиционни проекти в масовия туризъм, които нанасят вреда на биоразнообразието или допълват натиска върху околната среда, да се предвиди система, която да задължава инвеститора да предостави такса за околната среда или биоразнообразието в полза на опазване на природата и/или за развитие на екотуризма.

- Целесъобразно е да се активизира съдействието на правителството и външните донори, както и на международните финансови институции за предоставянето на специални кредитни линии за туризма с облекчени лихвени и други условия при тяхното обслужване от български банки.
- Подкрепата за финансирането на МСП би могла да се разшири и подобри чрез въвеждането с външно съдействие на Национален гаранционния фонд за МСП и изграждане на концепция за създаването на регионални гаранционни фондове, на схема за микрофинансиране, на грантова схема за подпомагане на нововъзникналите МСП и за други подобни инициативи, изпълнявани в регионален аспект.

5.2.4.

Подпомагане развитието на ефективни малки и средни предприятия в сферата на екотуризма.

Малките и средните предприятия играят ключова роля в устойчивото развитие. Този бизнес обслужва разнообразни цели, като осигурява различни икономически ползи за местната общност, предлагайки специални или традиционни услуги за туристите. Те често са на основата на местни традиции и опит и отговарят на потребностите на местната общност. Малките предприятия са ключът към задържането на значителна част от приходите от туризма на местно ниво – там, където са генерирани, и представляват по-удачният вариант от този, който е характерен сега за България.

- Да се създадат единни „агенции“ за консултиране и бизнесразвитие в главните екотуристически райони с помощта на Агенцията за малки и средни предприятия, Програмата на ООН за развитие и нейния проект за бизнесцентровете и бизнесинкубаторите. Тези агенции трябва да предлагат „обслужване на едно гише“ за развитието на екотуризма.
- Използване на консултантски услуги по различни проекти и програми на Европейския съюз и други донори.
- Разработване на проекти съвместно с Агенцията за малки и средни предприятия за оползотворяване на средствата, отпускани за повишаване ефективността на малките фирми.
- Създаване на пакет общи стимули и възможности, изготвени в подкрепа на характера, обхвата и размера на съответното предприятие за екотуризъм. Този пакет може да включва финансови и други стимули за малките и средните предприятия (гратисни периоди за връщане на средствата, данъчни облекчения, субсидирани кредити и др.).

5.2.5.

Насочване на развитието на екотуризма към вътрешния пазар като първостепенен приоритет и разширяване към целевите сегменти на международния пазар.

В краткосрочен аспект дейностите по маркетинг и създаване на екотуристически продукти и услуги трябва да бъдат насочени към българския пазар. Пазарните проучвания показват, че той не бива да се подценява и може да бъде ефективен трамплин за стъпване на международните пазари.

Допълнителните проучвания на пазара трябва да бъдат ориентирани към целевите групи и да включват въпроси, свързани с екотуризма. Трябва например да се използват възможностите за проучване мненията на туристите при напускане на страната, провеждани от Министерството на икономиката. Предприемачите, предлагащи екотуристически продукти и услуги, трябва да бъдат обучени и подпо-

могнати с оглед оценяване и мониторинг на удовлетвореността на клиентите за по-нататъшното развиване и усъвършенстване на продукта или услугата.

Българският пазар за екотуризъм е сравнително разнообразен. С нарастването на доходите, засега предимно на жителите на големите градове, нараства и техният пазарен сегмент – пътува се по време на кратките почивки през годината и на по-дългите планирани отпуски през летните месеци. Някои от тези целеви групи представляват отлична възможност за обогатяване на екотуристическите модели в извънградските райони. Трябва да се положат повече усилия за разбиране на търсенето на този пазарен сегмент и как да му бъде отговорено в екотуристическия продукт.

Поставянето на акцента върху младото поколение на България изглежда навременна и приложима стартова точка. Пазарът на групата на децата и младежите е най-лесно приспособим към екотуристическите продукти. Този пазарен сегмент е сравнително податлив към екотуристическите теми, като това е същевременно и добра инвестиция за бъдещето. Той е по-малко възискателен и по-бързо възприема нови идеи. Партньорствата между предприемачите, предлагащи екотуристически продукти и услуги, и местни спортни клубове може да се окажат добра основа за специални програми, насочени към тази пазарна група.

Трябва да се разработят регионални екотуристически обиколни маршрути в границите на България. С нарастването на опита на страната в сферата на екотуризма е добре да се разработват международни маршрути, които да свързват България с нейните съседи.

Националните (БААТ, БАТА, БАСЕТ, БТС и др.), местните и регионалните туристически сдружения и другите заинтересовани страни трябва да работят с Министерството на икономиката и Изпълнителната агенция по туризъм, за да развият национална стратегия за маркетинг на екотуризма. Тези съвместни усилия следва да се разширят чрез интегриране на различни участници в екотуризма към стратегията на Министерството на икономиката за международен маркетинг, включваща комуникации, Интернет програми и активно присъствие в големите изложения за печелене на пазари и продажби. Това сътрудничество трябва да бъде използвано в подкрепа на опознавателните пътувания до България от признатите лидери на международния туристически пазар.

Формулиране на насоки за програма за екотуристическа и културно-туристическа интерпретация и образование за посетители.

5.2.6.

Понастоящем няма национални насоки за туристическа интерпретация и образование в системата на защитените територии, съседните им или други атрактивни природни територии, които да лансират идеите за опазване на биологичното разнообразие, екотуризма и ценността на културното ни наследство. Всеки опит в тази насока засега е по-скоро единичен и това не позволява винаги да се постигнат първоначалните намерения. В много места на туристите не се предлага нищо, а при други дейностите по интерпретация и информироване не са успешно насочени към целевата група. Те са твърде общи, за да бъдат от полза, или твърде специфични технически, за да могат да бъдат широко приети. За да се укрепи сферата на интерпретацията и образованието, е необходимо:

- Развиване на успешни примери/прототипи за интерпретация посредством специализирана инфраструктура, печатни материали, обозначения, занимателни програми преди и след посещението и други дейности, които могат да се мултиплицират в образователните и интерпретативни-

те дейности, свързани с опазване на биологичното разнообразие и културно-историческото наследство.

- Развитие на експертен потенциал в рамките на министерствата, служителите в дирекциите на защитените територии и НПО за лансиране на тези модели.
- Разработване на програми и планове за обучение, включително учебни пътувания, за да се подготвят специалисти в тази насока.
- Интегриране на развитието на инфраструктурата за екотуризма и културния туризъм с образователни и интерпретативни програми, отчитащи спецификата за района.
- Разработване на сертифицирани програми за екотуристически водачи, които да разширят традиционните функции на планинския водач и да развият потенциал от опитни професионалисти, действащи на местно и на национално ниво.

5.2.7.

Създаване на система за повишаване на обществената осведоменост за екотуризма и изграждане на потенциал в туристическия бизнес и сред държавните служители.

Природозащитната общност, администрациите на защитените територии и местните власти трябва да могат да представят възможностите на екотуризма пред представителите на дребния и едрия бизнес. За да могат общностите и предприемачите да се насочат към тези възможности, е необходимо разработването на специализирани програми. Усилията трябва да се концентрират върху:

- Използване на съществуващите модели и практиките в тази сфера, като се разменят посещения за обмен на опит, споделяне на успешни практики на общностите с възникващите екотуристически общности.
- Координиране на развитието на тези програми от работни групи от интердисциплинарни екипи на национално и на регионално ниво с участието на всички заинтересовани институции и участници.
- Субсидиране на организацията и предлагането на тези програми чрез осигуряване на специален фонд, свързан с регионалното планиране и развитие.
- Използване на тези програми за оценяване на готовността на регионалните предприемачи и местните власти да реагират на екотуризма като на възможност за бизнес и развитие.
- Включване в проектите на Шеста рамкова програма на Европейския съюз за технологично развитие, изследване и демонстрации с цел повишаване общественото познание за екотуризъм, доближаване на българските фирми до изискванията на ЕС и подпомагане изследванията, необходими за развитие на продукта на екотуризма.
- Съществено внимание трябва да се отдели на съдействието за внедряване на международните стандарти за управление на качеството, за да се гарантира качеството на продукта. Проекти за насърчаване на екологично чисти производства (ISO 14 000), на най-добрите производствени и лабораторни практики (GMP и GLP) и внедряване на международните стандарти за управление на качеството от серията ИСО 9001:2000.

Разработване на доброволна система за сертифициране на еко-туристическия продукт.

Две са главните причини, поради които една туристическа дестинация или действащо туристическо предприятие биха се заели с програми за сертифициране и управление на околната среда. Първо, има нарастваща тенденция за успешен маркетинг на сертифицирани екологични продукти като основа за избора на клиента, както и за повишаване на печалбата. На второ място, въвеждането на екологични системи за управление е съществена част от управлението на туризма в ключовите територии с биологично разнообразие. Развитието на система за сертифициране може да помогне за:

- Развитието на по-силни връзки с другите европейски и международни модели за сертифициране.
- Популяризирането на най-добрите практики чрез размяна на посещения и обмен на информация.
- Създаването на интерес за участие в регионални и международни форуми за популяризиране на стандартите за екологично управление.
- Разработване на системи за доброволно сертифициране и акредитиране в съответствие с регионалното развитие и промоциране на екотуризма в частния сектор.
- Определяне на реални стимули и ползи, произтичащи от доброволното сертифициране.
- Подкрепяне на националните агенции и асоциации в ролята им да консултират и осъществяват мониторинг на приложените стандарти за сертифициране.
- Използване на външни (от трети страни) органи, които да извършат преглед и да признаят дейностите, подлежащи на сертифициране.
- Сравняване на постиженията с тези на страните – членки на Европейската харта за малки предприятия.
- Основаване на работна група, която да разработи концепция за сертифициране на екотуристически продукти, като се фокусира върху съществуващите регистрирани търговски марки и емблеми на трите национални парка в България.

Национална политика и управление

Насърчаване координирането на политиката и сътрудничеството между ключовите правителствени институции за създаване и реализиране на НЕТС.

За утвърждаване на екотуризма като важна част от развитието на туризма и на селските райони в страната и неговото интегриране с културния туризъм в райони, богати на културно наследство, е необходима ефективна координация между ключовите държавни институции и регионалните им управления. Това са Министерството на околната среда и водите, Министерството на икономиката, Министерството на земеделието и горите, Министерството на културата, Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Министерството на образованието и науката, Министерството на труда и социалната политика или техните приемници.

Осигурена е предварителна координация, като е подписан протокол за сът-

рудничество между три от тези министерства, но очевидно съставът трябва постепенно да се разширява. За постигането на една последователна и редовна координация на екотуризма в страната от значение ще са следните няколко механизма:

- Разработване на национален механизъм за координиране, който ще се използва за насочване на развитието на екотуризма и за подпомагане на завършването и реализацията на Националната стратегия по екотуризъм.
- Основаване на национална работна група за екотуризъм към Националния съвет по туризъм, която да гарантира използването на възможностите на екотуризма като инструмент за икономическо развитие.
- Определяне на механизма за координация на работата по завършването и прилагането на НЕТС на регионално ниво.
- Идентифициране и включване на туристическите и други неправителствени сдружения и на частния сектор в подкрепа на завършването и прилагането на НЕТС.
- Уточняване на работното задание на НРГЕ и механизмите за нейната работа.
- Идентифициране на финансов механизъм за национална координация в областта на екотуризма и разработване на времеви график.
- Определяне на ролята на екотуризма в националния и в регионалните планове за развитие.

Създаването на работната група като постоянно звено за развитие на екотуризма към правителствените институции трябва да се осъществи в най-кратки срокове, за да се изпълнят следните цели:

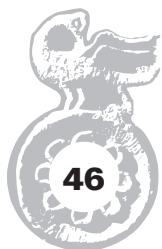
- Координиране прегледа, усъвършенстването и приемането на НЕТС на национално, регионално и местно ниво.
- Координация на прилагането на Плана за действие, като се поеме отговорността за мобилизиране на необходимите институции, финансиране и други ресурси.

5.3.2.

Създаване на имидж на България на водеща страна в областта на екотуризма на Балканите и в Европа и модел за развитие на екотуризма.

Страната се нуждае от цялостен образ, с който на международния и на българския пазар да бъде представено богатството, разнообразието и уникалното съчетание на природни и културни ресурси и възможности за туризъм. Без една дългосрочна маркетингова стратегия ще бъде много трудно да се поддържа този сектор и да се осигуряват устойчиви ползи за опазването на природата и за местното население. Стъпките, които е необходимо да се предприемат в тази насока, включват:

- Създаване на национална идентичност като екотуристическа дестинация със специфичните за България аспекти. Използване на този образ в постоянно разпространявана екотуристическа информация.
- Усъвършенствани туристически карти, нови пътеводители, мултимедийни продуктни системи с оглед предлагането на разнообразна и разностранна информация за екотуризма в България.
- Уеб страниците на Министерството на икономиката и на Министерс-

твото на околната среда и водите и на Министерството на културата трябва да акцентират върху екотуристическите обекти и маршрути и да осигуряват връзки с други съответни уеб страници в България и по света.

България има потенциал да си създаде уникален имидж. Страната ни има разнообразни типове ландшафт и климат, които обуславят биологично разнообразие. Тя притежава уникално културно наследство - значима част от общото европейско наследство. Това е нейното сравнително преимущество и като канديدат за присъединяване към ЕС с най-обширни, съхранени екосистеми. В сравнение с други страни на Балканите България е стабилна държава с нарастваща комуникационна роля и има шанса да стане регионален лидер в областта на екотуризма.

За изграждането и популяризирането на този имидж са важни следните елементи:

- Широка подкрепа за рекламиране на българското природно и културно наследство от страна на българското правителство и частния сектор.
- Подкрепа за опознавателни посещения и двустранни споразумения с други екотуристически инициативи в региона.
- Създаване и подкрепа за връзките на частния сектор с чуждестранни партньори.
- Осигуряване на субсидии и подкрепа за българското участие и рекламиране в Европейските екотуристически мрежи и Европейската мрежа на културни маршрути.
- Привличане на част от българските търговски и дипломатически представителства в чужбина за рекламата и популяризирането на българския туризъм и екотуризъм.

Преглед на законодателството и нормативната уредба за развитието на екотуризма.

Необходимо е да се направи обзор на цялостната законодателна база, като се определи дали има разпоредби, които противоречат на развитието и насърчането на екотуризма. Този законодателен преглед може да се извърши най-добре в рамките на работната група на НЕТС. Той трябва да вземе предвид опита и на други държави при реализирането на децентрализирани политики за управление, особено тези, които подкрепят развитието на екотуризма.

Трябва да се изтъкне необходимостта от ратифициране на Европейската конвенция за пейзажа.

Необходима е хармонизация на нормативната уредба – Закона за туризма, Закона за местното самоуправление и местната администрация, Закона за бюджета, Закона за регионалното развитие, Закона за устройство на територията и т. н.

Анализ на влиянието на присъединителния процес към ЕС върху планирането, развитието и политиките за финансиране на екотуризма.

Законовите разпоредби на ЕС са силно обвързани с проблемите на околната среда и развитието на селските райони, но на процеса за развитие на екотуризъм в България трябва да се гледа критично, тъй като той се стреми да установи обща база с европейското законодателство. Правният анализ на развитието на екотуризма в България трябва да включва анализ на европейските норми и програми,

5.3.3.

5.3.4.

насърчаващи екотуризма. Оценката и резултатите от него трябва да се координират в рамките на отговорностите на Министерството на външните работи.

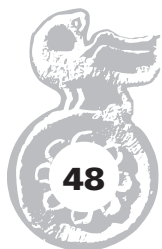
5.3.5.

Приемане на система за мониторинг на въздействието от реализирането на НЕТС, както и на успехите и неуспехите на екотуризма.

Необходимо е да се разработи специална система за измерване успеха на Стратегията за екотуризъм, както и за въздействията ѝ на местно и на регионално ниво.

С оглед постигането на по-голяма ефективност на Националната стратегия за екотуризъм в България трябва да бъдат засегнати следните ключови въпроси, свързани с разработването на система за мониторинг:

- До каква степен екотуризмът допринася за защитата и качеството на управление на природните територии и/или на конкретна природна територия?
- Какви са въздействията на екотуризма в природните територии и културно значимите места?
- Има ли инициативи за управление на въздействията на екотуризма в буферните зони или в зоните, засегнати от развитието на екотуризма?
- Какви са възможностите на местните власти да прилагат тези механизми?
- Какво е въздействието на екотуризма върху биологичното разнообразие и върху културно-историческото наследство?
- Какво е въздействието на екотуризма върху развитието на правителствената политика в подкрепа на устойчивото развитие на туризма?
- Допринася ли екотуризмът за формиране на съпричастност към проблемите на опазването на природата и културните обекти и за по-доброто социално положение на хората от района на туристическата дестинация?
- Допринася ли екотуризмът за разширяването на местния бизнес и възможностите за доходи?
- Екотуристическите дейности и възможностите за работа достигат ли до нови сегменти от населението?
- Увеличават ли се колективните ползи за местната общност?
- Какви са социалните и културните въздействия от екотуристическите дейности?
- Развитието на екотуризма довело ли е до подобряване на достъпа на местните хора до информация, до повишаване на техническите им познания и по-голямо участие?
- В каква степен културно-историческото наследство допринася за развитието на екотуризма в интегралните територии, богати на природни и културни ценности?
- Каква е връзката на екотуризма с културния туризъм и ефектът от тяхното съвместно действие?

Планиране и изграждане на подходящата инфраструктура за подобряване на достъпа до обектите на екотуризма.

Ако България иска да развива успешно екотуристическите си продукти на вътрешния и на международния пазар, тя трябва да подобри информационната си инфраструктура и достъпа до съответните обекти. За целта е необходимо:

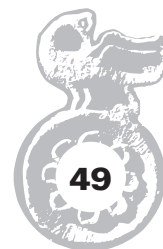
- Разработване на национални стандарти за пътни и пешеходни знаци, обозначаващи природните и културните забележителности и тяхното местоположение. Това е изискване и за присъединяването към ЕС.
- Привличане на ресурси чрез международни програми за подобряване или осигуряване на достъпа до приоритетни туристически дестинации – създаване и поддръжка на третокласни и четвъртокласни пътища от националната пътна мрежа, водещи до приоритетни обекти на екотуризма.
- Паралелно развитие на инфраструктурата в парковете и в районите около тях, в близост до културни обекти. Това включва ревизия на съществуващите модели и стандарти и разработване на пешеходни маршрути, на нова инфраструктура за туризма, обозначения, заслони, пейки, места за наблюдение, огнища на открито, места за къмпинг сред природата и др.
- Приемане на стандарти за безопасност и съответни мерки за тяхното прилагане.
- Осигуряване на съвременни телефонни и Интернет услуги в ключови райони и отдалечени общини.

Прилагане на информационните технологии (ИТ) и на Географските информационни системи (ГИС) в планирането и развитието на екотуризма и за маркетингови дейности.

На ГИС трябва да се гледа като на технология за въвеждане, съхраняване и обработване на разнообразни географски обусловени данни, позволяващи интегрирането на графична информация и бази данни, възпроизвеждане на пространствени анализи и моделиране, визуализация на всяко ниво от анализа, като по този начин се подпомага процесът на вземане на решения. Както всяка друга дейност, засягаща конкретни територии, екотуризмът се нуждае от пространствено планиране и координация. ГИС е ценен инструмент за вземането на информирани решения при планирането, развитието и маркетинга на екотуризма.

Използвайки ГИС-технологията за свързване на регионалното планиране с развитието на екотуризма ще направи процеса по-бърз, по-добре съгласуван, последователен и като цяло по-ефективен. Основните направления на приложение на ИТ- и ГИС-технологиите в областта на екотуризма са: инвентаризиране на туристическите ресурси; идентифициране на подходящи екотуристически места; оптимизиране управлението на туристическите потоци; мониторинг и анализ на потенциалните въздействия в резултат от разрастването на екотуризма и др. Приложението на ГИС в екотуризма може също така да влезе в основата на изграждането на регионални и национални резервационни мрежи, както и при визуализирането и моделирането на обекти и процеси за нуждите на маркетинга.

ГИС е полезен инструмент както за опазване на биоразнообразието, така и при инвентаризацията и управлението на културните паметници и обекти. Използването му е важно за комплексното и съвременно развитие и управление на Националната екологична мрежа (НЕМ). Съществуват възможности ГИС да свърже съществуващия екотуризъм с разработването на НЕМ. ГИС също така може да подпомогне разработването на мрежи от национални културни маршрути и бази данни с културни и исторически обекти с консервационна значимост. Необходим е

анализ на съществуващата ситуация, за да се предвидят потенциалните въздействия от екотуризма, както и да се разработят системи за мониторинг на неговото въздействие върху културните и върху природните ценности.

За нуждите на планирането и осъществяването на програмите, заложи в НЕТС, трябва да се изгради национална информационна система. Тя трябва да се основава на системен ситуационен анализ с оглед инвентаризация на съществуващите в тази сфера информационни системи, включително тези, предоставящи възможности за Интернет базирани модули.

Важна предпоставка за осигуряване на ефективно ползване на национално ниво на информационната система за нуждите на екотуризма е регулирането на процеса на обмен на разнообразни данни от гледна точка на техния формат; разграничаване на групите ползватели и техните права, както и съответствие с изискванията на действащото законодателство. Националната информационна система (НИС) ще обслужва различни групи ползватели - ползватели, ангажирани с обновяването, поддръжката и оперирането на самата НИС; ползватели, свързани с прякото прилагане на данните от НИС, като тези, на които са нужни визуализационни решения за идентифициране и пространствено разпределение на обекти, формиране на маршрути и др.

Стратегическа цел на НЕТС е да създаде условия за повишаване на капацитета и подготвеността на кадрите, работещи в областта на туризма и опазването на околната среда, за работа със съвременни информационни технологии и ГИС. На тази основа трябва ГИС-технологията да се приложи на всички нива на планиране, управление, маркетинг и мониторинг като универсален инструмент, осигуряващ подкрепа на процеса на вземане на решения. Пространственото планиране и използването на ИТ и ГИС ще става все по-важно за България в процеса на развитие на извънградските и селските райони и екотуризма.

5.3.8.

Развиване на трансгранично сътрудничество в областта на екотуризма и опазването на природата.

В момента на международно ниво се оценяват различните аспекти и предимства на трансграничното опазване на природата и културното наследство и сътрудничеството в областта на екотуризма и на културния туризъм. Такива мрежи могат да бъдат средство за координиране на националната и регионалната политика за екотуризъм в териториите, богати на природно и културно наследство.

Чрез Националната мрежа на културните маршрути и тази на Културните маршрути в Югоизточна Европа е придобит ценен опит, що се отнася до националните и регионалните културни маршрути и връзката им със съответни европейски мрежи. Примери в това отношение са Пътят на коприната, Пътят на виното, центровете на Балканската народна архитектура и др.

Тези мрежи се рекламират чрез пътеводители, карти и Интернет. В допълнение на това разработването на единна марка и разпространяване на информация за нея създава общо присъствие на пазара по цялата мрежа.

Наблюденията и препоръките, направени от участниците в Националния форум „Екотуризъм, планини и защитени територии – партньори за благоденствие“ (октомври 2002 г.), показват, че регионалните и трансграничните връзки могат да се улеснят чрез:

- Използването на обектите на световното природно и културно наследство от списъка на световното наследство като атрактивни и популярни места, които могат да се свържат с други защитени територии и местни общности.

- Обвързване на популярните обекти с тези с по-малка посещаемост.
- Създаване на връзки с обекти, които не е задължително да са част от защитени територии.
- Координация с туроператорите и администрациите на защитените територии, за създаването на общи туристически маршрути.
- Подобрена информация за туристите. Като се свържат няколко обекта с „разкази“, описващи природното и културното им наследство, преживяването на посетителите може да се направи по-силно и да се повиши качеството на целия продукт.
- Стандартизиране на логотипи, обозначителни знаци и групи информационни средства за района.
- Създаване на мрежи от туристически и информационни центрове.
- Разработване на маршрути, основани на физико-географската и културно-историческата автентичност (напр. Похода на кръстоносците), представени виртуално.
- Подкрепяне на възможностите на България за трансгранично сътрудничество чрез разработване на Балкански зелен пояс – интегрирана система от обширни трансгранични защитени територии между балканските страни. Примери за това са:
 - с Турция – природен парк „Странджа“;
 - с Румъния – река Дунав, влажните зони;
 - със Съюз Сърбия и Черна гора – бъдещия природен парк „Западна Стара планина“;
 - с Македония – природен парк „Осогово“;
 - с Гърция – Родопите и Славянка;
 - с Гърция и Македония – Беласица.

Регионално и местно развитие

5.4.

Приемане на стратегически подход за развитието на мрежи за екотуризма.

5.4.1.

Много важно за успеха на екотуризма на регионално и местно ниво е да се прилага подход за използване на всички налични ресурси, организиране на структури и връзки между тях, изграждане и развитие на мрежи за взаимодействие.

Предизвикателствата на устойчивото развитие и използването на природните ресурси могат да се посрещнат най-добре чрез прилагането на стратегически регионален подход за екотуристическо развитие. Този подход:

- Подпомага децентрализацията на управлението.
- Подкрепя моделите на местните власти.
- Свързва данъчното облагане с местните натрупвания на приходи.
- Създава регионални бизнесасоциации.
- Служи като логичен инвестиционен пакет.
- Подкрепя сдруженията на общини, стремящи се към международни пазари.
- Подкрепя асоциации на заинтересованите страни чрез различни, финансирани на национално ниво дейности.

- Гарантира дългосрочно запазване на интересите на местния бизнес и обществеността към сектора и запазване на природните, човешки и други ресурси.

Тези регионални мрежи могат също да станат основа за маркетинг и реклама на екотуризма на пазара, като се използват информационни единици, свързани с посетителските центрове на главните туристически дестинации и при подстъпите към защитените територии. В тази връзка трябва да се отбележи, че в България вече съществуват някои регионални мрежи за туризъм. Това са местните и регионалните съвети по туризъм, регионалните сдружения, информационните центрове. Съществува предложение за обособяване на потенциални перспективни регионални дестинации за екотуризъм.

5.4.2.

Стимулиране и поддържане на съществуващите местни и регионални модели и най-успешни практики в сферата на екотуризма.

Мрежите на туроператорите и туристическите информационни центрове трябва да останат едно от важните звена за регионалното развитие на екотуризма. Необходимо е да работят в партньорство със съществуващите регионални и местни сдружения и комитети. Възможност така ще се даде път на една икономика, която по своя мащаб съответства на капацитета на местните общности, институции и инициативи и спестява много време и инвестиции. Могат да се използват проекти образци, разработени в защитените територии към МОСВ и МЗГ, за да се ориентират и обучат други общности как най-добре да определят готовността си за посещение на туристи и да предприемат стъпки за подобряване на капацитета си. За тази цел трябва да се осигури следната подкрепа за местните и регионалните туристически или екотуристически сдружения:

- Обучение за опазване на околната среда като условие за развитие на екотуризма.
- Регионалните сдружения на общини и регионалните туристически сдружения са основен инструмент за подкрепа и координиране на усилията на общините и местните общности за развитие на екотуризма.
- Сдружаване на продуктов принцип с цел намаляване на разходите за маркетинг и реклама.
- Разпространение на опита от успешни практики.
- Въвеждане на услуги „на едно гише“ като инструмент за улесняване и ускоряване на процедурите по предоставяне на публични услуги.
- Привличане/назначаване на компетентни специалисти в областта на туризма в общини, които имат намерения за съществено развитие на туризма/екотуризма.
- Използване на потенциала на висшите училища за осъществяване на проучвания, набиране на информация и др., както и предоставяне на информация за тези училища чрез национални и регионални организации;
- Развиване на подходящи програми за обучение на местните и регионалните мрежи по въпросите на екотуризма и споделяне на успешни модели за неговото развитие.
- Изграждане на центрове за бизнесекспертиза и подкрепа, включително програми „обучение на обучители“, акцентирани върху бизнеспланиране, анализ на риска, финансов анализ и предприемачество.
- Разработване на пазарни пакети за регионален туризъм.

- Изграждане на Интернет връзки и системи за резервации в центровете за посетители.
- Изграждане на регионални бази данни за екотуристически продукти и услуги.
- Участие в регионални, национални и международни изложения и панаири за рекламиране на продукти и обмяна на идеи.
- Разширяване на връзките между бизнеса, регионалните и местните власти и администрациите на защитените територии.
- Стимулиране на общините за създаване на общински фондове за екотуризъм.
- Подкрепа на размяна на посещения за обмен на опит между общностите и добри практики.

Подкрепа за местното участие в процеса на планиране за идентифициране на възможностите на местните хора по отношение на защитените територии, опазването на биологичното разнообразие и културното наследство.

5.4.3.

Успехът на екотуризма и способността му да служи за генериране на приходи за нуждите на селските общности ще зависят от децентрализираното прилагане на тази стратегия. Освен това успехът ще зависи и от много по-целенасоченото местно участие в управлението на защитените територии, както и в другите дейности за развитие на селските райони и местната култура. Това може да бъде реализирано успешно чрез:

- Определяне и популяризиране на най-добрите практики за ангажиране на местното население в местното планиране, включващо защитени територии или райони в рамките на Националната екологична мрежа.
- Осигуряване провеждането на един отворен и прозрачен процес при тези процедури.
- Ангажиране на местните общности в оценяването на възможностите на екотуризма много преди окончателните обществени обсъждания на плановете за управление на защитените територии.
- Включване на местните общности в дейността по опазване, използване и популяризиране на културното наследство, развитие на местната култура, планиране на културния туризъм и др. с особена роля на музеите, галериите, читалищата, НПО и др.
- Въвличане на местните предприемачи и заинтересовани страни в събирането и анализа на информация за планирането на екотуризма.

Интегриране на екотуризма в регионалните и в общинските планове за развитие.

5.4.4.

Целите на екотуризма трябва да се интегрират в регионалните и в местните планове за икономическо развитие. При разработването на тези планове може да се използват форуми за местно сътрудничество и други подобни подходи. Така местната общност ще стане инициатор за развитие на екотуризма. Без отлагане трябва да се обсъди заложеното в Националния план за развитие на селските райони от гледна точка на туризма, включително екотуризма. Този план е базиран на регионалните планове за развитие и принципно прилага подхода „от долу на горе“. За НЕТС е важно разделите на регионалните планове, свързани с планирането на екотуризма да бъдат ясно определени. Те трябва да бъдат одобрени от местни-

те и от регионалните власти, както и от правителството, и така да се превърнат в реална политика.

Препоръки:

- В плановете документи използването на ресурса екотуризъм трябва да се включи като разход по опазване и управление на територията, маркетинг и реклама и като приход от създаването на нови работни места и приходи от данъци и такси не само за туристическите предприятия (хотели, ресторанти и др.), но и от селско стопанство, търговия, транспорт, телекомуникации и др.
- Плановете за устройство на територията са основата за управление и вземане на решенията. Стратегията за съответното ниво (национално, регионално, местно), местните и регионалните плановете и стратегии за културен и други видове устойчив туризъм да бъдат обвързани с устройствените схеми и плановете.
- Плановете документи трябва да бъдат в ясна взаимовръзка както на общинско ниво (общински плановете за развитие и плановете за устройство на територията), така и с плановете документи на по-високо равнище (регионално, национално).
- Връзката между плановете документи да се базира на следни принципи:
 - залагане на туризма в плановете документи само след реалистична оценка и при наличие на желание и ангажименти за неговото развитие в съответната община или по-голям регион.
 - необходимост от оценка на ползите и разходите, свързани с развитието на туризма и в частност на екотуризма, при изготвяне на стратегически и програмни документи.
 - принципите, препоръките и действията, предвидени в НЕТС, трябва да бъдат интегрирани в други планови документи, а не механично вмъкнати. Това означава и изисква внимателен оглед на потенциалните конфликти с други цели и сфери и ако има такива – избор на по-подходящата алтернатива;
 - методическите указания за разработване на плановете документи при определяне на техния обхват да предвидят включването на част/раздел "туризъм", в който да бъдат разгледани въпросите на екотуризма, когато е подходящо, а не във всички случаи.
- Общините с намерения за значително развитие на туризма предвиждат в своите структури специалист/и в областта на туризма, а в общинските съвети се създават комисии или подкомисии за развитието на туризма/екотуризма.

5.4.5.

Провеждане на форуми за екотуризъм, събития и чествания на регионално ниво.

В областите и общините да се провеждат екотуристически форуми, панаири и изложения. Тези прояви трябва да включват дейности, които стимулират една по-ефективна комуникация и координация с българското правителство и донорските програми, фокусирани върху децентрализираното управление, изграждането на местен потенциал и инфраструктурното развитие.

II.

НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕКОТУРИЗЪМ

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ И ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕКОТУРИЗЪМ

Екотуризм
естествено България

Разходка с коне в еко-парк Варна ♦ Снимка Данаил Павлов
Трапеза ♦ Архив РТА „Родопи”
Къща с. Кърланово ♦ Архив Пирински туристически форум
Менче с цветя ♦ Архив Пирински туристически форум

Процесът на изготвяне на плана за действие

1.

*Процес
на планиране
на действията
в Калофер,
Централен Балкан
– Юг*

*Архив
Сдружение
за екотуризъм
„Централен Балкан
– Калофер“*

Националният план за действие за развитие на екотуризъм в България (НПДЕ) произтича от Националната стратегия за развитие на екотуризъм (НЕТС) и е съставен на базата на плановете за действие за развитие на екотуризъм за 12 потенциални екотуристически дестинации в България, както и на основата на резултатите от работата на шест тематични експертни групи.

Планове за действие за развитие на екотуризъм за дванадесетте потенциални екотуристически дестинации бяха разработени в периода август – ноември 2003 г. Работата по изготвянето им беше координирана от следните организации и програми:

- Пирински туристически форум
- Регионална туристическа асоциация „Родопи“
- Бургаска регионална туристическа асоциация
- Сдружение за екотуризъм „Централен Балкан – Калофер“
- Сдружение за екотуризъм „Рила“
- Регионална туристическа асоциация „Стара планина“
- Варненска туристическа камара
- Проект на Световната банка за дунавските влажни зони
- Проект на ПРООН за Родопите
- Проект на РЕЦ за Западна Стара планина
- Областни администрации в Перник и в Кюстендил

Процесът беше подпомогнат и от Фондация за реформа в местното самоуправление.

Изготвянето на плановете стана възможно след провеждането на над 400 срещи – индивидуални, в малки групи или семинари, с участието на повече от 1500 души, представляващи различни институции и организации. Около 120 общини се включиха в този процес.

Публичността беше осигурена от 18 пресконференции и над 120 публикации и излъчвания в местни и в регионални медии.

Процесът беше финансиран от ААМР и съфинансиран от три други донора – Програмата на ООН за развитие, Регионалният екологичен център (правителството на Швейцария чрез Пакта за стабилност) и Световната банка чрез Проекта за влажните зони по река Дунав.

Екотуристическите дестинации и техните плановете за действие

Екотуризмът в България е свързан с опазването на природата. Той се развива около защитени територии, други природни атракции в страната и културно-исторически обекти. Българските защитени територии формират национална мрежа и са в основата на Националната екологична мрежа (НЕМ) съгласно изискванията на Закона за биологичното разнообразие от 2002 г. Мрежата впоследствие ще формира една национална система от защитени територии, „буферни зони“ и други територии с природозащитно значение. Техният брой и обхват, отнесен към територията на България, е значителен, което подчертава значимостта на страната за опазването на европейското ландшафтно и биологично разнообразие. Тези територии също така предоставят възможности за туризъм, основан на природата, и представляват ключови компоненти от екотуристическите дестинации.

Освен това общностите и начинът на живот, които подкрепят целите на съвременната природозащита, опазват културните обекти и традиции и допринасят за устойчивия поминък, са сред характерните черти на районите, оформящи екотуристическите дестинации в България. Тази комбинация от природни и антропогенни елементи е подкрепена от силно чувство за местна идентичност. Тя се основава на голямо разнообразие от местни обичаи, кухня, селскостопански практики, архитектура и история. Тъй като силното чувство за „дом“ и собственост над местните природни ресурси са предпоставки за инвестиции и грижа за опазването на околната среда, НПДЕ представлява важен инструмент за утвърждаване на тези практики на местно равнище. По този начин екотуристическите дестинации се превръщат в опорни точки на развитието на екотуризма в национален мащаб и са основен компонент от една бъдеща национална програма за устойчив туризъм в България. Способността да се действа локално, като се мисли глобално, може да се утвърди в тези екотуристически дестинации. Така всяка от тях се превръща в център на дейностите за устойчив туризъм на местно ниво и дава своя принос към националната мрежа от екотуристически продукти и услуги, в чиято основа са залегнали опазването на биологичното разнообразие и културното наследство, устойчивият поминък и местният икономически растеж. Този подход и неговите продукти представляват конкурентното предимство на България.

За целите на изготвяне на Националния план за действие за развитие на екотуризмът бяха описани дванадесет екотуристически дестинации, в резултат на което бяха разработени дванадесет „регионални“ плана за действие на екотуризмът. Всеки „регион“ беше определен с оглед обхващане на ключови природни и кул-

турни богатства и за насърчаване на местното, децентрализирано планиране. В основата на този процес на изготвяне на „регионалните“ планове за действие бяха заложиени дейности и програми на регионалните и местните сдружения за туризъм. Тези сдружения са основни звена във всички бъдещи етапи от планирането и развитието на екотуризма на местно, регионално и национално равнище.

Границите между екотуристическите „региони“ не са твърдо фиксирани и те се превръщат в райони за развитие на екотуристически продукти и формират клъстери, дестинации от възможности за развитие на екотуризъм, участници и атракции, въз основа на които може да се осъществява изпълнението на плана за действие. Всяка екотуристическа дестинация включва:

- Защитени територии, които заемат централна позиция в екотуристическия клъстер. Защитените територии остават в основата на Националната екологична мрежа. НЕМ също така включва територии от значение за биологичното разнообразие, които са извън националната мрежа от защитени територии.
- Райони със запазена природа, богато биоразнообразие, характерен релеф и ландшафти, природни обекти (пещери, скали, водопади, влажни зони), извън системата на защитените територии и НЕМ.
- Важни обекти и паметници на културата от национално и международно значение. Всяка регионална екотуристическа дестинация включва възможности за укрепване на местните практики, обичаи и традиции, които утвърждават гражданската гордост на местната общност и насърчават запазването на стила на живот в селищата и в близост до обектите на културно-историческото наследство.
- Селскостопански практики и продукти, които носят отпечатък на силни местни характерни черти, местното производство и микроклимата.
- Съществуващи туристически или екотуристически сдружения, регионални екотуристически продукти и активни заинтересовани страни.

Рамката на Националния план за действие се очертава от следните екотуристически дестинации:

- *Югозападна екотуристическа дестинация*
- *Екотуристическа дестинация Западни Родопи*
- *Екотуристическа дестинация Източни Родопи*
- *Екотуристическа дестинация Странджа, Източна Тракия и Южно черноморско крайбрежие*
- *Екотуристическа дестинация Източна Стара планина*
- *Екотуристическа дестинация Национален парк „Централен Балкан“ - Юг*
- *Екотуристическа дестинация Витоша - Северна Рила*
- *Западна крайгранична екотуристическа дестинация*
- *Екотуристическа дестинация Западна Стара планина*
- *Екотуристическа дестинация Национален парк „Централен Балкан“ - Север*
- *Екотуристическа дестинация Северно черноморско крайбрежие и Добруджа*
- *Екотуристическа дестинация Дунавски влажни зони*

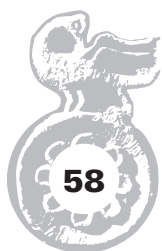
В дванадесетте дестинации бяха проведени общо над 400 срещи с участие на общо около 1500 души, представляващи държавния и частния сектор. Всяка екотуристическа дестинация създаде свой план за действие, използвайки за основа структурата и приоритетите на НЕТС, но пригодени така, че да отразяват местната визия, потребности и ресурси. Тези планове бяха разгледани и включени в процеса на изготвяне на Националния план за действие.

Национални тематични фокус-групи за екотуризъм

Процесът на изготвяне на плана беше допълнен и чрез сформиранието на шест национални тематични групи в сферата на екотуризма, чиято задача беше да опишат конкретните действия, необходими за развитието на екотуризма в страната. Всяка сесия на фокус-групите беше подпомагана от професионален фасилитатор, който на свой ред беше в екип с експерт за всяка тематична група. Шестте теми бяха:

- Информационни технологии и географски информационни системи
- Разработване и маркетинг на продуктите
- Финансиране и финансови механизми
- Развитие на предприемачеството
- Институционално развитие
- Екотуризмът и местната власт

В срещите на фокус-групите се включиха общо 76 участници, представляващи 46 институции на държавния и частния сектор, НПО и академичните институти.

Формулирането на НПДЕ се основава на редица допускания, координация и ресурсни наличности.

Момиче от Чипровци тъче килим

Допускания

2.1.

Основните допускания включват:

○ *Официално приемане.* НЕТС и НПДЕ ще бъдат одобрени като официална политика за насочване на развитието на екотуризма в България на национално, регионално и на местно управленско равнище.

○ *Политическа воля.* Всички основни ведомства и организации, посочени в НЕТС, ще участват в процеса по своя воля като партньори. За да има успех, този сегмент от туристическата индустрия се

*Снимка
Огнян Енев*

нуждае от ангажираност и ясно разпределение на ролите между местните, регионалните и националните управленски звена.

- *Ресурси.* Налице са достатъчно търсене, достатъчна местна инициатива и добре дефинирано конкурентно предимство на екотуризма в България, които да гарантират заделянето на средства за развитието му. НПДЕ е първата стъпка към определянето на ресурсите. Правителството, донорите, неправителствените организации и частният сектор ще трябва да работят в сътрудничество за идентифицирането и разпределянето на ресурсите, които могат да осигурят успеха на този план за действие.
- *Специфика на действията в екотуризма.* Екотуризмът представлява сегмент от националния туристически сектор, тясно свързан с други видове туризъм. Той е важен сегмент и от общото икономическо и социално развитие на извънградските региони. Въпреки това малко от действията, посочени в НПДЕ са чисто екотуристически по характер. Например развитието на малките и средни предприятия и потребностите от консултантска помощ в този сегмент са по същество същите като тези за МСП в други отрасли, като включват: бизнеспланиране, обслужване на потребителите, маркетинг и др. На местата, където поддържащите структури вече съществуват, задачата е екотуризмът да се интегрира в тях. Където няма изградени такива структури, НПДЕ може да служи като катализатор или пилотен модел за създаването на по-широка мрежа от услуги.
- *Степен на развитие.* От създадените в 12 потенциални екотуристически дестинации планове за действие на екотуризъм е ясно, че инфраструктурата, достъпът, капацитетът и възможностите на екотуристическите дестинации варират значително. В някои райони са налице добре развити клъстери от различни видове бизнес, асоциации и агенции във или близо до мес-

та с висока концентрация на туристи. В други туристическият пазарен сегмент и развитието са слабо застъпени или липсват. Всяка регионална екотуристическа дестинация ще трябва да преразгледа своя план за действие за екотуризъм и да определи своите приоритети за работа в контекста на НПДЕ.

2.2.

Координация и ресурсни наличности

В развитието на екотуризма в България са пряко включени няколко министерства и някои от тях имат конкретни роли и отговорности в този процес. Координацията между тях е особено важна. Един от механизмите за координация, който вече беше използван, е Протоколът за сътрудничество в областта на екотуризма, подписан през октомври 2002 г. между Министерството на околната среда и водите, Министерството на икономиката и Министерството на земеделието и горите. Това споразумение обаче не представлява механизъм за практическо изпълнение на тази координация, а в рамките на министерствата или на междуинституционално равнище няма специално звено, което да отговаря за изпълнението на НПДЕ.

Чрез тези три министерства държавният бюджет покрива оперативните разходи на всички правителствени институции на национално, регионално и местно ниво, които се занимават с развитие на туризъм, а съответно и на екотуризъм. Не съществува инвестиционен фонд за екотуризъм, а наличните средства за проекти за капиталови инвестиции за подобряване на инфраструктурата и общинските услуги са ограничени. Министерството на околната среда и водите подкрепя изпълнението на проекти в сферата на екотуризма и чрез своето Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС), но тези средства са сравнително малка част от годишния му бюджет от около 70 милиона лева.

Друг източник на финансиране са международните донори, които работят в България – ААМР, Програмите ФАР и САПАРД на ЕС, ПРООН, GTZ, швейцарското правителство, JICA, правителствата на Монако и Франция и др. Много от програмите на тези международни донори не са пряко насочени към екотуризма, но предоставят финансова и експертна помощ за развитие на МСП, за природозащита, за институционално укрепване или за децентрализация в местното самоуправление. Много от тези области могат да бъдат обвързани с плановете за действие за екотуризъм на национално и регионално равнище.

Инвестициите в екотуризма от частни банки все още са ограничени. Има само няколко примера на заеми за екотуристически проекти, отпуснати от търговски банки. Финансирането на екотуризма е изправено пред няколко затруднения. Като цяло средният екотуристически проект е твърде малък, за да предизвика значителен интерес от страна на банките. Приходите, генерирани от такива проекти, са често нестабилни и сезонни, което поражда загриженост за навременното погасяване на заемите. В много случаи предприемачите, кандидатстващи за заем за екотуристически проект, не разполагат с документация за предишна успешна бизнесдейност, което обикновено се изисква от банките. Все пак нараства броят на банките с положителна нагласа към отпускането на заеми за екотуризъм на ниво селища/общности. От гледна точка на тези банки екотуристическите проекти представляват заеми за МСП и трябва да покриват стандартните критерии за одобрение на заеми.

Сред останалите инвестиционни проекти са възстановяването на приватизирани хотели и държавни постройки, което включва както подобрения, така и инвестиции в природосъобразни управленски практики и технологии. Много банки съветват повечето екотуристически проекти на местно ниво и на ниво общности да опитат първо да работят със собствено дялово участие и след време да представят успешната история на дейността си пред банките заедно с молбата си за заем. С разрастването на сферата на екотуризма в България ще се увеличава и интересът на банковия сектор и с нарастване на броя на регионалните и местни банкови офиси усилията по създаване на благоприятна среда за екотуризма ще правят търговските заеми все по-достъпни.

Рилски манастир

*Снимка
проф. Михаил Енев*

НПДЕ е създаден като оперативен документ. Съдържанието му се основава на Националната стратегия за екотуризъм и плановете за действие на екотуризъм в дванайсетте екотуристически дестинации.

НЕТС определя групите препоръчителни действия в рамките на четири стратегически цели. Повечето специфични действия ще зависят и от други дейности. С други думи, те представляват компоненти от „верига на действията“.

Идентифицирането на тези взаимозависимости между действията позволява те да бъдат подредени в подходяща последователност и връзка. Специфичните групи действия бяха организирани в 9 вериги:

- Финанси / Финансиране
- Показатели / Мониторинг
- Институционално развитие
- Информационни системи
- Инфраструктура
- Маркетинг
- Развитие на продукта
- Качество / Сертифициране
- Обучение

Критерии за избор на приоритетите

Разработени бяха критерии за обединяване на резултатите от регионалните и националните сесии по изготвяне на плановете за действие. Целта на тези критерии е да групира 120-те действия, посочени в стратегията, и допълнителните действия, идентифицирани по време на изготвянето на регионалните плановете. След процеса на регионално равнище бяха използвани следните критерии за обединяването му с работата на национално ниво по изготвянето на Националния план за екотуризъм:

- Действието съответства на визията и стратегическите цели на Националната стратегия за екотуризъм и не е приоритет на друга стратегия или план за действие (например обявяването и разработването на плановете за действие за защитени територии и паметници на културата).
- Идентифицирани са съществуващи институции, които биха могли да поемат отговорност за изпълнението на плана с основна или с подкрепяща роля.
- Идентифицирани са потенциални източници на финансиране и други ресурси за изпълнението на плана за действие.
- Планът за действие може да предизвика някаква форма на икономическо развитие в съответните райони през следващите пет години.
- Действието съответства на политики, стратегии или плановете на българското правителство в други области.
- Действието е реалистично и може да бъде потенциално финансирано от донори, ориентирани към инициативи със значително въздействие, възможност за повторение и икономически растеж.

Посочените девет вериги на действията бяха допълнително консолидирани чрез използването на тези критерии за приоритет. Действията, включени в плана, отговарят на първия критерий и поне на още един от останалите.

Приоритетни теми и действия в областта на екотуризма

4.

*Къща в
Архитектурно –
исторически
резерват
с. Боженци*

*Архив РТА
„Стара планина“*

Следващите теми обобщават и организират приоритетните действия на Националния план за действие за развитие на екотуризъм:

- Управление на информацията
- Развитие на екотуристическото предприемачество
- Развитие на продукта и гарантиране на качеството
- Маркетинг и реклама
- Развитие на човешките ресурси и обучение
- Институционално развитие

Всяка от тези теми за действие в областта на екотуризма представлява подпрограма на Националния план за действие за развитие на екотуризъм. Всяка тема се състои от набор от конкретни приоритетни действия. Всяко действие по същество е проект с цели, дейности и т. н. За описание на проектите се използва един общ модел:

ДЕЙСТВИЕ

Описание

Кратко описание на действието и неговата цел.

Обосновка

Защо е важно действието?

Стратегически цели

Връзката между действието и Националната стратегия за развитие на екотуризъм.

Очаквани резултати

До какво трябва да доведе действието?

Дейности

Описание на дейностите.

Илюстративни индикатори

Как ще се измерва успехът и/или въздействието от действието?

Водеща институция/партньори

Коя е водещата институция и кои партньори трябва да се присъединят към това начинание?

Продължителност

Колко време ще продължи или трябва да продължи действието?

Източници на финансиране

Кои са вероятните източници на финансиране?

Събирането и управлението на информация за туристическите продукти, на статистически данни, на рекламни материали за екотуризма и др. е основен комплекс от задачи, необходими при всички дейности за развитието му. Създаването на продукти и планирането на пазарната дейност в национален и в регионален мащаб изискват обстойна информация за пазара и пазарните тенденции в туризма. Понастоящем министерствата, общините, неправителствените организации, регионалните туристически асоциации, дирекциите на националните и природните паркове и т. н. разполагат със значително количество информация, но тя е откъслечна, често в несъвместими формати. Създаването и поддържането на национална информационна база данни, която да е достъпна по места, е от основополагащо значение за настоящия план за действие. Достъпът до информация и нейното разпространение е необходимо условие за издигането на България като регионален лидер в развитието на екотуризма. С цел интегриране на информацията за екотуризма в национална географска информационна система за екотуризма, която да допълва една бъдеща национална програма за развитие на устойчив туризъм, се предлагат следните действия:

- Интернет портал „Най-добрите практики в екотуризма“.
- Електронна библиотека в областта на екотуризма.
- Събиране на данни за екотуризма.
- Система за управление на информацията за екотуризма.
- Популяризиране на Системата за управление на информацията за екотуризма.
- Национални стандарти за пътна сигнализация и маркировка.

Описание

Създаване на актуална и достъпна в Интернет библиотека с примери от най-добрите международни и национални практики в областите, които са свързани с екотуризма и с устойчивия туризъм. Като минимум тя трябва да включва:

- системи за издаване на сертификати;
- най-добрите национални и регионални практики за развитие на екотуристическия продукт, както и модели за действие. Добри практики от световния опит;
- интерпретация на обекта;
- полезни линкове към национални и международни организации и финансиращи институции.

Обосновка

По света съществуват много добре документирани и лесно достъпни примери за успешни програми и инициативи в екотуризма. Този богат опит, адаптиран към нуждите на страната, ще намали в значителна степен времето и ресурсите, необходими за разработване на нови продукти в България. Той ще помогне за бързото привеждане на практиката в България в съответствие с най-добрите международни стандарти и ще засили осведомеността за значението на туристическия сектор за социалното и икономическото развитие. Много от тези примери на успешни програми и инициативи трябва да бъдат преведени и предоставени за широко ползване чрез регионалните асоциации за туризъм.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.2.; 5.2.7.; 5.3.7.

Очаквани резултати

Спазен срок за изпълнение на Националния план за екотуризъм, намаление на финансовите средства и ресурсите, необходими за изпълнението му; прилагане на съвременни висококачествени продукти и системи; подобрен достъп до международна експертна помощ при изпълнението на плана за действие за екотуризма; генериране на идеи за успешна реализация на националния план.

Дейности

- Създаване на структура на базата данни.
- Събиране на материали за най-добрите практики в екотуризма.
- Осигуряване на съответно оборудване.

- Публикуване на ключови раздели от базата данни в правителствените Интернет страници.
- Осигуряване и предоставяне на достъп до многоезични източници на информация.
- Поддържане и редовно актуализиране на базата данни и, доколкото е възможно, ангажиране на частния сектор в този процес.

Забележка: Тези дейности могат да доведат до подобряване и допълване на страницата на Министерството на икономиката, посветена на екотуризма, включвайки базата данни с добри практики, която да е на разположение в Интернет. На разположение е бързо растяща група от дигитални ресурси и Интернет страници. Например www.eco-tour.org, която е страница за потребители и предоставя информация за настаняване, за маршрути (от туроператори) и за дестинации.

Илюстративни индикатори

Възприемане на най-добри практики; адаптиране и прилагане на най-добрите практики в българския туристически сектор; приблизителна оценка на спестените време и ресурси.

Водеца институция/ партньори

Изпълнителна агенция по туризъм и Министерството на икономиката с подкрепата и съдействието на Фондацията за реформа в местното самоуправление, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, Министерството на културата, браншови, продуктови, регионални и местни туристически сдружения, БТС, Националното сдружение за устойчиво развитие „Добри алтернативи“.

Продължителност

Създаване на база данни и въвеждане на модели към края на първата година. Непрекъсната актуализация след това. Периодични прегледи за валидност на съдържанието през втората до петата година.

Източници на финансиране

Българското правителство, САПАРД, проекти по международни програми.

Описание

Създаване на електронен каталог (библиотека) с цифрови карти, снимки, видеоклипове, както и друга важна визуална информация за туристическите обекти и маршрути. Тази електронна библиотека трябва също да отговаря на нуждите от материали и информация за реклама сред агенциите и организациите, ангажирани с реклама на туризма в страната и в чужбина.

Обосновка

Националната реклама на екотуризма е по-успешна, ако агенциите, ангажирани с промоция и маркетинг на туризма, както и с разработване на туристически продукти, имат достъп до налични материали. Това е необходимо за разработването и промоцията на туристически продукти на националния и международния пазар. Електронната библиотека ще е в подкрепа и на усилията за засилване на обществената осведоменост от страна на националните и регионалните асоциации за екотуризъм.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.1.; 5.2.7.; 5.3.2.

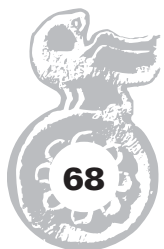
Очаквани резултати

Продуктите на екотуризма са достъпни за националните кампании за промоция и реклама. Информацията от електронната библиотека се използва в помощ на международните, националните и регионалните програми за осигуряване на осведоменост на обществеността.

Дейности

- Създаване на необходимата структура на базата данни; определяне на правила и изисквания относно съдържанието и формата на различните видове данни, включително снимки, описание на продукти, последователност при използване на национални и на регионални марки и означения.
- Набиране на материали.
- Анализ на обхвата на базата данни и използване на нови материали, когато е необходимо.
- Публикуване в Интернет страниците на правителството.
- Редовна актуализация.

Забележка: Електронната библиотека в областта на екотуризма трябва да бъде създадена така, че да дава възможност лесно да бъде интегрирана и управлявана като част от цялостната Система за управление на информацията, описана в дей-

ствие 4. Това включва избор на съвместими формати на събираните данни, определяне на изисквания за качеството на данните, за използваните координатни системи и т. н.

Илюстративни индикатори

Брой на записите в библиотеката; подобрени национални рекламни материали; редовно поддържана и актуализирана електронна библиотека; лицата, заинтересовани от екотуризма в национален и регионален мащаб, оценяват библиотеката като достъпна и лесна за ползване.

Водеца институция/ партньори

Изпълнителната агенция по туризъм, Министерството на икономиката, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, Министерството на културата, местни, регионални, продуктови и браншови туристически организации, Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Министерството на образованието, БТС

Продължителност

Една година.

Източници на финансиране

Българското правителство, неправителствени организации чрез набрани материали от реализирани проекти.

Описание

Включване на набирането на данни за екотуризма в националните системи и проучвания за събиране на данни за туризма с цел анализ на профила на туристите, демографската им характеристика, техните дейности и характеризирание на разходите им. Това образува част от система за снабдяване на пазара, която ще позволи мониторинг на въздействието от развитието и тенденциите на екотуризма в национален и международен план, успоредно с тези за туристическия сектор. Данните за туристическия поток включват:

- обем
- страна/район на произход
- демографски данни
- продължителност на престоя
- местонахождение
- брутни и средни разходи
- сезонност
- специални интереси
- ниво на удовлетвореност
- програми за обучение
- възможности за инвестиции

Обосновка

Статистическите данни са важен инструмент при разработването на пазара на екотуризма на регионално и на национално ниво. Те са и важен източник на информация, когато екотуризмът стане част от икономическото развитие и планиране. Информацията, набирана като част от тази дейност, ще помогне за мониторинг на въздействието на НЕТС и преглед на стратегията, определяне на относителните въздействия от разработването на продукта, пазарни кампани, както и развитието на клъстери; идентифициране на представянето на България спрямо глобалните и регионални тенденции в екотуризма; обосноваване на значението, което се придава на сектора екотуризъм в общия национален пазарен профил, както и за неговия дял от националните ресурси.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.1.; 5.3.1.; 5.3.5.; 5.4.1.

Очаквани резултати

По-добро познаване на пазарните сегменти за екотуризъм и на потребностите и очакванията на потенциалните потребители на екотуристически продукти и услуги, ефективен мониторинг и насока на приоритетите за развитие, непрекъснато следене на пазара: идентифициране на възможности за разработване на нови продукти.

Дейности

- Идентифициране на съществуващи регионални и национални проучвания.
- Разработване на нови средства за набиране на данни на съответните нива.
- Формулиране на въпроси от значение за екотуризма.
- Уточняване на формата на необходимите анализи.
- Интегриране на тези дейности в методологиите за провеждане на проучвания и в системите за анализ.
- Публикуване на анализите в Интернет страницата на правителството и годишен статистически доклад.

Забележка: Събирането на данни трябва да се извършва по начин, който да дава възможностте лесно да бъдат интегрирани и управлявани като част от цялостната система за управление на информацията, описана в действие 4. Това включва избор на съвместими формати на събираните данни, определяне на изисквания за тяхното качество и т. н. Данните, събрани в изпълнение на действие 3, ще бъдат използвани при разработването на база данни на съществуващите екотуристически продукти, част от действие 5.

Илюстративни индикатори

Изследване сред потребителите за актуалността и приложимостта на статистическите данни и анализите.

Водеца институция/ партньори

Министерството на икономиката, национални, регионални и местни туристически сдружения, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, Министерството на културата, БТС и други.

Продължителност

Уточняване на изискванията през първата година. Интегрирането им в процеса на събиране на данни през втората година. Публикуване на анализи през третата и всяка следваща година.

Източници на финансиране

Българското правителство. В допълнение - всички източници, които финансират проекти по екотуризъм.

Описание

Проектиране на управлявани от потребителя база данни, които да гарантират съответствие на информацията и материалите за екотуристическите продукти и тяхното разработване и реклама с националните формати, включващи информация относно:

- обекти (природни и културни)
- туристически пътеки
- места за настаняване, средства за подслон и заведения за хранене и развлечения
- транспорт
- туристически фирми
- специализирани продукти
- програми
- виртуални туристически маршрути
- занаятчийски продукти
- стоки и услуги
- събития и фестивали

Обосновка

Много дейности от възлово значение при разработването на продукта, изготвянето на рекламни материали, туристическа информация и интерпретиране изискват достъп до големи обеми информация, статистически данни и изображения. Разработването на национална система за управление на дигитална информация с времето ще изисква събиране на подходящи материали в съвместим формат, както и тяхното ползване и поддържане в обща рамка за управление на информацията. Целта на системата трябва да бъде описание на групи от данни, въвеждане на данни и протоколи за достъп, дигитални формати, страница в Интернет, печатни приложения и т. н. Системата трябва да бъде съвместима с географските информационни системи и да бъде описана с оглед достъпа и съвместимостта с други системи за управление на туристическа информация.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.1.; 5.2.4.; 5.3.7.; 5.3.2.

Очаквани резултати

По-ефективно събиране на материали; по-добро качество на продукта; по-ефективно включване на екотуристическия сектор в общотуристическите пазарни и информационни продукти и услуги.

Дейности

- Идентифициране и събиране на данни за съществуващите източници на информация и информационни системи в областта на екотуризма в министерства, НПО, дирекции на паркове и гр.
- Структуриране на база данни в съответствие с Национална географска информационна система.
- Посочване на правила и изисквания за съдържанието и формата на различните типове данни, включително фотографски снимки, профил на продуктите, последователност в ползването на национални обозначителни символи и регионални продуктови емблеми.
- Разпространяване на правилата и изискванията до всички източници на данни и потенциални потребители.
- Осигуряване на подходящо обучение за ползване и поддръжка.
- Изпълнение на пилотен проект най-малко за една регионална система за управление на информацията за екотуризма.

Илюстративни индикатори

Приемливост на правилата и изискванията от потребителите, постигната чрез консултации, и събиране на обратна информация.

Водеца институция/ партньори

Министерството на икономиката, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, национални, регионални и местни туристически сдружения и информационни центрове, Министерството на културата.

Продължителност

Три години.

Източници на финансиране

Българското правителство, международни донори, неправителствен сектор.

Описание

На основата на завършен проект на Системата за управление на информацията за екотуризма, това действие ще осигури популяризиране на съществуващата в базата данни информация. Разпространението на данните ще допринесе за реализиране на продуктите на пазара. Първоначално данните ще могат да се сортират по тип и местонахождение, което да позволи генерирането на различни отчети в дигитален формат. Например за занаятчийски продукти и магазини в близост до защитени територии с акцент върху Интернет приложенията.

Обосновка

Основно изискване за редица дейности е наличието на информация и изображения, например дизайн на брошури/Интернет страници, материали с туристическа информация, разработване на туристически програми. В момента в министерствата, общините, НПО, регионалните туристически асоциации, дирекциите на националните паркове и др. съществува значително количество информация, но то се съдържа в отделни, несвързани бази данни, в недигитален или неподходящ формат. Необходимо е тази информация да бъде обединена. Действия 1, 2 и 3 ще спомогнат за снабдяването на тази система с данни. Понастоящем потребителите не знаят каква информация е на разположение или как да достигнат до нея.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.1.; 5.2.2.; 5.2.6.; 5.3.7.

Очаквани резултати

Икономия на разходи и време при набирането и поддръждането на информацията. По-ефикасно идентифициране на "звената на икономически растеж" за разработване на продукти и за целите на пазара. Подобрена комуникация, например чрез участие в списък за информиране по електронна поща. По-високо качество и обвързаност на маркетинговите материали.

Дейности

- Идентифициране на източниците и събиране на съществуващата информация в министерствата, НПО, дирекциите на защитените територии и др.
- Формат в съответствие с параметрите, определени от Системата за управление на информацията за екотуризма.

- Идентифициране и разработване на национална мрежа от центрове за управление на информацията, свързани с използването и поддържането на системата.
- Даване на достъп до системата в Интернет през правителствени и други одобрени Интернет страници.
- Обучаване на местни, регионални и национални органи за обновяване на информацията в Интернет с помощта на стандартизирани шаблони, както и подкрепа с помощта на система от стимули за предоставяне и ползване на информация в бъдеще.

Илюстративни индикатори

Честота и обем на ползваната информация и актуализиране в Интернет: удовлетвореност на потребителя чрез анкети в Интернет; брой създадени центрове за управление на информацията и последователност за ефективно обновяване и управление на информацията.

Водеца институция/ партньори

Изпълнителната агенция по туризъм, Министерството на икономиката, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, туристически сдружения.

Продължи- телност

Идентифициране на източниците през първата година. Осигуряване на информация в базата данни и надеждна работа през втората година. Системата работи в Интернет през третата година.

Източници на финансиране

Българското правителство, международни донори, туристически сдружения, частен сектор.

Описание

Създаване и реализиране на национални стандарти за обозначенията за предлаганите атракции и обектите за екотуризъм на базата на международно признати символи и цветове. Стандартизиране и включване на легенди, разясняващи системата от знаци в национални, регионални и местни туристически карти и рекламни материали.

Обосновка

Реализиране на еднородна, разпознаваема система от обозначения като важно средство за развитието на вътрешния и на международния туризъм. Ясното обозначаване на атракциите и тяхното лесно разпознаване, както и надписите на различни езици са от съществено значение за развитието на сектора. Включване на символите в туристическите рекламни материали, карти и пътеводители ще улесни разработването на туристическите маршрути и ще повиши осведомеността за продуктите и групите продукти.

Стратегически цели

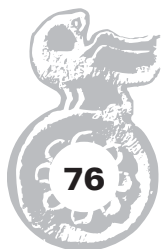
Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.1.; 5.2.6.; 5.2.7.; 5.3.6.

Очаквани резултати

Увеличена посещаемост и съответно средства, изразходвани от посетителите; увеличен брой самостоятелни автотуристи и самостоятелни посетители. Повишен ефект на отделните атракции чрез включването им в групи от продукти. Анкети за удовлетвореността на посетителите от обозначенията.

Дейности

- Идентифициране на знаците, използвани в Европа и в България, разглеждане и адаптиране за България.
- Изготвяне на ръководни принципи и стандарти за производството на обозначения.
- Разглеждане на стандартите заедно с туристически сдружения, ръководители на атракционни обекти, администрации на защитените територии и др.
- Предоставяне на ръководни принципи, които позволяват включване на стандартите за обозначенията в регионалните и общинските планове за развитие, както и тяхната реализация.
- Прилагане на стандартите за обозначаване в цялата страна.

Илюстративни индикатори

Увеличена посещаемост. Увеличен брой на обозначените маршрути. Подобрена удовлетвореност на посетителите. Включване на повече атракции в продуктови пакети от страна на туроператори. Включване на тази дейност в общинските планове за развитие.

Националната работна група за екотуризъм, Министерството на икономиката, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, администрациите на защитените територии, туристически сдружения, Министерството на културата, БТС, Агенция "Пътища", Министерството на младежта и спорта.

Дефиниране и лансиране - през първата година. Приемане и изпълнение от защитените територии-през втората година. Участие на целевите общини - през третата година. Системата ще обхване всички дестинации за екотуризъм - през петата година.

Българското правителство, всички източници на финансови средства.

Развитие на екотуристическото предприемачество

4.2.

Увеличение на средствата, които един турист изразходва по време на престоя си, може да се постигне чрез увеличаване разнообразието на услугите и продуктите. В обозримо бъдеще дялът на МСП в екотуристическия сегмент на националния туристически сектор ще остане относително малък. Въпреки това МСП ще бъдат главният инструмент за развиване и осигуряване на преки услуги за туристите, на подходящи съоръжения и непреки, съпътстващи/помощни услуги. Увеличение на приноса на МСП за икономиката може да се постигне, като се подобри тяхното управление. Необходимо е обучение по фирмено управление за постигане на висококачествени продукти от дейността на тези фирми. Това изисква и обучение по обслужване на туристите. Тези дейности се нуждаят от гостатъчни ресурси и затова има нужда от осигуряване на достъп до банково и капиталово финансиране. Новите малки бизнесначинания са от съществено значение за попълване на празнотите в услугите и съоръженията, както и за осигуряване на механизъм за икономически растеж в по-малко развитите райони. Първоначалните разходи за започване на бизнес и нуждата от време за развитие на клиентска база поставят особени пречки за новите бизнесначинания. Също така има нужда и от данъчни и финансови стимули. Действията за развитие на екотуристическото предприемачество включват:

- центрове за разрастване на екотуристическия бизнес;
- консултантски услуги за екотуристическия бизнес;
- финансови механизми за стимулиране на екотуризма;
- развитие на малките екотуристически предприятия /настанителна база/;
- финансиране на екотуризма чрез капиталовия пазар.

Описание

Създаване и подобряване на функционирането на центрове за развитие на екотуристическия бизнес (екотуристически бизнес кълстери), на основата на вече съществуващи общински консултативни бизнесцентрове. Тези бизнескълстери могат да образуват асоциации и да станат инструмент за икономическо развитие, което подкрепя микро-, малките и средни туристически предприятия в районите, където има голям потенциал за туристически дейности и сравнително неразвит частен сектор.

Обосновка

Центърът за развитие на екотуристическия бизнес осигурява микросреда за предприятия, чиито дейности водят до ускоряване на процеса на икономическо развитие и увеличаване възможността за бизнес посредством:

- Съхраняване на най-редкия и ценен ресурс на предприемача – време и пари чрез осигуряване на достъп (чрез поделяне на стойността на разходите, спестяване на време и съхраняване на капитала) до удобно пространство, услуги и оборудване. Осигуряването на тези услуги трябва да бъде гъвкаво и навременно и да се предлага по начин, съобразен с практическите нужди на предприемача.
- Подпомагане на предприемачите да преодолеят бариерите и спънките за развитие на предприемачеството, възникващи от макроикономическа среда, като законодателни бариери, липса на информация и проблеми, свързани с достъпа до капитали.
- Ускоряване на темпото, с което предприемачите усвояват основните елементи на бизнеспланирането. Центровете осигуряват обмен на информация, обучители, техническа и управленска помощ, семинари и достъп до ресурсите за обучение. Те служат като централни звена за бизнеспланиране, управление, работа в мрежа и насърчават развитието на хората от бизнеса да работят в групи, които си сътрудничат и подкрепят за осъществяване на общите цели.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.

Очаквани резултати

- Мрежа от конкурентни екотуристически предприятия, работещи в подкрепа на биологичното и културното разнообразие.
- Модел на центрове за развитие на екотуризма с потенциал за прилагане в цяла България.
- Механизъм за подкрепа на защитените територии и други атрактивни природни територии в различните регионални дестинации.
- Създаване на по-добра хармония между финансовия сектор и предприемачите в екотуризма, създаване на възможности за други предприемачи с интерес в този сектор.

- Устойчиво ядро от допълващи се в дейността си предприятия, обединени от ясно дефинирани стандарти и отговорност за местните екологични и социални проблеми.

Дейности

- Създаване на мрежа от екотуристически предприятия с допълващи се продукти и услуги. Групата на потенциалните участници в един център за развитие на екотуризма (екотуристически бизнескълстери)/ може да включва: администрации на защитени територии; местни доставчици на екипировка и туроператори; собственици на места за настаняване и средства за подслон; участниците, ангажирани в строителството, превръщането на хотели/хижи в екологично управлявани екохотели; фирми за наемане на велосипеди, коне, специални превозни средства и т. н.; сувенирни магазини и занаятчийски продукти; асоциации на специализирани те водачи; занаятчии и т. н.
- Оказване на техническа помощ за провеждане на предварителен анализ за осъществимост на концепциите и продуктите от екотуристическия бизнес.
- Споделяне на стандартите за МСП и изискванията за работа/изпълнение на конкретните видове екотуристически бизнес.
- Разработване на маркетингова стратегия за членовете на кълстера на основата на продуктите и характеристиките на региона.
- Осигуряване на бизнесинкубатор или подкрепа за ускоряване на развитието чрез достъп до рисков капитал, търговски банки или специализирани фондове.

Илюстративни индикатори

Нови рискови бизнесначинания на МСП или ускорено развитие на бизнеса; инвестиционен капитал; доходност; работна заетост.

Водеца институция/ партньори

Агенцията за малките и средни предприятия, Националното сдружение на общините в Р България, Фондацията за реформа в местното самоуправление, Асоциация "Национална мрежа за бизнесразвитие", Министерството на труда и социалната политика, Министерството на икономиката, Изпълнителна агенция по туризъм, туристически сдружения, регионални асоциации на общини, местни власти.

Продължителност

Пет години.

Източници на финансиране

ПРООН / Министерството на труда и социалната политика – Програма JOBS, други донори, българското правителство.

Описание

Осигуряване на пълно консултантско обслужване на екотуристическия бизнес от типа "на едно гише" в рамките на съществуващата верига от общински консултантски центрове за бизнеса (дейност 7), предлагащи ресурси и консултации за бизнеспланиране, курсове за обучение, схеми за сертифициране, схеми за стимулиране, източници на финансиране и инвестиционна и пазарна статистика. Тези специализирани услуги ще бъдат изградени и рекламирани само след установяване на необходимото търсене и надеждна гама от екотуристически услуги и ресурсни материали, както и след подходящо обучение на персонала от централните за тяхното функциониране.

Обосновка

В отговор на търсенето сред екотуристическите МСП за пълно и достъпно консултантско обслужване по съпътстващите бизнеса услуги и как да се осъществи контакт с тях.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.1.; 5.2.3.; 5.2.4.

Очаквани резултати

По-добро качество на бизнеспланове, увеличение на процента на новите фирми и оцеляването им, повишени инвестиции в екотуристическия сектор, повишено доверие в бизнеса.

Дейности

- Инвентаризация на оперативните параметри и местонахождението на целевите центрове първоначално, в рамките на приоритетните регионални екотуристически бизнескълъстери.
- Практическо създаване на една такава консултантска услуга „на едно гише“ с достатъчно пространство, персонал и съответно оборудване във всеки приоритетен целеви център.
- Обучение на персонала.
- Развитие на оперативната мрежа на тези центрове чрез редовен обмен на информация и взаимни посещения.
- Определяне и публикуване на най-добрите практики.

Илюстративни индикатори

Брой на запитванията на екотуристическите МСП: честота и постоянство на използване на помощните услуги; предлагани курсове за обучение и оценяването им дали са били успешни и полезни - непосредствено след курса и 6 месеца по-късно.

Водеца институция/ партньори

Агенцията за малки и средни предприятия, Националното сдружение на общините в Р България, Фондацията за реформа в местното самоуправление, Националната работна група за екотуризъм, Асоциация "Национална мрежа за бизнесразвитие", туристически сдружения, Националното сдружение на малкия и средния бизнес.

Продължи- телност

Реализиране в 3–4 целеви области през третата година. Разширение в други области с нарастване на търсенето.

Източници на финансиране

Донори.

Описание

Създаване на пакет от финансови стимули за нови бизнесначинания и разрастване на МСП, включващ грантови схеми, данъчни стимули, осъществяване на кредитни гаранции. Пакетът ще е насочен към екотуристическия бизнес в слабо развити в икономическо отношение райони, с определен потенциал за екотуристическо развитие.

Обосновка

Разходите при създаване на една фирма и необходимостта от първоначални инвестиции за новите екотуристически бизнесначинания и проекти за разрастване поставят тежко бреме върху паричния поток при повечето предприемачи, занимаващи се с екотуризъм. Това ги прави изключително уязвими в първоначалните години на работа, когато те развиват клиентската си база в слаборазвити райони, където съществува липса на предлагане и обекти, а самото търсене е ограничено във времето. Това от своя страна увеличава потенциалния риск за банките и другите инвеститори, които като цяло имат малко опит в сектора на екотуризма. За стимулиране на бизнесразвитието в тези целеви райони са необходими механизми за облекчаване на началните инвестиционни разходи, разсрочването им на по-дълги периоди от време и осигуряване на кредитни гаранции.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.

Очаквани резултати

Подобрено качество на бизнесплановете, увеличен брой на новосъздадени фирми и нарастване на процента на оцеляващите, повишени инвестиции в екотуристическия сектор, увеличена заетост сред местните хора, увеличени данъчни приходи в среден и дългосрочен план.

Дейности

- Учредяване на Национален гаранционен фонд за екотуристическа дейност на МСП и определяне на механизмите за отпускане на средства.
- Осигуряване на достъп до средствата на регионално ниво.
- Определяне на механизмите, позволяващи на общините да генерират средства за подкрепа на малките и микропредприятията.
- Определяне на данъчни механизми за подкрепа, включващи данъчни кредити и разсрочено плащане.

- Определяне и подкрепа за специализирани лизингови схеми за закупуване на оборудване. Пакетиране на горните стимули като пакети за развитие на екотуристически бизнес и разпространението им чрез центровете за разрастване на екотуристическия бизнес и свързаните с тях консултантски услуги.

Илюстративни индикатори

Количество на генерирани инвестиции, брой на новите фирми в този сектор, тригодишните данни за процента на оцеляване на фирмите, местната заетост в екотуристическия бизнес.

Водеща институция/ партньори

Министерството на финансите, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, Министерството на икономиката, Асоциация „Национална мрежа за бизнесразвитие“, национални, регионални и местни туристически сдружения, местните власти, Националното сдружение на общините в Република България, НРГЕ, Националното сдружение на малките и средни предприятия.

Продължителност

Определяне на механизмите – през първата година. Създаване на Национален гаранционен фонд – през втората година, и регионални фондове – през четвъртата. Достъпност до фискален помощен пакет – през третата година. Наличие на пълен пакет за стимулиране – през четвъртата година.

Източници на финансиране

Българското правителство, донори.

Описание

Разработване и осъществяване на програма, свързваща малките хотели и други места за настаняване и средства за подслон с екотуристическите обекти, атрактивните места, събития, фестивали, турове и сродни дейности, представляващи интерес за посетителите от страната и от чужбина.

Обосновка

Тази дейност трябва да проучи възможността за прилагане и при положителен резултат да адаптира Програмата за малки туристически предприятия/ПМТП - STEP (САЩ), с оглед на малките бизнеспредприятия в България. Организацията на Американските щати с Междусекторното си звено за туризъм и Американската агенция за международно развитие през последните години си партнираха в разширяването на Проекта за малки хотели на STEP, за обхващане на туристическите обекти и атракциите. В резултат на това се създаде ПМТП, програма, която може да се адаптира и към други региони на света.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.1.; 5.2.2.; 5.2.4.

Очаквани резултати

Развитие на продукта и разработване на обучителни програми за участващите малки хотели и други места за настаняване и средства за подслон и други малки туристически предприятия.

- Маркетинг на търговските марки и стандарти, включително управление на уеб портал „Екотуризъм – естествено България“, и всички маркетингови дейности, свързани с търговската марка на малките хотели.
- Изготвяне на туристически пакети и техния маркетинг.

Дейности

Създаване на инструменти и структури за:

- Оценяване на потребностите на малките туристически предприятия (туристически обекти, атракции).
- Оперативни насоки за малките хотели и други места за настаняване и средства за подслон.
- Система за обучители и центрове по Програмата за малки туристически предприятия в подкрепа на развитие на продукта.
- Професионални стандарти за малките хотели.

- Пълна програма по управление на околната среда (отпазъци, енергия, вода, и т. н.).
- Доброволчески програми и партньорства - например доброволци студенти, подпомагащи малките хотели и други места за настаняване и средства за подслон с методическа помощ.
- Национален уеб портал включващ възможност за системи за резервация, изградена около „Екотуризм – естествено България“ като обща търговска марка за сектора на малките хотели и други места за настаняване и средства за подслон.

Илюстративни индикатори

Хотели, предоставящи такива услуги, уеб страници и направени резервации на порталната уеб страница, удовлетвореността на туристите от тарифите за настанителната база, новосъздадени работни места.

Водеща институция/ партньори

Българската хотелиерска и ресторантърска асоциация, туристически сдружения, Министерството на околната среда и водите, Изпълнителната агенция по туризъм, Министерството на икономиката, местните общини, партньори от частния сектор, БТС.

Продължи- телност

Пет години.

Източници на финансиране

Донори, заинтересовани сдружения, частен бизнес.

Описание

Осигуряване на механизъм, позволяващ на вече стартиралите частни, общински и смесени МСП да имат достъп до по-изгодно / нисколихвено, по-значително и по-гъвкаво финансиране на бизнеспроектите в сферата на екотуризма. Привличане на по-широк кръг от местни и чуждестранни, индивидуални и институционални инвеститори.

Обосновка

Устойчивостта на екотуристическия бизнес ще зависи и от това, доколко той запазва рентабилността и конкурентоспособността си спрямо други сектори. Привличането на финансови средства чрез публично емитиране на акции и облигации влияе положително върху себестойността на бизнеспроектите и разширява обхвата на тези, които остават в зоната на рентабилността. Създаването на публични холдингови компании от МСП, от една страна, ще интегрира в единна управленска структура различни взаимозависими бизнеси в сферата на екотуризма, а, от друга, ще създаде формата чрез която този бизнес да се свърже с по-широк кръг от индивидуални и институционални, местни и чуждестранни инвеститори. Свързването с капиталовия пазар ще даде възможност на общините да използват пълноценно ресурса, който имат, в подкрепа на екотуристическия бизнес. Емитирането на облигации на общински и смесени предприятия е инструмент, който ще избегне ограниченията на фискалната централизация и чрез различни гаранционни схеми ще превърне материалните активи на общината в тил за развитието на този бизнес в отделните региони.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.3.; 5.2.4.

Очаквани резултати

Увеличаване обхвата на рентабилните и конкурентоспособни бизнеспроекти чрез по-добри управленски структури и по-ефективно финансиране на бизнеспроектите в тази сфера.

Дейности

- Създаване на работна група с описание на ролите и отговорностите на отделните членове и институции.
- Изготвяне на програма и пособие, показващо предимствата и механизмите за създаването на публична холдингова компания, и емитирането на публични акции и облигации.
- Проучване възможностите на конкретните МСП и общини за включване в този процес.
- Подпомагане на процеса по създаването на такава структура.
- Техническа подкрепа при изготвянето на проспекти за публично предлагане и емитирането на акции и облигации.

Генерирането на общи инвестиции; създаването на публично дружество; емитирането на публични акции и облигации – частни, общински и смесени.

**Водеца
институция/
партньори**

Националната работна група за екотуризъм; бизнессдружения, търговските камари, асоциации на инвеститорите.

Продължителност

Трета и четвърта година на плана за действие.

**Източници
на финансиране**

Донори, заинтересовани сдружения, частен бизнес.

Развитие на екотуристическия продукт и гарантиране на качеството

4.3.

Развитието на продукта и гарантирането на качеството са в основата на Националната стратегия за екотуризъм. В същността на дейностите по развитие на екотуризма са богатото природно и културно наследство на страната. Защитените територии и историческите обекти са може би най-значимата конкурентна сила на България. Ако тези ресурси не са защитени и добре управлявани, България ще загуби това свое преимущество.

Маркетингът и рекламата не може да са успешни без конкурентна и непрекъснато развиваща се основа на продукта и постоянно подобряващо се качество. Успешната стратегия за развитие на продукта може да се постигне чрез:

- а/ определяне на инициативи за развитие на екотуризма, необходими за навлизане на нови пазари и очертаване на уникалния вид и идентичност на екотуризма в България;
- б/ осигуряване на качествено преживяване за всички туристи;
- в/ използване на екотуризма за подпомагане опазването на богатото наследство на България;
- г/ определяне приоритетите и финансирането за подобряване на продукта;
- д/ ангажиране на местните общности в дейности, гарантиращи развитието на продукта;
- е/ партньорства с екотуристическите субекти в другите страни от Югоизточна Европа.

В сферата на развитие на екотуристически продукт и гарантиране на качеството му са представени следните действия:

- Присъждане на награди „Екотуризъм – естествено България“.
- Мрежа за туристическа информация.
- Събития на общностите и традиционни празненства.
- Мрежа от екохотели.
- Система от хижи в защитените територии (система от екохижи).
- Сертифициране на екотуристическото качество.
- Доброволческа програма в екотуризма.

Описание

Основаване на годишна награда за създаване на качествен екотуристически продукт. Наградите трябва да са подчинени на темата „Екотуризм – естествено България“ и да я отворят в посока на инициативите на частния бизнес, националните паркове, другите защитени територии, НПО, конкретни атракции, общности, показали нововъведения, чувствителност към проблемите на околната среда, ползите за общността и пазарния успех.

Обосновка

Наградите следва да рекламират и насърчат най-добрите практики в екотуризма в рамките на отрасъла и да повишат осведомеността на обществото на регионално и национално ниво чрез медиите.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.2.; 5.2.5.; 5.2.7.; 5.3.2.

Очаквани резултати

Стимулиране на екотуризма чрез насърчаване на конкуренцията с оглед повишаване на качеството. Директни ползи за победителите чрез повишена гласност, признаване на регионално и на национално ниво и международна маркетингова подкрепа.

Дейности

- Формулиране на схемата за награждаването, включваща определяне на наградите, наградните категории, критерии за подбор и механизъм на прилагане.
- Състав и изграждане на национално жури за наградите и на регионални състави.
- Популяризиране на схемата по награждаването сред всички потенциални участници в екотуристическия сегмент и в частния сектор.
- Определяне на спонсорство на национално и регионално ниво.
- Начало и годишно провеждане на програмата по награждаването.

Илюстративни индикатори

Брой на номинираните по категории и по местонахождение.

Водеца институция/ партньори

НРГЕ, туристически сдружения, Министерството на икономиката, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, Министерството на културата, БТС, Министерството на младежта и спорта, Министерството на регионалното развитие и благоустройството.

Продължи- телност

Формулиране - през първата година. Формиране на журито по наградите и рекламиране - през втората година. Първи годишни награди - през третата година.

Източници на финансиране

Българското правителство, неправителствени организации, бизнесасоциации в комбинация с частни спонсори.

Описание

Развитие на съществуващата мрежа от туристически центрове, в които се стимулира интересът на посетителите и те се запознават с наличните възможности за екотуризъм, природни и културни обекти и други услуги и им се предоставя необходимата информация за местния транспорт, услуги и настаняване. Туристическите информационни центрове (ТИЦ) трябва да се развиват приоритетно в основните дестинации, като тяхното практическо присъствие се подпомага от работата на персонала и доброволци, обучени за работа с туристи и които имат изчерпателни познания за местния продукт. Там, където вече съществуват ТИЦ, ще се извърши тяхното обновяване в съответствие с общите национални насоки, развити на основата на моделите за най-добри практики. Това ще включва най-малко всички материали, използващи националните символи за означения и националното/регионалното лого на различните търговски марки. Информационните системи трябва да бъдат свързани в мрежа, за да могат туристите да получат по-широка информация за всички други дестинации. Главните центрове на добре развитите ТИЦ трябва да се обогатят с подбор от туристически информационни материали и системи, свързани с главните центрове за посетители (защитените територии и културните обекти). Тази мрежа може на практика да се подсили чрез изграждане на туристически информационни звена (ТИЗ) в по-малките туристически обекти, както и в малките селища.

Обосновка

Развитието на вътрешни и международни туристически сегменти и потенциалът за привличане на посетители от съществуващите курорти зависят от потенциала за информиране на туристите за местния продукт с придвижването им от един до друг център. Малкият бизнес няма този капацитет или ресурси да извършва самостоятелно такъв маркетинг в един по-широк пазар и се нуждае от механизъм за достъп до него на ниска цена. Възможно е и е за предпочитане да се използват наличните съоръжения и инфраструктура и да се свържат туристическите информационни центрове с информация за защитените територии и централните за посетители.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.1.; 5.2.5.

Очаквани резултати

Увеличение на броя на посетителите и техните разходи в районите извън големите градове; по-дълга продължителност на престоя им; разпределение на посетителите извън главните центрове и маршрути; повишаване на осведомеността на туристите и на тяхната удовлетвореност от престоя; намаляване на маркетинговите разходи за МСП; подобряване качеството на туристическия продукт.

Дейности

- Инвентаризиране на съществуващите ТИЦ.
- Комплектоване на интерпретативните средства.
- Развиване на регионални теми и модели към ТИЦ.
- Разработване на модела и прилагане на интерпретативните системи.
- Разработване и разполагане на рекламните материали.
- Усъвършенстване на съществуващите ТИЦ и създаване на нови там, където е необходимо.
- Провеждане на обучение за персонала.
- Създаване на информационни пакети за разпространение от централите за посетители и опростени материали за ТИЦ без персонал; лансиране на приемането на същите от администрациите на защитените територии, притегателните места, туристическите обекти и местните общности.
- Свързване на тези центрове в мрежа чрез използване на подходящи технологични решения.

Илюстративни индикатори

Увеличение на броя на новосъздадените и обновени ТИЦ/ТИЗ, добре работещ персонал, функциониращи и устойчиви ТИЦ/ТИЗ.

Водеца институция/ партньори

Регионалните и местни, продуктови и браншови туристически сдружения и асоциации, НСОРБ, Изпълнителната агенция по туризъм, Министерството на икономиката, администрации на защитените територии, управителите на културните обекти, общинските власти, други министерства, които разполагат с информационни центрове в страната – МЗГ, МОСВ, ММС, МК, БТС.

Продължителност

Определяне на обектите и тяхното планиране през първата и втората година. Усъвършенстване на съществуващите центрове през третата и четвъртата година. Развиване на атракциите и ТИЦ през четвъртата и петата година.

Източници на финансиране

Местни власти и местни предприемачи, българското правителство, донори, бизнесасоциации.

Описание

Включване на местни събития, дейности, фестивали и панаири в туристическите пакети и лансиране на местния продукт.

Обосновка

Селските райони и малките градчета в България са особено богати на събития на местните общности и традиционни празненства. Тяхното разработване като туристически продукти ще:

- подобри цялостния продукт и местните търговски марки;
- придаде жизнено, динамично, земно измерение на продукта;
- обогати преживяването на туристите, като им даде възможност да участват в живота на общността;
- ангажира пряко общността в предлагането на туристическия продукт;
- генерира приходи от туристите в рамките на общността;
- създаде връзки между секторите на екотуризма, културния туризъм и други видове туризъм, практикувани в общността.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.5.; 5.2.6.

Очаквани резултати

Увеличение на посещенията и престоя, нарастване на разходите на туристите и разпределение на икономически ползи в общностите, нарастващо удовлетворение на посетителите.

Дейности

- Подготвяне на календари от планирани, редовни събития на местно ниво във всяка една регионална екотуристическа дестинация.
- Разпространение на календари на събитията в екотуристическите центрове за развитие на бизнеса, както и на регионално ниво.
- Включване на календарите в маркетинговите и туристическите информационни материали.
- Планиране и реализиране на обучителна програма за управление на събитията с използване на най-добрите международни практики.

Илюстративни индикатори

Разходи на посетителите, заетост на местната леглова база, разработени пакети, катализиране на нови събития.

Водеца институция/ партньори

НРГЕ, Министерството на културата, Министерството на икономиката / Изпълнителната агенция по туризъм, туристически сдружения, туроператори, местни НПО.

Продължи- телност

Дълъг период.

Източници на финансиране

Донори, мобилизация на местни ресурси.

Описание

Пилотна мрежа най-малко от пет екохотела (eco-lodge) ще осигури на туристите достъп до райони с изключителна флора и фауна, до културни обекти и археологически ресурси. Всеки екохотел ще бъде уникален, но ще включва най-съвременно технологично изпълнение като специален дизайн, материали, обстановка и връзки, привлекателни за малките туристически групи, със специализирани пакети или маршрути за единични екскурзии.

Обосновка

Съществува голям интерес за развиването на екохотели, но в България все още не са разработени такива модели. Тази пилотна мрежа може да бъде приложена и на други места в България.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.

Очаквани резултати

Във всеки пилотен екохотел ще бъдат показани устойчивите принципи на модела, които ще окажат положително влияние върху проектирането и качествата както на малките, така и на големите хотели.

Деятности

- Провеждане на курс(ове) за проектиране и работа на екохотели, предназначени за проектанти и архитекти.
- Разработване на план за избор на екохотел в сътрудничество с всяко основно за района туристическо сдружение, с Българската хотелиерска и ресторантьорска асоциация и с други представителни сдружения на хотелиерите.
- Разработване на интернет комуникационни системи за осигуряване на ефективна система за резервация, подобрена материално-техническа база. Освен това тази система ще може да се използва и от гостите.
- Осигуряване на обучение на умения за управление на екохотелите, както и на общуване и обслужване на туристите, водене на домакинство и кухня.
- Използване във всеки екохотел на международните стандарти за прилагане на подходящи технологии за опазване на водите, сметосъбиране и извозване, консумация на енергия.

Илюстративни индикатори

Участие в курсове, изградени екохотели, участие и ползи за общността, нива на заетост на настанителната база, показатели за доходност, размер на инвестиции.

Водеца институция/ партньори

Туристически сдружения, бизнесасоциации, Българската хотелиерска и ресторантърска асоциация, Министерството на околната среда и водите, Министерството на икономиката.

Продължи- телност

Пет години.

Източници на финансиране

Инвестиции от частния сектор, донори.

Описание

Планиране и създаване на система от хижи (без изграждане на нови), разположени в защитените територии и други атрактивни природни територии, свързани чрез централни системи за резервации и маркетинг програма за налагане на търговското име.

Обосновка

В планините и защитените територии съществува една сравнително добре развита система от обекти за настаняване. Налице е обаче нуждата от стратегически преглед на наличните ресурси. Започвайки с националните и с природните паркове с вече одобрени планове за управление, трябва да се сложи началото на един последователен процес за обновяване, реорганизиране или превръщане на тези съоръжения в подходящи, модерни места за настаняване. Ролята и целта на тези хижи по отношение на екотуристическите пазари (вътрешни и външни) трябва да бъде проучена с оглед на възможността за свързване на системата от хижи с международните вериги за настаняване, младежките екскурзии и специализираните пътувания.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.3.6.

Очаквани резултати

Съществуващата мрежа от хижи ще бъде съживена и ще привлече една конкретна пазарна ниша. Увеличаване обема на посещенията и нощувките, увеличаване на средния престой и на приходите.

Дейности

- Преглед на местоположението на съществуващите обекти.
- Идентифициране и преглед на съществуващите хижи в националните и в природните паркове, а впоследствие и в други атрактивни природни територии.
- Изясняване на проблемите за собствеността на обектите и тяхното функциониране.
- Определяне на проектните пакети за преустройство на хижите и потенциалните пазарни сегменти.
- Определяне на наличното финансиране или инвеститорски интерес (на национално и международно ниво).

- Реализиране на проекти за хижите (реконструкция, премахване и т. н.).
- Маркетингови възможности и дейности, свързани с новата програма за хижите.

Илюстративни индикатори

Брой модернизирани обекти, брой туристи, брой нощувки, обем на приходите.

Водеца институция/ партньори

Българският туристически съюз, МОСВ/МЗГ, Министерството на младежта и спорта, администрациите на защитените територии.

Продължи- телност

Пет години.

Източници на финансиране

Донори, частни инвеститорски институции.

Описание

Повишаване на качеството на националния екотуристически продукт чрез осигуряване на възможността фирмите, местата за настаняване и средствата за подслон за туристите да получат международно признато сертифициране за качество на услугите, отговорно отношение към околната среда и безопасност/гостопъпност, пригодно към българските потребности. Начални приоритети:

- Приемане и разширяване на схемата за сертифициране на качеството на ПАН парковете и други подходящи системи за сертифициране.
- Приемане и разширяване на системи за сертифициране на качеството на обслужването, услугата настаняване, здравните услуги и безопасността, околната среда и др., адаптирани според потребностите в България.

Обосновка

Сертифицирането ще осигури фокус и единни модели за фирмите и обектите за укрепване и развитие на техните продукти. Това ще повиши тяхната конкурентоспособност на местния и на международния пазар. На национално и на регионално ниво наличието на клъстери от сертифицирани продукти ще заздравя конкурентоспособността и ще придобие допълнителна стойност на цялостния продукт, като предизвика по-голямо доверие в предлагания български продукт сред туристите и туроператорите. Този процес също така ще осигури допълнителни насоки в развитието на центровете за развитие на екотуристическия бизнес (клъстерни групи) по посока на признатите стандарти за качество.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.8.

Очаквани резултати

Повишено качество на екотуристическите продукти и услуги. Повишен брой на посетителите, увеличение на нощувките и средствата, изразходвани от туристите. Повишени приходи от ползване на услугата за настаняване и посетителските центрове.

Дейности

- Въвеждане на решението на комисията на ЕС за разработване на екологични критерии за присъждане на екоетикета на общността за туристическата услуга настаняване.

- Активна реклама на схемата на ПАН парковете сред националните и природните паркове, както и на други подходящи системи за сертифициране на качеството.
- Инвентаризиране и адаптиране на международни програми за сертифициране на качеството за условията в България.
- Подготвяне на материали с насоки и начини за приложение.
- Активна реклама на схемата на регионално равнище.

Илюстративни индикатори

Брой запитвания, брой кандидати, брой на издадени сертификати, постигнати ползи чрез периодичните прегледи на сертифицираните бизнесдейности.

Водеца институция/ партньори

НРГЕ, туристически сдружения (браншови, продуктови, регионални и местни), администрации на защитените територии, МОСВ, МЗГ, МИ

Продължителност

Разработване през първата и втората година и реализиране през третата година. След това – продължаващо разпространение.

Източници на финансиране

Туристически и бизнессдружения, Министерството на околната среда и водите, донори.

Описание

Усвояване подкрепата на обществеността посредством програми за работа в обектите чрез създаване на набор от програми, ръководени от главните заинтересовани лица в сферата на екотуризма и културата.

- Разработване на доброволческа програма за работа в обекти, нуждаещи се от дейности по интерпретиране.
- Доброволчески групи, които извършват екологични акции, като почистване и поддържане на обектите, изграждане и поддържане на маршрути, проучвания на дивата природа.
- Екологични и културни програми за местния и за международния пазар.

Обосновка

Използването на доброволци намалява съществено разходите за персонал в обектите и повишава нивото на предлаганите услуги за туристи. Опитът в други държави показва, че много доброволци прилагат на практика предишния си професионален опит и умения, като по този начин укрепват ръководните и изпълнителските екипи в защитените територии и културни обекти. Местните доброволци също така действат като средство за разширяване на осведомеността на местните хора за екотуристическия продукт. Тяхната дейност предизвиква чувство на съпричастност. Освен това доброволческите програми, поемащи работата в природните и културните обекти представляват една нарастваща пазарна ниша и могат да генерират преки доходи от туризма, както и да субсидират разходите по екологичните и културните дейности. Националният и международният опит продължават да показват, че много доброволци притежават необходимите умения и практика, което им позволява да дават своя принос към реализирането на даден проект и дейностите по поддръжка, обучение, интерпретация и изпълнение.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.1.6.

Очаквани резултати

Разработване на нова пазарна ниша, повишена осведоменост на общественото и ангажираност в екотуризма, подобрени услуги за туристите.

Дейности

- Администрацията на защитените територии и на културните и природните обекти, собствениците на инфраструктурни обекти и др. определят дейностите, в които доброволческият труд може да бъде полезен.
- Определяне на международни "най-добри практики" при управление и обучение на доброволци.
- Определяне на международни пазарни ниши за доброволчески програми, свързани с природната среда и културното наследство.
- Адаптиране на международните най-добри практики към изискванията на българската среда.
- Обучение на персонала от ключови обекти и проекти за работа с доброволци.

- Лансиране на идеята за доброволна работа през почивните дни пред местните екотуристически фирми и създаване на пакети, включване в маркетинговите планове на туристическите сдружения.
- Провеждане на няколко въвеждащи „доброволчески програми“, насочени към ключовите пазари.

Илюстративни индикатори

Брой на доброволческите програми, брой доброволци, намаляване на разходите.

Водеца институция/ партньори

Туристически сдружения, администрации на защитени територии, НРГЕ, университети.

Продължителност

От две до пет години.

Източници на финансиране

Активизиране на местни ресурси, донори.

Маркетинг и реклама

4.4.

Важно е да се определи как България да представи себе си най-вече на приоритетните си туристически пазари, като покаже силните си страни с акцент върху своите природни и културни богатства. Много от заинтересованите страни смятат, че за страната е изключително полезно да обедини усилията си с други държави в региона с ценни природни и културни ресурси, като се превърне в основен екотуристически център в Югоизточна Европа. Осигуряването на инвестиция за подобна роля сега ще осигури в дългосрочен план основата за развитие на жизнена икономика.

„Заемането на позиция“ е процес на изготвяне на посланието към пазара. По-трудната задача предвид ограничения бюджет и стеснения пазар е да се намерят рентабилни начини за предаване на посланието. Задачите на тази група от действия е да се разработи и реализира план за маркетинг и реклама, който да демонстрира как всеки лев от предоставеното финансиране генерира добър приход от туризма в страната.

В рамките на тази тема са представени следните дейности:

- Разработване на регионален екотуристически продукт.
- Пазарна стратегия „Екотуризъм – естествено България“.
- Инициатива на българските туроператори за устойчив туризъм.
- Разработване на вътрешния пазар за продукти и услуги в областта на екотуризма.
- Разнообразяване на пазара на продукти и услуги в областта на екотуризма.

Описание

Изготвяне на регионални маркетингови планове за екотуризъм, които да служат като основа за регионални търговски марки, идентифициране на целеви пазари и обвързване с националните кампании за маркетинг на туризма, както и да служат като водещ принцип за дейностите по разработване на продуктите. Съставянето на плановете включва:

- Съществуващите продукти са идентифицирани и описани по групи основни атракции и маршрути.
- Идентифициране на възможностите за създаване на търговски марки на региона на базата на природното и културното наследство. Например наблюдение на птици, мрежа от пътеки за планински велосипеди и др.
- Определение на регионални марки, съвместими с темата „Екотуризъм – естествено България“.
- Анализ на ефективността в момента, включително брой на посетители по тип и дейности, нощувки, разходи.
- Анализ на актуалните тенденции на регионалния пазар.
- Анализ на съществуващото и потенциалното туристическо търсене за екотуристически продукти в региона (вътрешно и чуждестранно).
- Идентифициране на потенциала за растеж със съществуващите пазари.
- Идентифициране на целеви пазари с оглед съществуващия продукт в нишите на местния и на международния пазар.
- Идентифициране на възможностите за осигуряване на присъствие в големи туристически центрове и курорти.
- Определяне на необходимите маркетингови материали и средства.
- План за действие за лансиране като част от националния продукт на регионални дестинации за екотуризъм в целевите пазари, включително на национални и международни изложби, както и пред държавните институции.

Обосновка

За да имат успех и рентабилност, преките маркетингови дейности трябва да са насочени към области с възможност за реализация и да почиват върху реалистична оценка за привлекателността и капацитета на продукта. При разработването на национални маркетингови кампании за туризъм екотуризмът се основава на съвкупността от регионални маркетингови планове и утвърдени търговски марки, обединени в обща тема. Следователно подробните регионални маркетингови планове за екотуризъм представляват основна предпоставка за повишаване на международния успех на България и за увеличаване на посетителското търсене на страната като екотуристическа дестинация.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.1.; 5.2.5.; 5.2.7.; 5.1.4.

Очаквани резултати

Създаване на национален продукт, съставен от редица определени регионални марки, достигане до целевите пазари.

Дейности

- Определяне на съществуващия продукт и маркетингов профил на дестинациите за екотуризъм.
- Идентифициране на съществуващо и потенциално търсене на продукти и услуги в областта на екотуризма на вътрешния и на международния пазар, както и на посетителските профили.
- Развитие на екотуристически продукти, съответстващи на търсенето и на профила на посетителите и във връзка с основните екотуристически дестинации.
- Определяне на търговски марки за регионалните дестинации за екотуризъм.
- Определяне на ресурси и бюджет, необходими за реализиране на пазарните цели на дестинациите.
- Включване в националния план за реклама и маркетинг чрез Националната работна група за екотуризъм.
- Периодична актуализация с оглед нови продукти и възможности.

Илюстративни индикатори

Активно участие в планирани дейности от страна на всички заинтересовани страни.

Водеца институция/партньори

Туристически сдружения (браншови, продуктови, регионални и местни), частни фирми, сдружения за устойчиво развитие.

Продължителност

Две години за пазарния цикъл/развитие за над пет години

Източници на финансиране

Донори, частни фирми, мобилизиране на местни ресурси.

Описание

Идентифициране и ползване на стратегии, насочени към чуждестранните туристи със специализирани интереси, включително екстремн туризм, научен, академичен, образователен и здравен туризм, както и спортове и др.

Обосновка

Пред развитието на българския туризм стои предизвикателството да се реализира на редица пазари, както и да извлече полза, като предложи досег до своята култура и природа чрез туристически продукти. За привличане на вниманието към това конкурентно предимство е необходимо да се даде приоритет на създаването на търговски марки на българския екотуристически продукт и на способността на българския туризм да задоволява исканията на пазарната ниша.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.; 5.3.2.

Очаквани резултати

Пазарните ниши ще получават по-голям процент от рекламата и маркетинговата дейност в сравнение с досегашния. Ще бъдат проверявани и използвани ефективни стратегии за диалог с туристическия пазар със специализирани нужди.

Дейности

- Участие в:
 - (а) специализирани панаири за екотуризм и устойчив туризм;
 - (б) традиционни национални туристически панаири, работни срещи, конференции и други прояви с акцент върху устойчивия туризм.
- Организиране на опознавателни пътувания или работни срещи и покани за туроператори, предлагащи цялостни туристически пакети за разработване на нови продукти на базата на равнопоставеност и партньорство между различни продуктови центрове.
- Използване на маркетинг в Интернет и индивидуални Интернет страници за предоставяне на информация. Това включва брошури, резервации и услуги по поръчка на отделни лица или групи. Създаване на връзки с Интернет страници и организации, които свързват услугите на туроператорите с лица, които предлагат продукти на екотуризма.

- Лансиране на темата „Екотуризъм – естествено България“ като основна туристическа марка за този сегмент във всички реклами, промоции и дейности за връзки с обществеността.
- Публикуване на национални каталози на продуктите, предлагани във връзка с темата „Екотуризъм – естествено България“.

Илюстративни индикатори

Стандарти за екологична устойчивост, отразени в маркетинговите и рекламните дейности; използване на темата „Екотуризъм – естествено България“ като национална туристическа марка; брой на представители, представяния и посетители на панаири и изложби.

Водеца институция/ партньори

Изпълнителната агенция по туризъм, туристически сдружения, частен бизнес, всички държавни ведомства, които организират представяния на страната в чужбина.

Продължителност

Пет години.

Източници на финансиране

Българското правителство, частният сектор, НПО, донори.

Обосновка

Създаване на възможности за развитие на международно сътрудничество, което позволява на българските туроператори да сравняват и апробират своите туристически пакети и да развият нови партньорства с туроператори от туристически дестинации на европейския, северноамериканския и други пазари, търсещи сътрудничество с партньори в различни страни в Източна Европа.

Стратегически цели

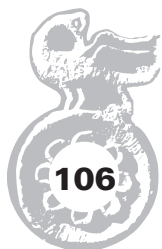
Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.1.; 5.2.4.; 5.3.8.; 5.3.2.

Очаквани резултати

Засилено представяне на България и на други страни в региона за осигуряване на качествени турове и способстване организацията на трансгранични турове.

Дейности

- Привличане на местните общности, на частния сектор, на НПО, на местни общини и защитени територии за създаване на партньорства, предвидени да разширяват или да подобряват трансграничните пътувания и туристическите пакети.
- Привличане на отговорни туроператори от други страни, от които присигат туристи чрез организации, каквато е Асоциацията на независимите туроператори (Association of Independent Tour Operators) www.aito.co.uk; FORUM ANDERS REISEN; www.forum-anders-reisen.de и Инициативата на UNEP за туроператори; Прилагане на процедури за осигуряване на качеството, като се използват техните ръководни принципи, етичен кодекс за туристите и рекламните събития.
- Предлагане на регионални програми за обучение за туроператорски дейности и осигуряване на верижно управление в сътрудничество с Инициативата на UNEP за туроператорите (ТОI), както и с Центъра за световно наследство към ЮНЕСКО. Участниците биха могли да бъдат ръководители на защитени територии, местни правителствени и туристически организации, хотелиери, превозвачи и членове на ТОI – мрежа от туроператори, желаещи да подобрят устойчивостта на туристическата индустрия. По отношение на предлагането на действия за създаване на мрежа участниците трябва да обсъждат концепциите за създаване на консултантска група за защитените територии и туризма, да разработят интерпретативни програми и да въвеждат в изпълнение програми за обучение и обмен за водачите в защитените територии. С оглед създаването на мрежата участниците обсъждат туининг стратегии за рекламиране

на по-слабо посещавани обекти, съвместни пазарни дейности и планове за посетителските центрове.

- Създаване на достъпна в Интернет база данни за туроператорите и потенциалните посетители, търсещи информация във връзка с основните защитени територии в Източна Европа – обекти на световното наследство, национални паркове, обекти и паметници на културата.

Илюстративни индикатори

Туристическият концерн www.tourismconcern.org.uk е разработил международна мрежа за лоялна търговия в областта на туризма. Тази организация насърчава ползването на показатели за взаимно полезни и равнопоставени партньорства с местните общности и доставчици на услуги, справедливи заплати и работни условия, както и местни фирми. Тези показатели ще се прилагат и в настоящия план за действие.

Водеца институция/ партньори

Националната работна група за екотуризъм, Регионалният екологичен център, Българската асоциация на туристическите агенции, Българската асоциация за алтернативен туризъм.

Продължителност

Пет години.

Източници на финансиране

Донори, частният бизнес.

Описание

Увеличаване броя на българите, ползващи отпуски, кратки почивки и еднокдневни излети в районите за екотуризъм, посредством разработването на пакети за кратки почивки за посетителите от големите населени места. Програмите трябва да насърчават връзките между предприемачите на регионално ниво и детските и младежките асоциации.

Обосновка

Във всички страни вътрешният пазар е от значение поради факта, че има лесен достъп до продукта, позволява многократни пътувания през годината и допуска много по-дълъг активен сезон, отколкото международният туризъм. Този пазарен сегмент позволява по-добри възможности за целогодишна дейност и бърза реакция, свързана с нови продукти и събития. Създаването на съответната транспортна инфраструктура може да осигури възможност за съществен растеж в сектора. Трайното развитие на екотуристически продукт в България на международно ниво ще осигури вътрешен пазар с качествени и евтини алтернативи на чуждестранния туризъм. Вторичният акцент върху младежките организации е съобразен с разбирането, че младите хора са по-добре осведомени и заинтересовани от проблемите на природозащитата и също така представляват потребители на продукти, които се предлагат в центрове на открито, лагери и др. Изискванията им към местата за настаняване, средствата за подслон и специални грижи също така са по-ниски от тези на възрастните, което осигурява пазар за по-слабо разработените продукти.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.5.; 5.2.7.

Очаквани резултати

Увеличение на броя на дневните пътувания в страната и нощувките, угоджаване на активния сезон, начален пазар за по-слабо разработените продукти.

Дейности

- Създаване на пакетите от страна на администрациите на защитените територии и ръководители на обекти в центрове или групи за развитие на регионалния и на местния екотуризъм съвместно с туроператорите за краткосрочни почивки за туристи от големите градове и за фирмени почивки.

- Разработване на програми от администрациите на защитените територии съвместно с училища и младежки организации за обучение на открито.
- Обща маркетингова кампания за информиране на населението и на важни целеви групи в страната за възможностите за екотуристически ваканции и отгих.

Илюстративни индикатори

Средства, изразходвани от посетители от страната, брой и продължителност на излетите, брой центрове на открито за работа с младежта.

Водеца институция/ партньори

Националната работна група за екотуризъм, туристически сдружения, туроператори и туристически агенции, туристически информационни центрове.

Продължи- телност

Разработване на пакети и образователни програми през втората година съобразно наличните продуктови ресурси. Окончателно сформирание на маркетингова кампания за екотуризъм през третата година.

Източници на финансиране

Частни инвестиции, донори.

Описание

Създаване на ваканции с еднокдневни излети и кратки почивки за туристите от големите почивни комплекси.

Обосновка

Съсредоточаването на туристи по Черноморието и ски-курортите осигурява значителен и леснодостъпен пазар. Туроператорските фирми на курортните комплекси имат добре разработени капацитетни възможности - със своя обучен персонал, опит при организиране на пътувания, маркетинг и връзки с международни туроператори. Споразуменията за партньорство с тях ще позволят на групите, работещи в областта на екотуризма, бързо да увеличат мащабите на дейността си с относително малки изисквания за създаване на местен капацитет в областта на маркетинга и организационната работа. Освен това тези партньорства ще позволят на курортите да предложат по-широка мрежа от дейности и да подобрят своята привлекателност за пазара. Ще им се осигури и възможност за предлагане на допълнителни атракции и културни прояви. Основните туристически компании са и потенциален източник на инвестиции за разработване на продукти и изграждане на обекти.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.1.; 5.2.2.

Очаквани резултати

Увеличение на посещенията и средствата, изразходвани от посетителите. Удължаване на туристическия сезон на курортите и удължаване на сроковете на работна заетост. Увеличена ползваемост и заетост на курортите.

Дейности

- Идентифициране на групи екотуристически продукти, до които има относително лесен достъп от центровете за масов туризъм.
- Създаване на контакти с фирмите, управляващи курортите и техните туроператори, както и с техните основни партньори.
- Съвместно идентифициране на потенциалното търсене и на профила на посетителите.
- Разработване на пакети с екотуристически продукти, съответстващи на търсенето и на профила на посетителите.
- Предаване на опита от успешни практики в по-слабо развити екотуристически кластери.
- Консултиране на местни фирми за приемливи договорни споразумения.

Илюстративни индикатори

Брой на посетители и приходи от тях, брой пакети, брой и процент на туристите в курортите, които купуват пакети.

Туристически сдружения, администрации на защитени територии, частният бизнес, туристически информационни центрове.

Продължителност

Година първа: разработване на контакти, поддържане на диалог и проучване на търсенето и профилите. Първите пакети са в действие през втората година. Преки те инвестиции в курортите започват през третата година. Година четвърта и пета: пакетите се предлагат и в други дестинации за екотуризъм.

Източници на финансиране

Частни инвестиции, мобилизиране на местни ресурси.

Развитие на човешките ресурси и обучение

4.5.

В допълнение към атракциите и различните дейности съществуват няколко други съществено значими компонента на предлагането на екотуристически продукти и услуги на световно ниво. Качеството и нивото на услугите имат най-голямо значение за успеха на развитието на екотуризма в страната. Ето защо една всеобхватна стратегия за развитие на човешките ресурси и обучение в областта на екотуризма трябва да акцентира върху:

- (а) издигане качеството на услугите за посрещане на търсенето на посетителите и в крайна сметка достигането на ниво, при което се привличат по-доходоносни пазарни сегменти;
- (б) привличане на частния сектор в разработването на годишни програми и представяне на възможности за практическо обучение;
- (в) създаване на повишена осведоменост за важността на туризма и подкрепа в рамките на по-широката общественост за развитието на устойчив туризъм;
- (г) подобряване на облика на туризма като възможност за кариера за випускниците от средните и висшите училища;
- (д) разнообразяване на програмите на висшите училища с програми за устойчив туризъм и за цялостно подобряване качеството на образователните програми;
- (е) осъвременяване на знанията и компетенциите при управлението на туристическите сдружения и организации.

В рамките на тази тема са представени следните дейности:

- Програма за развитие на познанията в областта на екотуризма в малките и средни предприятия.
- Сертификат за обучение по управление на екотуристическите дестинации.
- Програма SuperHost за обслужване на клиентите.
- Сертификат за екотуристически водач.
- Програма за обучение по разработването и изпълнението на интерпретативни туристически дейности.
- Инициатива на университетско ниво за екотуризъм и устойчивост.

Описание

Разработване на изчерпателен национален пакет от курсове за обучение на място със следния обхват:

- Пазарни анализи и прогнози
- Разработване на продукти
- Маркетинг
- Управление на малки фирми
- Планиране на деловата дейност
- Източници на финансиране и критерии за финансиране
- Кандидатстване за кредити
- Съответствие с акредитационните схеми
- Обслужване на клиентите
- Мониторинг
- Здраве и безопасност
- Информационни технологии. В редица страни съществуват успешни програми за развитие на капацитета на средните и малки и на новосъздадените предприятия. Изборът на подходящи модели и адаптирането им за нуждите в България ще ускори разработването и изпълнението на тази програма в страната.

Обосновка

Преодоляване на пропуски в уменията за предлагане на услуги в областта на екотуризма от сектора на малките и средни предприятия, както и изобщо на фирмите в селските райони. Посрещане и задоволяване на търсенето на подобни курсове.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.2.

Очаквани резултати

По-добро качество на бизнеспланове; увеличени инвестиции в сектора; засилено развитие и повишена рентабилност.

Дейности

- Избор на подходящи модели с най-добри практики в обучението на средни и малки предприятия в областта на туризма/екотуризма.

- Разработване на комплексен, модулен курс за развитие на малките и средни предприятия.
- Изготвяне на материали за курса.
- Обучение на обучаващите.
- Реклама чрез туристически агенции, сдружения и чрез центрoвете за консултации на фирмите.
- Представяне на курса в основните обществени центрове за консултации на фирмите.
- Създаване на наръчник с добри практики за начинаещи в тази дейност.

Илюстративни индикатори

Брой проведени курсове, присъствие на курсовете, удовлетвореност на малките и средни предприятия, установена чрез въпросници за оценка на курса.

Водеца институция/ партньори

Националната работна група за екотуризъм, Съветът за обучение по туризъм, висши училища, туристически сдружения, частният бизнес, Министерството на икономиката, Министерството на образованието и науката, Асоциация „Национална мрежа за бизнесразвитие“.

Продължителност

Разработване на модули за курса – през първата година. Обучение на обучаващите и начало на провеждане на курсовете – през втората година.

Източници на финансиране

Донори, Шестата рамкова програма за обучение на ЕС.

Описание

Разработване и провеждане на програма за обучение на служителите на туристически сдружения, местните власти, правителствени ведомства, БТС и др., изпълняващи програми за екотуризъм на местно или на регионално ниво.

Обосновка

Съществува належаща необходимост от осигуряване на добро разбиране за екотуризма от кадрите в тази сфера, съобразено с реалистичните перспективи за търсенето и предлагането, и представянето на данни от анализи, разработване на продукти и пазарни инструменти, използвани при управление на дестинациите.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.1.; 5.2.2.; 5.4.

Очаквани резултати

Тази програма за обучение е предвидена да служи като първи етап в процеса на обучение, който води до придобиване на умения за управление на дестинации (териториална организация, планиране и управление) и създаване на компетентност в следните области:

- знания за функциите и дисциплините, които са в основата на организацията на управлението на дестинации;
- придобиване на персонални умения и знания за изпълнението на стратегии;
- умения за новаторство, предприемачество, ориентираност към действие и увереност при вземането на решения;
- умения за създаване на екипи, при които успехът ще зависи от разработване на ориентирани към качеството действия.

Дейности

- Разработване на програма за обучение, като се използват съществуващи, изпробвани вече курсове, и провеждането им на български език.
- Разработване на система за провеждане на обучение с издаване на сертификати чрез комбинация от курсове, провеждани на удобни места, и обучение на дистанционен принцип.
- Пилотно прилагане на програма за сертифициране с помощта на български и международни обучители.

- Провеждане на програма за обучение на обучаващи за широка група хора от национално, регионално и от местно ниво. Обучаващите ще бъдат избрани от български университети и образователни институции и др. Програмата ще разглежда теоретичните концепции за определяне на компетентността, оценяване и идентифициране на ефективни средства и методи за оценка, набиране на данни, вземане на решения във връзка с оценката, дейностите по обучаване на обучаващи и др.
- Оценка и подобряване на програмата според резултатите от пилотното ѝ прилагане.
- Разработване на институционални споразумения с университет или с други образователни институции за управление на програмата за обучение.

Илюстративни индикатори

Резултати от тестове, съотношение на завършилите спрямо отказалите се, документирана ефективност при работа.

Водеца институция/ партньори

Съветът за обучение по туризъм (Университет „Джордж Вашингтон“ и други български и чуждестранни висши училища), Министерството на образованието и науката, Министерството на икономиката, туристически сдружения, Фондацията за реформа в местното самоуправление.

Продължителност

Три години.

Източници на финансиране

Донори, такси за обучение, САПАРД, ЕС.

Описание

Адаптиране на SuperHost за използване в България. (SuperHost е програма за обучение, насочена към обслужване на клиентите, предназначена за служителите в малки туристически фирми, като се акцентира върху качеството на личния контакт между служителите и гостите).

Обосновка

SuperHost за първи път се използва през 1985 г. за подготовка на заетите в туризма в Британска Колумбия да посрещнат гости от целия свят на Експо '86. Оттогава в програмите за обучение SuperHost са участвали повече от 300 000 жители на Британска Колумбия, създали на района репутация, свързана с обслужване от световна класа. Отличното качество на програмата се признава по целия свят. "Американ Експрес" избира SuperHost за своя програма за обучение за работа с клиентите в десет азиатски страни. Туристическите агенции в Англия, Уелс, Шотландия, Нова Зеландия, Австралия, Онтарио, Нов Брунсвик, Нова Скотия в Канада, Остров Принц Едуард и Нюфаундленд също имат лицензни права за програмата SuperHost.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.2.

Очаквани резултати

SuperHost може да доведе до рязко подобрене в качеството на услугите и до засилено признание на важната роля на работещите в сектора (еко) туризъм при контакта им с посетителите по дружелюбен, информативен и вежлив начин.

Дейности

- Провеждане на семинари по програмата SuperHost. Адаптирани според нуждите на България и включващи:
 - (а) основен курс;
 - (б) очаквания за услуги на европейско ниво;
 - (в) клиенти с увреждания.
- Организиране на семинари с практически подход за обучение на начините и техниките за осигуряване на отлични услуги. Използват се методи за обучение с активно участие, включително разиграване на роли и работа в групи. Ролята на обучаващия е да бъде „водец от страни“, като обучаващата се група е тази, която провежда семинара по интригуващ и приятен начин.

- Създаване и подкрепа на обществена мрежа за предоставяне на услуги. Целевият пазар е този на съвсем малките и малките туристически фирми. Участващите организации са свързани тясно с деловия живот на своя район и полагат усилия програмата да достигне до този пазар.
- Разработване на Наръчник за дейността за участващите организации. Той включва: изисквания при издаването на сертификати за обучаващите и периодичен мониторинг на провеждането на семинарите с цел осигуряване на качеството и системността на изпълнението на програмата.
- Повтаряне на програмата за издаване на сертификати в училищата за средно образование. Програмата SuperHost се представя от преподаватели в системата на средното образование и на професионалната подготовка (техникуми).

Илюстративни индикатори

Подаване на обратна информация за обучението по програмата SuperHost на участниците и служителите, включително препоръчване на семинарите по тази програма на колеги; овладяване на нови техники за обслужване на клиентите и за използването им на работното място; информация, получавана от ръководителите, за духа и нивото на услугите след работната среща; анкети за удовлетвореността на посетителите.

Водеца институция/ партньори

Министерството на образованието и науката, Министерството на икономиката, туристически сдружения, Асоциация „Национална мрежа за бизнесразвитие“.

Продължителност

Пет години.

Източници на финансиране

Донор – агенция CIDA, Американ Експрес.

Описание

Създаване на програма за екотуристически водач съобразно специфичните изисквания на Закона за туризма, която да включва:

- познаване на въпросите на природозащитата;
- умения за работа на открито;
- интерпретация на теми в екотуризма;
- чужди езици;
- обучение на доброволци;
- безопасност за посетителите и гр.

Тази квалификация също така ще даде възможност на специализираните водачи и на охраната на защитените територии за израстване в кариерата.

Обосновка

Характерът на екотуристическия продукт се поддава на интерпретиране от страна на водачите особено в случаите, когато наличието на прекомерно много интерпретативни табели е непрактично и неприятно. Освен това един от сегментите на екотуристическия пазар включва и туристи с обширни и специализирани познания, за които интерпретиране от по-общ характер би било недостатъчно.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.2.

Очаквани резултати

Разработване на признат национален дипломен курс за екотуристически водач, обучени водачи, обогатяване на изживяванията на посетителите.

Дейности

- Идентифициране на моделите с „най-добри практики“, налични школи и центрове за обучение.
- Адаптиране на дипломните курсове към нуждите на страната.
- Идентифициране на институциите, които издават дипломите.
- Разработване на курсове и материали.
- Провеждане на дипломни курсове и огласяване на притежателите на дипломи и на програмата.

Илюстративни индикатори

Брой обучавани лица, брой издадени дипломи, брой обучени и работещи водачи.

Водеща институция/ партньори

Националната спортна академия, Българският туристически съюз, Министерството на младежта и спорта, Министерството на икономиката, Министерството на образованието и науката, Българската асоциация за алтернативен туризъм, Националната работна група за екотуризъм, Съветът за обучение по туризъм, централите за професионално обучение.

Продължи- телност

Три до пет години.

Източници на финансиране

Донори, заинтересовани туристически сдружения, частния бизнес.

Описание

Представяне на курсове, които развиват ролята на интерпретатора и дейността му в обектите на природното и културното наследство като основен елемент на развитието на екотуризма в страната. Курсът ще бъде насочен към работещите в областта на екотуризма, ръководителите на защитени територии, служителите в защитените територии, чиито задължения са свързани с образователната дейност, към лицата, които изготвят планове за екотуризъм и туризъм, към тези, които разработват политиката и вземат решения в областта на туризма. Предмет на курсовете ще бъдат:

- Ролята на интерпретирането в обектите на природното и културното наследство.
- Приемливост на интерпретативните подходи за различните посетителски групи.
- Теоретичните основи на интерпретацията в екотуризма.
- Настоящи проблеми на управлението на екотуризма, свързани с интерпретирането в обектите на природното и културно наследство.
- Планиране на интерпретативните дейности, разработване и оценка на интерпретативните програми.
- Стратегическо планиране, определяне на целевата аудитория и оценка на място.
- Съдържание и техники за комуникация.
- Разбиране за интерпретацията и прибавената стойност към туристическия продукт.
- Включване на маркетинг на екотуристическите продукти.
- Ролята на интерпретативните центрове в контекста на екотуризма и разработването на продукти.

Вече съществуват добре разработени курсове в тази област. Те трябва да бъдат адаптирани за нуждите на България.

Обосновка

Концепцията за интерпретативното обучение не се разбира добре в екотуристическия сектор в България. Това намалява привлекателността и следователно има отрицателен ефект върху неспециализираните и младите посетители. Курсът ще даде възможност на предприемачите и заетите в екотуризма да разберат важността на методите за представяне и за създаване на по-ангажиращо и динамично интерпретиране в посетителските центрове.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.6.

Очаквани резултати

Увеличен брой на посещенията, подобрена осведоменост на посетителите, най-ефективен замисъл на интерпретацията, намалено негативно въздействие върху посетителите, висока удовлетвореност на посетителите.

Дейности

- Преглед и оценка на конкретните интерпретативни нужди на защитените територии и обекти и групи атрактивни природни територии.
- Разработване на "схеми" за интерпретиране на обекти, събития и др. за регионалните дестинации.
- Идентифициране и подкрепа за създаване на институция/програма за обучение по интерпретиране.
- Разработване на програма за обучение и дипломна програма с акцент върху обучението на обучаващите.
- Лансиране на курсовете и реализиране на програмата за обучение.
- Представяне на програмата пред български и регионални интерпретатори.

Илюстративни индикатори

Брой курсисти, брой дипломи, брой на обектите с интерпретатори.

Водеца институция/ партньори

Администрации на защитени територии, частният бизнес – туристически фирми и центрове за професионално обучение, туристически сдружения, образователни институции, Националната служба за защита на природата, Министерството на културата, Министерството на образованието и науката, Министерството на икономиката.

Продължителност

Втората до петата година.

Източници на финансиране

Донори, Фонд „Защитените територии“.

Инициатива за разширяване изучаването на екотуризъм и устойчив туризъм във висшите училища

Описание

Допълнение към програмите на висшите училища, предлагащи обучение по туризъм с теми в областта на екотуризма, както и подкрепа за изследванията в областта на екотуризма и на принципите и практиката на устойчивия туризъм.

Обосновка

Въпреки че някои български университети вече насочват вниманието си към екотуризма и устойчивия туризъм, съществува необходимост от прилагане в България на опита от университети в други страни. Отделът за човешки ресурси на Световната организация по туризъм и нейният Съвет по образованието могат да окажат непосредствена помощ чрез Министерството на икономиката или други институции или организации.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.2.; 5.3.7.

Очаквани резултати

Подобрения на програмите за обучение; по-добре подготвени и ориентирани към практиката випускници; свързване на инициативите за приложни изследвания съвместно с университетите с оказването на помощ за местните общности при оценката на въздействието от екотуризма; сътрудничество между български университети и големи международни университети в областта на екотуризма и устойчивия туризъм.

Дейности

- Предлагане на семинар по програма TEDQUAL за българските университети в сътрудничество със Световната организация по туризъм.
- Планиране и провеждане на поредица от работни срещи за разширяване на учебните програми с акцент върху интегрирането на принципите и практиката на устойчивостта в съществуващите учебни програми по туризъм, като се използват модули за обучение от програмата „Начинания за устойчив туризъм“ на Световната организация по туризъм.
- Съдействие на българските университети за придобиване на диплом TEDQUAL от Световната организация по туризъм, включително дейности за изграждане на умения, присъединяване към Съвета за образование на Световната организация по туризъм, както и принос в процеса на преглед и планиране.
- Ангажиране на български университети в други програми за обучение, описани в други планове за действие за развитие и обучение на човешките ресурси, заети в екотуризма и в устойчивия туризъм, със специален акцент върху европейските модели и практики.

Предлагане на разширени учебни програми и курсове, съобразени с екотуризма и концепциите за устойчивост; записване на курсисти и започване на работа; институции с дипломи TEDQUAL; проекти за приложни изследвания на въздействие-то от екотуризма.

**Водеща
институция/
партньори**

Съветът за обучение по туризъм, Министерството на образованието и науката, Министерството на икономиката.

**Продължи-
телност**

Пет години.

**Източници
на финансиране**

Световната туристическа организация за семинари на TEDQUAL, агенция CIDA, международни университети от основно значение, Програма „Леонардо“.

Институционално развитие

4.6.

Прилагането на Националната стратегия за екотуризъм изисква организационна рамка, свързваща на национално ниво всички заинтересовани страни – от микробизнеса в отдалечените райони до министерствата. Някои елементи от тази рамка съществуват и сега, но се нуждаят от укрепване и разширяване, като по-специално това включва както регионалните, така и местните туристически сдружения. Други елементи липсват, например национално, консултативно и координационно звено. (Предложението е да се създаде Национална работна група по екотуризъм към Националния съвет по туризъм.) На трето място, някои съществуващи организации се нуждаят от изграждане на капацитет, за да изпълняват присъщите си функции. Това включва развитие и/или подкрепа за местните центрове за бизнесконсултации и развиване на способността им да осигуряват бизнессъвети и обучение.

В рамките на този раздел се прилагат следните действия:

- Изграждане на капацитета на Националната работна група за екотуризъм.
- Мрежа за консултантски услуги по екотуризъм.
- Програма за развитие на екотуризъм в защитените територии и други атрактивни природни територии в общините.
- Включване на стратегиите за екотуризъм в регионалните и в общинските планове за развитие.
- Федерация на регионалните туристически асоциации (РТА).
- Укрепване на регионалните и местните туристически асоциации.
- Граници на допустимата промяна (ГДП) за културни и природни забележителности.

Описание

Да се формира капацитетът на Националната работна група по екотуризъм като официално призната институция за изпълнение на следните функции:

- Да отговаря за прегледа и приемането на Националната стратегия и план за действие за развитие на екотуризъм (НЕТС и НПДЕ);
- Да координира прилагането на НЕТС и НПДЕ през следващите пет години.
- Да осъществява годишен преглед и оценка на прилагането на НЕТС и НПДЕ и да актуализира съдържанието.
- Да поддържа информационния обмен в рамките на екотуристическите мрежи.
- Осигуряване на присъствието на България в международните екотуристически мрежи.

Обосновка

Значението на екотуризма като елемент на бъдещата стратегия за устойчив туризъм трябва да получи и съответната институционална подкрепа.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.3.1.

Очаквани резултати

Одобрене на структурата, мандата и функциите на Националната работна група по екотуризъм от страна на Националния съвет по туризъм/ Министерството на икономиката. Подобна формализация на връзките и с Изпълнителната агенция по туризъм.

Дейности

- Предложение за създаване на НРГЕ.
- Създаване на правилник за дейността на НРГЕ.
- Определяне на членове и „операционализиране“ на ролите и отговорностите.

Илюстративни индикатори

Създаване на Национална работна група по екотуризъм: одобрени функции, проекти, които се ръководят, контролират и отчитат в рамките на мандата на НРГЕ.

Водеца институция/ партньори

Националният съвет по туризъм, Националната работна група по екотуризъм.

Продължи- телност

Финализиране и избиране на членове през първата година; текущи дейности за изграждане на капацитета – през втората година.

Източници на финансиране

Правителството на България, донори, заинтересовани сдружения.

Описание

Създаване на мрежа от национални и международни консултанти, които да подпомагат участниците в изпълнението на НПДЕ в предприемането на съответните действия. Националната работна група по екотуризъм извършва оценка на техническите нужди като приоритетна задача и ги обобщава като основа на програмата за техническа помощ, която може да бъде подкрепена от донорските организации.

Обосновка

За водещите агенции и партньорски организации е важно да идентифицират и осигурят специален и/или специфичен експертен капацитет в прилагането на този план за действие. Предоставянето на експертна помощ трябва да бъде насочено към попълване на пропуски в знанието, уменията и опита.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.2.6.; 5.4.

Очаквани резултати

Създаване на екип за експертна помощ.

Дейности

- Оценка на потребностите от консултантска помощ.
- Работно задание, свързано с възникнали разминавания между НПДЕ и необходимия експертен капацитет за изпълнението му през следващите пет години.
- Съставяне на проект за експертна помощ.
- Кандидатстване за финансова подкрепа пред донорски програми.
- Формиране на консултантски служби по екотуризъм и определяне на български партньори за всяка задача.
- Годишен доклад за графика и за резултатите от експертната помощ.

Илюстративни индикатори

Ресурсите са идентифицирани и се използват последователно, осигурено е финансиране, след края на петата година мрежата минава на самоиздръжка, що се отнася до текущите разходи по поддръжката.

Водеца институция/ партньори

Туристически сдружения, Националната работна група по екотуризъм.

Продължи- телност

Една година.

Източници на финансиране

САПАРД – техническо съдействие, други донори.

Програма за развитие на екотуризъм в защитените територии и в други атрактивни природни територии в общините

Описание

Развитие на екотуризъм в местните общности в партньорство с администрациите на защитени територии и с общините.

Обосновка

Програмата е насочена към постигането на три паралелни цели, използвайки устойчиви принципи и практики:

- (1) опазване на биологичното разнообразие и културата – запазване на природните и културните ресурси;
- (2) активизиране на икономическото развитие чрез подпомагане възникването на микро- и малки предприятия, разкриване на работни места;
- (3) жизненост на бизнеса чрез по-добър достъп до капитали, възвръщаемост на вложенията и доходност.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.4.1.; 5.4.2.; 5.4.3.; 5.4.4.

Очаквани резултати

Подобрено управление на екотуристическите дестинации на ниво общности. Този подход ще утвърди чувството на съпричастност сред преките заинтересовани страни, а също така и сред общността като цяло.

Дейности

- Подпомагане общностите в разработването на визия и стратегически план за развитие на туризъм и екотуризъм в техните райони.
- Използване на утвърдени постижения от България и международния опит (напр. продуктови клубове), основаващи се на успешни екотуристически практики, свързващи защитените територии с околните общности.
- Развиване на „конкурентни клъстери“, свързващи екотуризма със защитените територии. Екотуристическият клъстер на защитената територия свързва пазарното търсене с основни услуги, насочени към задоволяване нуждите на специфични пазарни сегменти (клиентите на екотуризма). Ще бъдат формирани Инициативна група по екотуризъм (ИГЕ) от представители на бизнеса, инфраструктурата, организацията, осигуряващи обучение, и отсферата на допълнителните услуги. Освен това ИГЕ ще включва представители на местните общности, НПО и защитените територии.
- Предприемачите от ИГЕ ще участват в дейностите по разработване на продуктите и планиране на работата, като използват информация за резултатите от текущото проучване на националните и на международните пазари на екотуризма.

- Местните ИГЕ ще:
 - (а) създават съвместно с туроператорите нови туристически продукти и ще подкрепят развиването на утвърдени и нови регионални, национални и международни екотуристически маршрути;
 - (б) насърчават контрола от страна на общностите върху проектите и развитието - общностите ще бъдат пряко въввлечени в процеса на одобряване и разпределяне на ползите;
 - (в) насърчават развитието на туризма като механизъм за опазване и защита на околната среда;
 - (г) се насочват към специализираните пазари, вместо към масовите пазари, като привличат потребители с отговорно отношение към околната среда в един познавателен процес на общуване с общностите;
 - (д) въвеждат нови информационни технологии за подобряване на маркетинга и комуникациите;
 - (е) разработват и проследяват набор от показатели за въздействие и успех с помощта на наръчници и инструменти за събиране на данни, създадени и изпробвани от Софийския университет.
- Изграждане на местна посетителска и информационна инфраструктура в защитените територии и други атрактивни природни територии чрез партньорски проекти между администрациите на защитените територии и местните общности.

Илюстративни индикатори

Средства за разширяване на дейността; създадени нови туристически продукти и услуги; регистрирани туристически организации и фирми; капацитет от стаи и легла за нощувки; посещаемост от туристи на целогодишна база; създадени посетителски центрове и съвместни начинания с други местни центрове; регистриране на екотуристически сдружения или сдружения за устойчив туризъм; провеждане на празници, фестивали, събори и др. специални мероприятия с участието на местните заинтересовани страни и разработване на нови продукти и атракции; използване на програми за осигуряване на качество и концепции за търговски марки.

Водеца институция/ партньори

Администрациите на защитените територии, туристическите сдружения, Министерството на труда и социалната политика, Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Фондацията за реформа в местното самоуправление, Програма PLEDGE.

Продължителност

Пет години.

Източници на финансиране

Програмата ФАР, Световната банка-GEF, ПРООН-GEF.

Описание

Политиките на местните и на регионалните администрации трябва да отразяват потребностите и приоритетите на екотуристическия сектор. Това включва:

- Развитие на инфраструктурата.
- Изготвяне на местни наредби и други разпоредби в компетенциите на общините и общинските съвети и на областните администрации, насърчаващи развитието на екотуризма.
- Наредби за планиране и зонирание, включващи граници на допустимата промяна.
- Поощряване на местния бизнес.
- Бизнесконсултации.
- Прилагане на мерки за опазване на околната среда.

За придвижването на тази концепция за интегрирано планиране регионалните и местните туристически сдружения ще привлекат за свои членове представители на местните власти като заинтересовани страни с определени права.

Обосновка

Политиките и практиките за местно самоуправление влияят върху дейностите за развитие на екотуризма на всички равнища. Вместо въпросите на развитието на екотуризма да се разрешават „на парче“ от гледна точка на разходи и време, по-ефективно е тези въпроси да бъдат разгледани колективно, като част от регионалния и общински процес на развитие. Това е и по-ефективен начин да се осигури насочването на местните ресурси към постигането на целите на екотуризма.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.4.

Очаквани резултати

Процес на интегрирано развитие: премахване на барьерите пред развитието на екотуризма; утвърждаване на цялостния продукт; по-тясно обвързване на инфраструктурните подобрения с екотуристическите потребности и цели; по-тясно обвързване на генерирането на приходите и разходите на местно равнище с развитието на екотуристически предприятия.

Дейности

- Националната работна група за екотуризъм иницира разработването на насоки за подпомагане на всички областни и общински администрации при включването им в стратегическо планиране на екотуризма, съвместно с местните и регионалните туристически сдружения и други партньори.

- Местните и регионалните туристически сдружения идентифицират областите, в които политиките и практиките на местните власти затрудняват или подпомагат дейността им.
- Идентифициране на проблемите и подготвяне на решения в рамките на плановете за развитие на екотуризма.
- Представяне на плановете за развитие на екотуризма пред общинските и областните администрации като част от цикъла по планиране на развитието.

Илюстративни индикатори

Редица общини и региони разполагат с обособени компоненти от сферата на развитие на екотуризма в плановете си за развитие.

Водеца институция/ партньори

Националното сдружение на общините в Република България, Фондацията за реформа в местното самоуправление, Министерството на регионалното развитие и благоустройството, туристически сдружения, Националното сдружение за устойчиво развитие „Добри алтернативи“.

Продължи- телност

От две до пет години.

Източници на финансиране

Местни власти, ФРМС, правителството на България.

Описание

Създаване на официална Федерация на РТА, която да:

- действа като координиращо звено между регионите/екотуристическите дестинации;
- улеснява регионалните контакти и развитието на кълстери между различните региони;
- представлява интересите на РТА в Националната работна група по еко-туризъм и в други правителствени органи;
- улеснява и консултира създаването на нови РТА в региони, в които няма такива;
- съветва НСТ и министерствата по общи за регионите въпроси от сферата на туризма/екотуризма;
- сътрудничи с Националната работна група по екотуризъм по подготовката на годишни национални и регионални екотуристически панаири и конференции.

Обосновка

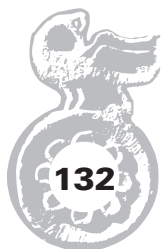
Съществуват много общи проблеми и нужди в развитието на екотуризма, засягащи всички или групи региони. Колективното лобиране за разрешаването им ще бъде по-ефективно, отколкото отделните усилия. Създаването на нови РТА ще бъде най-ефективно подпомогнато чрез използване на колективния опит на вече съществуващите асоциации. Този подход на сътрудничество между подобни организации ще засили междурегионалните връзки. Ще се подобри механизмът за представителство на изградената мрежа и партньорството с институциите и донорите на национално и на международно равнище, което ще доведе до по-добра ефективност в информационното осигуряване и защита интересите на РТА.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.4.

Очаквани резултати

Създаване на Федерация на РТА, официално представени в Националната работна група по екотуризъм. Разширяване на мрежата от РТА и обхващане на цялата страна.

Дейности

Съществуващите РТА създават съвместна федерация със съответен устав и правилник, отразяващи горните функции.

Илюстративни индикатори

Брой на действащите РТА, брой на членовете на РТА.

**Водеца институция/
партньори**

РТА.

Продължителност

Една година.

Източници на финансиране

Донори.

Описание

Създаване на национална мрежа от регионални и местни организации, представляващи заинтересованите страни на всички нива като средство за:

- стимулиране развитието на екотуристически клъстери;
- идентифициране на общи екотуристически проблеми и решения, например инфраструктура;
- разработване на планове за местен маркетинг и развитие на продукти;
- стимулиране на дейности от типа Бизнес-към-Бизнес (B2B) и междурегионални дейности (R2R);
- осигуряване на средства за междусекторно развитие, например културен туризъм и екотуризъм;
- обмен на опит и най-добри практики;
- влияние върху политиката на местните власти и включване на плановете за развитие на туризма в регионалните и общинските планове;
- осигуряване на средства за консултации, посредничество при конфликти и лобиране. Във всяко туристическо сдружение трябва да има работна група (или отговорник) по екотуризъм.

Обосновка

Всички заинтересовани лица в процеса на създаване на НЕТС са установили необходимостта от подобни комуникационни и координационни мрежи като основа за местен маркетинг, развитие на продукта, отделяне на ресурси, лобиране и разработване на политика. Тези дейности не са присъщи само на екотуризма, а на туризма изобщо. Очаква се обаче, че в работата на местните туристически сдружения ще преобладават екотуристически дейности поради приложимостта им към условията в местните общини.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.4.; 5.2.

Очаквани резултати

Национална мрежа от туристически асоциации, интегрирани с работни групи по екотуризъм.

Дейности

- Определяне на основните заинтересовани страни и съществуващите местни сдружения чрез регионалните туристически асоциации.
- РТА провеждат семинари за местните сдружения и за заинтересованите страни за повишаване на обществената информираност и заинтересованост.
- Федерацията на РТА формира работни групи и заедно с основните местни сдружения разработва насоки за формирането на нови, местни туристически сдружения.
- РТА оказват подкрепа и консултантски услуги на местните сдружения чрез организация и планиране.
- Чрез федерацията се разработват и поддържат средства за поддръжка на мрежата (например бюлетини, периодични конференции и т. н.). Чрез мрежата се оказва експертна помощ.

Илюстративни индикатори

Брой нови сдружения, национално покритие, брой активни членове; експертна помощ, оказана чрез асоциациите.

Водеща институция/ партньори

Националната работна група по екотуризъм, РТА.

Продължителност

От една до пет години.

Източници на финансиране

Донори.

Граници на допустимата промяна (ГДП) за културни и природни забележителности

Описание

Определяне и прилагане на насоки за установяване мащаба и вида на въздействието, приемливо в отделни екологичночувствителни области. В защитените територии нараства обемът на информация, касаещ границите на допустима промяна/граници на допустимо ползване и натоварване. Тя трябва да се анализира и да се използва за създаване на насоки, които да се адаптират и приложат на национално и местно ниво за всички защитени територии, основни забележителности и райони, около защитените територии, паметници на културата и други атракции. Тези граници ще бъдат включени в общинските планове за развитие.

Обосновка

От основно значение за развитието на устойчив (еко)туристически продукт е създаващата се инфраструктура и съответното посетителско въздействие да се контролират и насочат към запазване качеството и характера на териториите и да се избягва свръхнатоварване. Съпътстващото идентифициране на територии, подходящи за по-интензивно туристическо развитие, ще помогне за развитието на групи от екотуристически кластери и дестинации.

Стратегически цели

Изпълнението на това действие ще доведе до постигането на следните цели от стратегията: 5.1.; 5.2.9.

Очаквани резултати

Опазване и защита на уязвими природни територии и културно-исторически обекти. Създаване на местни групи от екотуристически кластери и дестинации и активното им участие за спазване на границите.

Дейности

- Идентифициране и адаптиране на международния и на националния опит в областта на насоки за границите на допустима промяна/граници на допустимо ползване.
- Консултации с местни и регионални заинтересовани страни за определяне на приоритетни области на приложението на насоките.
- Производство и разпространение на материали и ориентиране на планиращите органи за националните насоки за граници на допустимата промяна.
- Включване на насоките за ГДП в общинските планове за развитие в определените територии.

Илюстративни индикатори

Намаляване на ефекта от въздействието в чувствителните области. Приемане и спазване от общините и от защитените територии.

Водеща институция/партньори

Министерството на околната среда и водите, Министерството на културата, Министерството на земеделието и горите.

Продължителност

Приемане на насоките през първата година. Консултации и определяне на приоритети през втората година. Приемане от общините през четвъртата година.

Източници на финансиране

Правителството на България, Фонд „Защитени територии“, Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда.

No	Действие	Водеща организация / партньор	Необходими средства (хил. лв.)					Източник на средства	
			ОБЩО	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.		2008 г.
Управление на информацията									
1.	Интернет портал „Най-гобрите практики в екотуризма“	Изпълнителната агенция по туризъм и Министерството на икономиката с подкрепата и съдействието на Фондацията за реформа в местното самоуправление, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, Министерството на културата. Браншови, продуктови, регионални и местни туристически сдружения, БТС. Националното сдружение за устойчиво развитие „Добри алтернативи“	790.00	100.00	600.00	30.00	30.00	30.00	Българското правителство, САПАРД, проекти по международни програми
2.	Електронна библиотека в областта на екотуризма	Изпълнителната агенция по туризъм, Министерството на икономиката; Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, Министерството на културата, местни, регионални, продуктови и браншови туристически организации, Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Министерството на образованието и науката, БТС	300.00		300.00				Българското правителство, неправителствени организации чрез набрани материали от реализирани проекти

Прогнози за потребностите от финансиране (2004-2008 г.)

No	Действие	Водеща организация / партньор	Необходими средства (хил. лв.)						Източник на средства
			ОБЩО	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	
3.	Събиране на данни за екотуризма	Министерството на икономиката, национални, регионални и местни туристически сдружения, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, Министерството на културата, БТС и др.	300.00	50.00	200.00	50.00	30.00	30.00	Българското правителство; в допълнение всички източници, които финансират проекти по екотуризъм
4.	Система за управление на информацията в екотуризма	Министерството на икономиката, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, национални, регионални и местни туристически сдружения и информационни центрове, Министерството на културата	600.00	50.00	350.00	200.00			Българското правителство, международни донори, неправителствен сектор
5.	Популяризиране на Системата за управление на информацията в екотуризма	Изпълнителната агенция по туризъм, Министерството на икономиката, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, туристически сдружения	45.00	10.00	15.00	20.00			Българското правителство, международни донори, туристически сдружения, частен сектор
6.	Национални стандарти за пътна сигнализация и маркировка	Националната работна група за екотуризъм, Министерството на икономиката, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, администрации на защитените територии, туристически сдружения, Министерството на културата, БТС, Агенция "Пътища", Министерството на младежта и спорта	190.00	30.00	80.00	80.00			Българското правителство, всички източници на финансови средства
Общо за управление на информацията			2225.00						

No	Действие	Водеща организация / партньор	Необходими средства (хил. лв.)					Източник на средства	
			ОБЩО	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.		2008 г.
Развитие на екотуристическото предприемачество									
7.	Центрове за разрастване на екотуристическия бизнес	Агенцията за малките и средни предприятия, Националното сдружение на общините в Р България, Фондацията за развитие на местното самоуправление, Асоциация „Национална мрежа за бизнесразвитие“, Министерството на труда и социалната политика, Министерството на икономиката, Изпълнителната агенция по туризъм, туристически сдружения, регионални асоциации на общини, местни власти	550.00	50.00	150.00	150.00	150.00	50.00	ПРООН / Министерството на труда и социалната политика – Програма JOBS и други донори, българското правителство
8.	Консултантски услуги за екотуристическия бизнес	Агенцията за малките и средни предприятия, Националното сдружение на общините в Р България, Фондацията за развитие на местното самоуправление, Националната работна група за екотуризъм, Асоциация „Национална мрежа за бизнесразвитие“, туристически сдружения	200.00		50.00	50.00	50.00	50.00	Донори
9.	Финансови механизми за стимулиране на екотуризма	Министерството на финансите, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, Министерството на икономиката, Асоциация „Национална мрежа за бизнесразвитие“, национални, регионални и местни туристически сдружения, местните власти, Националното сдружение на общините в Република България, НРГЕ	6450.00	1250.00	1300.00	1350.00	1300.00	1250.00	Българското правителство, донори

No	Действие	Водеща организация / партньор	Необходими средства (хил. лв.)						Източник на средства
			ОБЩО	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	
10.	Развиване на малките екотуристически предприятия (настанителната база)	Българската хотелиерска и ресторантьорска асоциация, туристически сдружения, Министерството на околната среда и водите, Изпълнителната агенция по туризъм, Министерството на икономиката, местните общини, партньори от частния сектор, БТС	1050.00	100.00	200.00	250.00	250.00	250.00	Донори, заинтересовани сдружения, частният бизнес
11.	Финансиране на екотуризма чрез капиталовия пазар	Националната работна група за екотуризъм; бизнессдружения, търговските камари, Асоциация на инвеститорите	300.00	100.00	100.00	100.00			Донори, заинтересовани сдружения, частният бизнес
Общо за развитие на екотуристическото предприемачество			8550.00						
Развитие на продукта и гарантиране на качеството									
12.	Присъждане на награди „Екотуризъм – естествено България“	НРГЕ, туристически сдружения, Министерството на икономиката, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, Министерството на културата, БТС, Министерството на младежта и спорта, Министерството на регионалното развитие и благоустройството	150.00	50.00	50.00	50.00			Българското правителство, неправителствени организации, бизнесасоциации в комбинация с частни спонсори
13.	Туристическа информационна мрежа /ТИМ/	Регионалните и местни (+ продуктови и браншови) туристически сдружения, НСОРБ, Изпълнителната агенция по туризъм, Министерството на икономиката, администрации на защитените територии, управителите на културните обекти, общинските власти, други министерства, които разполагат с информационни центрове в страната - МЗГ, МОСВ, ММС, МК, БТС	600.00	50.00	200.00	150.00	150.00	50.00	Местни власти и местни предприемачи, българското правителство, донори, бизнесасоциации

No	Действие	Водеща организация / партньор	Необходими средства (хил. лв.)					Източник на средства	
			ОБЩО	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.		2008 г.
14.	Събития в общността и традиционни чествания	НРГЕ, Министерството на културата, Министерството на икономиката / Изпълнителната агенция по туризъм, туристически сдружения, туроператори, местни НПО	250.00	50.00	50.00	50.00	50.00	50.00	Донори, мобилизация на местни ресурси
15.	Мрежа от екохотели	Туристически сдружения, бизнес-асоциации, Българската хотелиерска и ресторантьорска асоциация, Министерството на околната среда и водите, Министерството на икономиката	450.00	50.00	100.00	100.00	100.00	100.00	Инвестиции от частния сектор, донори
16.	Система от хижи	Българският туристически съюз, МОСВ/МЗГ, Министерството на младежта и спорта; администрациите на защитените територии	1350.00	50.00	100.00	200.00	500.00	500.00	Донори, частни инвеститорски институции
17.	Сертифициране на качеството на екотуристическите продукти и услуги	НРГЕ, туристически сдружения (браншови, продуктови, регионални и местни), администрации на защитените територии, МОСВ, МЗГ, МИ	180.00	30.00	150.00				Туристически и бизнессдружения, Министерството на околната среда и водите, донори
18.	Доброволческа програма за екотуризъм	Туристически сдружения, администрации на защитени територии, НРГЕ, университети	210.00		20.00	50.00	80.00	60.00	Активизиране на местни ресурси, донори
Общо за развитие на продукта и гарантиране на качеството			3190.00						

No	Действие	Водеща организация / партньор	Необходими средства (хил. лв.)						Източник на средства
			ОБЩО	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	
Маркетинг и реклама									
19.	Разработване на регионални еко-туристически продукти	Туристически сдружения (браншови, продуктови, регионални и местни), частни фирми, сдружения за устойчиво развитие	250.00	50.00	200.00				Донори, частни фирми, мобилизиране на местни ресурси
20.	Пазарна стратегия за "Екотуризъм - естествено България"	Изпълнителната агенция по туризъм, туристически сдружения, частния бизнес/ инициатива "Визит", всички държавни ведомства, които организират представянния на страната в чужбина	1250.00	100.00	250.00	300.00	300.00	300.00	Българското правителство, частният сектор, НПО, донори
21.	Инициатива на българските туроператори за устойчив туризъм	Националната работна група за екотуризъм, Регионалният екологичен център, Българската асоциация на туристическите агенции, Българска асоциация за алтернативен туризъм	1200.00	100.00	200.00	300.00	300.00	300.00	Донори, частният бизнес
22.	Разработване на вътрешния пазар на екотуристически продукти и услуги	Националната работна група за екотуризъм, туристически сдружения, туроператори и туристически агенции, туристически информационни центрове	500.00		250.00	250.00			Частни инвестиции, донори
23.	Разнообразяване на пазара на продукти и услуги в областта на еко-туризма	Туристически сдружения, администрации на защитени територии, частен бизнес, туристически информационни центрове	470.00	20.00	80.00	120.00	150.00	100.00	Частни инвестиции, мобилизиране на местни ресурси
Общо за маркетинг и реклама			3670.00						

No	Действие	Водеща организация / партньор	Необходими средства (хил. лв.)					Източник на средства	
			ОБЩО	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.		2008 г.
Развитие и обучение на човешкия ресурс									
24.	Програма за развитие на познанията в областта на екотуризма в малките и средни предприятия	Националната работна група за екотуризъм, Съветът за обучение по туризъм, висши училища, туристически сдружения, частният бизнес, Министерството на икономиката и Министерството на образованието и науката, Асоциация „Национална мрежа за бизнесразвитие“	800.00	200.00	600.00				Донори, Шестата рамкова програма за обучение на ЕС
25.	Сертификат за обучение по управление на екотуристическите дестинации	Съвет за обучение по туризъм (Университетът „Джордж Вашингтон“ и групи български и чужди висши училища), Министерството на образованието и науката, Министерството на икономиката, туристически сдружения, Фондацията за реформа в местното самоуправление	600.00		100.00	200.00	300.00		Донори, такси за обучение, САПАРД, ЕС
26.	Програма SuperHost за обслужване на клиентите	Министерството на образованието и науката, Министерството на икономиката, туристически сдружения, Асоциация „Национална мрежа за бизнесразвитие“	800.00	50.00	150.00	200.00	200.00	200.00	Донор – агенция CIDA, Американ Експрес
27.	Сертификат за екотуристически водач	Националната спортна академия, Българският туристически съюз, Министерството на младежта и спорта, Министерството на икономиката, Министерството на образованието и науката, Българската асоциация за алтернативен туризъм, Националната работна група за екотуризъм, Съветът за обучение по туризъм, центрове за професионално обучение	250.00			50.00	100.00	100.00	Донори, заинтересовани туристически сдружения, частен бизнес

No	Действие	Водеща организация / партньор	Необходими средства (хил. лв.)						Източник на средства
			ОБЩО	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	
28.	Програма за обучение по разработването и изпълнението на интерпретативни туристически дейности	Администрации на защитени територии, частен бизнес - туристически фирми и центрове за професионално обучение, туристически сдружения, образователни институции, Националната служба за защита на природата, Министерството на културата, Министерството на образованието и науката, Министерството на икономиката	470.00		70.00	100.00	150.00	150.00	Донори, Фонд „Защитените територии“
29.	Инициатива за разширяване изучаването на екотуризъм и устойчив туризъм във висшите училища	Съветът за обучение по туризъм, Министерството на образованието и науката, Министерството на икономиката	900.00	100.00	200.00	200.00	200.00	200.00	Световната туристическа организация за семинари на TEDQUAL, агенция CIDA, международни университети от основно значение, програмата „Леонардо“
Общо за развитие и обучение на човешкия ресурс			3820.00						
Институционално развитие									
30.	Изграждане капацитета на Националната работна група по екотуризъм	Националният съвет по туризъм, Националната работна група по екотуризъм	230.00	30.00	50.00	50.00	50.00	50.00	Правителството на България, донори, заинтересовани сдружения
31.	Мрежа за консултантски услуги по екотуризъм	Туристически сдружения, Националната работна група по екотуризъм	50.00	50.00					Правителството на България, донори, заинтересовани сдружения

No	Действие	Водеща организация / партньор	Необходими средства (хил. лв.)					Източник на средства	
			ОБЩО	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.		2008 г.
32.	Програма за развитие на екотуризъм в защитените територии и други атрактивни природни територии в общините	Администрации на защитените територии, туристически сдружения, МТСП, Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Фондацията за реформа в местното самоуправление, Програма PLEDGE	2000.00	200.00	500.00	500.00	500.00	300.00	Програма ФАР, Световната банка - GEF, ПРООН - GEF
33.	Включване на стратегиите за екотуризъм в регионалните и общинските планове за развитие	Националното сдружение на общините в Република България, Фондацията за реформа в местното самоуправление, Министерството на регионалното развитие и благоустройството, туристически сдружения, Националното сдружение за устойчиво развитие „Добри алтернативи“	180.00		30.00	50.00	50.00	50.00	Местни власти, ФРМС, правителството на България
34.	Федерация на регионалните туристически асоциации (РТА)	РТА	30.00	30.00					Донори
35.	Укрепване на регионалните и местните туристически сдружения	Национална работна група по екотуризъм, РТА	350.00	50.00	100.00	100.00	100.00		Донори
36.	Граници на допустимата промяна (ГДП) за културни и природни забележителности	Министерството на околната среда и водите, Министерството на културата, Министерството на земеделието и горите	300.00	50.00	100.00	100.00	50.00		Правителството на България, Фонд „Защитени територии“, Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда
		Общо за институционално развитие	3140.00						
		ОБЩО	24595.00						

**Времеви график
на плана за действие (2004–2008 г.)**

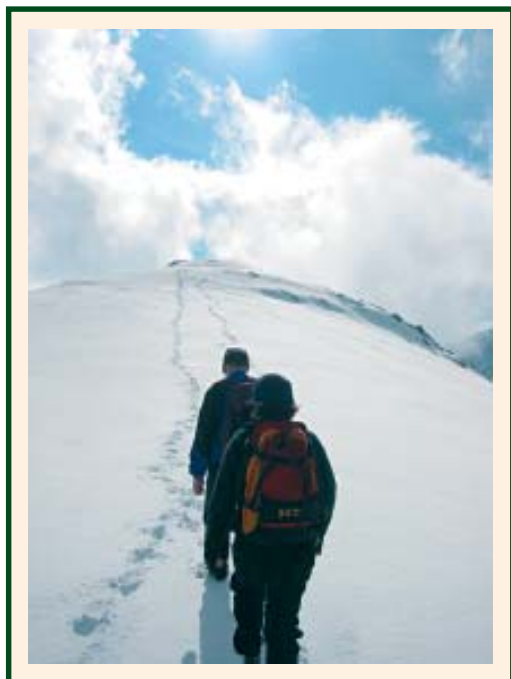
No	Действие	Продължителност				
		2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Управление на информацията						
1.	Интернет портал „Най-добрите практики в екотуризма“					
2.	Електронна библиотека в областта на екотуризма					
3.	Събиране на данни за екотуризма					
4.	Система за управление на информацията в екотуризма					
5.	Популяризиране на системата за управление на информацията в екотуризма					
6.	Национални стандарти за пътна сигнализация и маркировка					
Развитие на екотуристическото предприемачество						
7.	Центрове за разрастване на екотуристическия бизнес					
8.	Консултантски услуги за екотуристическия бизнес					
9.	Финансови механизми за стимулиране на екотуризма					
10.	Развиване на малките екотуристически предприятия (настанителната база)					
11.	Финансиране на екотуризма чрез капиталовия пазар					

No	Действие	Прогължителност				
		2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Развитие на продукта и гарантиране на качеството						
12.	Присъждане на награди „Екотуризъм – естествено България“					
13.	Туристическа информационна мрежа (ТИМ)					
14.	Събития в общността и традиционни чествания					
15.	Мрежа от екохотели					
16.	Система от хижи					
17.	Сертифициране на качеството на екотуристическите продукти и услуги					
18.	Доброволческа програма за екотуризъм					
Маркетинг и реклама						
19.	Разработване на регионални екотуристически продукти					
20.	Пазарна стратегия за „Екотуризъм – естествено България“					
21.	Инициатива на българските туроператори за устойчив туризъм					
22.	Разработване на вътрешния пазар на екотуристически продукти и услуги					
23.	Разнообразяване на пазара на продукти и услуги в областта на екотуризма					

No	Действие	Продължителност				
		2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Развитие и обучение на човешкия ресурс						
24.	Програма за развитие на познанията в областта на екотуризма в малките и средни предприятия					
25.	Сертификат за обучение по управление на екотуристическите дестинации					
26.	Програма SuperHost за обслужване на клиентите					
27.	Сертификат за екотуристически водач					
28.	Програма за обучение по разработването и изпълнението на интерпретативни туристически дейности					
29.	Инициатива за разширяване изучаването на екотуризъм и устойчив туризъм във висшите училища					
Институционално развитие						
30.	Изграждане капацитета на Националната работна група по екотуризъм					
31.	Мрежа за консултантски услуги по екотуризъм					
32.	Програма за развитие на екотуризъм в защитените територии и други атрактивни природни територии в общините					
33.	Включване на стратегиите за екотуризъм в регионалните и в общинските планове за развитие					
34.	Федерация на регионалните туристически асоциации (РТА)					
35.	Укрепване на регионалните и местните туристически сдружения					
36.	Граници на допустимата промяна (ГДП) за културни и природни забележителности					

*Еко Поход
в Централен
Балкан 2004*

Националният план за действие за развитие на екотуризъм е за петгодишен период. Следващите раздели очертават институционални договорености, показатели за ефективност и ръководни принципи за изпълнение.

Институционализиране на екотуризма

7.1.

Изпълнението на НПДЕ ще бъде институционализирано в Национална работна група за екотуризъм (НРГЕ) в рамките на Националния съвет по туризъм. Създаването на тази група е логичното следствие от Протокола за сътрудничество в областта на екотуризма, подписан между Министерството на околната среда и водите, Министерството на икономиката и Министерството на земеделието и горите на 4 октомври 2002 г. Създаването на групата е в съответствие с член 5, т. 2 от Правилника за структурата и дейността на Националния съвет по туризъм и е предвидена като механизъм за координиране на екотуризма на национално ниво.

*Снимка
Джаред Харднър*

НРГЕ е основана на опита на националните и регионалните туристически организации. Всяко действие, указано в този план за действие, ще бъде реализирано от водеща институция, в сътрудничество с партниращи ведомства/организации. НРГЕ разчита преди всичко на работа със съществуващите институции.

Членовете на Националната работна група за екотуризъм ще бъдат представители на министерства, на национални, на регионални сдружения за туризъм и на НПО.

Членовете на Националната работна група за екотуризъм ще бъдат представители на министерства, на национални, на регионални сдружения за туризъм и на НПО.

НРГЕ ще отговаря за създаването и прилагането на система за мониторинг на Националния план за действие за развитие на екотуризъм.

Показатели за ефективност

7.2.

Мониторингът е от съществено значение за измерването на успеха и ефекта на Националния план за действие за развитие на екотуризъм. Системата за мониторинг на НПДЕ ще поставя акцента върху следните показатели за измерване въздействието и успеха на екотуризма на местно и на регионално ниво:

1. Принос към опазването на природни територии и културните паметници.
2. Намаляване на отрицателното въздействие върху биологичното разнообразие.

3. Степен, в която планът за действие е повишил устойчивостта на дестинациите чрез природозащитни, икономически и социални мерки.
4. Въздействие върху политиката на правителството, която е в подкрепа на устойчивите форми на туризъм.
5. Принос за разширяването на фирмените дейности и реализиране на приходи.
6. Видими реални ползи за местните хора.
7. Видимо участие на общността в планирането на туризма и вземането на решения.
8. Тип и степен на социалните и културните въздействия.
9. Достъп на местните жители до туристически ресурси и инфраструктура.
10. Повишени експертни знания и умения на малките и средните предприятия и на техните служители.
11. Подобрена осведоменост на обществеността, на местните управи, на областните администрации и служителите на защитени територии и културни обекти за екотуризма и неговата роля за икономическото развитие.
12. Удовлетвореност на посетителите и показатели за положителни взаимодействия с местните хора.
13. Тип и количество на приноса от посетители на екотуристически дестинации. Например финансови средства, доброволни услуги, стоки и други форми на помощ.

7.3.

Насоки за изпълнение на Националния план за действие за развитие на екотуризъм

Изпълнението на националния план ще изисква той да бъде институционализиран на национално, регионално и на местно ниво. Развитието на екотуризма ще изисква сътрудничество между институциите на тези нива. Освен това, е важно да бъдат разработени и механизми за сформирани на стратегически партньорства между правителството, местните власти и частния сектор. В хода на разработването на плана за действие са определени следните принципи, които се предлагат като насоки за изпълнението му.

1. **Роля на местните власти.** Тяхното участие и водеща позиция са ключови фактори за разработването и лансирането на екотуризма в развитието на националния туристически отрасъл. За по-лесно утвърждаване на тази роля е необходимо партньорство между Министерството на регионалното развитие и благоустройството и националните асоциации, които поддържат контакти с местните власти. Едно партньорство за екотуризъм между това министерство и Националното сдружение на общините в Република България и Фондацията за реформа в местното самоуправление ще помогне за интегриране на екотуризма в местните и в регионалните планове и стратегии за развитие.
2. **Дестинации за екотуризъм.** За успешното развитие на екотуризма в България съществува необходимост от разработване и реализиране на местни търговски марки, туристически маршрути и пакети. Дванадесетте дестинации за екотуризъм, идентифицирани за целите на планирането,

дават възможност на хората, ангажирани с развитието на екотуризма, да разработват изпълними програми за управление на дестинациите. Всеки регион има уникални съчетания от природно и културно наследство, традиции в земеползването, национална кухня и занаяти. Тъй като за тези дестинации вече се разработват проекти за екотуризъм, те ще послужат като естествена стъпка към изпълнението на плана за действие.

- 3. Финансови механизми и помощ за развитие.** Успехът на НПДЕ отчасти ще зависи от наличието на финансови средства. За съществуващите финансови механизми по линията на предприемаческите фондове на ЕС - като програмите САПАРД, ФАР и ИСПА – е необходимо по-конкретно виждане в плана за действие. Освен годишния държавен и годишните общински бюджети има и други източници на финансиране, като Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (наследник на Националния фонд за опазване на околната среда) и новия Фонд „Защитени територии“ към Националния доверителен екофонд.

Възможностите за допълнително финансиране са ограничени и изискват кандидатстване за донорска помощ. Опитите за изграждане на стратегии за финансиране в сътрудничество с частния сектор са до голяма степен непроучени и ще изискват активно изследване и контакти. Дяловите инвестиции и финансовите фондове са от съществено значение за развитието на свързания с екотуризма бизнес в районите около защитени територии. Необходими са също и стратегическо планиране и разработване на бизнесплановете с цел генериране на финансови средства за проекти, които да стимулират интереса на фирмите към устойчив екотуризъм. Тези механизми трябва да бъдат допълнени от облекчен достъп до финансиране за селските райони от страна на правителството и от частния банков сектор. Въпреки добрите намерения, парите, които остават централизирани и администрирани от правителствените власти и от частни финансови институции, са недостатъчни за развитието на частния сектор в повечето селски райони. Необходими са нови модели за финансиране на екотуризма в селските райони, които да могат да посрещнат предизвикателствата на екотуризма. Това включва „култивиране“ и поддържане на преки контакти с потенциалните инвеститори, включително фондове за микрокредити, фондации, международни финансови институции (например международна финансова корпорация, агенции за двустранна помощ) и търговски банки.

Финансирането на екотуризма трябва да стане една от приоритетните теми за Националната работна група за екотуризъм.

- 4. Международно сътрудничество и партньорство.** Засега България остава в изолация от международните дейности в сферата на екотуризма. Националният план за действие на екотуризъм изисква мобилизиране и незабавно привличане на такива партньорства и мрежи, като агенции на ООН (WTO, UNCTAD, ILO, UNDP, UNEP, UNESCO), ключови университети, международни НПО за екотуризъм, търговски асоциации (ETC, WTTC, IHRA) и др.
- 5. Национални и международни връзки и достъп до пазара.** За да бъде реално средство за икономически растеж и развитие на селските райони, екотуризмът се нуждае от правителствена помощ. Възможно е използването на междуправителствени споразумения за рекламиране на продукти в Европа и по света. Подкрепата за подобряване на достъпа до пазари и конкурентоспособността на малките туроператори и туристически фирми, каквито са веригите за доставка на храни, може

да подобри туристическите продукти, с което да повиши доходите и заетостта в туристическия сектор за населението от селските райони с по-ниски доходи.

- 6. Национални форуми за екотуризъм - Стратегия за устойчив туризъм за подобряване конкурентоспособността на България.** Годишните форуми за екотуризъм и устойчив туризъм са важни инструменти за обмяна на информация. Те се превръщат в ежегодни инициативи за споделяне на опит и информация, обмен на резултати и материали, както и в канали за обществена информация и реклама. Тези форуми трябва да бъдат поддържани и организирани до момента, в който спрат да служат на клиентите си. Необходимо е да се полагат всички усилия за тяхното самофинансиране и спонсориране.
- 7. Разработване на Национална стратегия за устойчив туризъм за действие.** Националната стратегия и планът за действие за развитие на екотуризъм са демонстрирали ефективността на децентрализираното демократично планиране с участието на широк кръг от заинтересовани от туризма институции. Макар този процес да има нужда от някои подобрения, той е прецедент за една основна част на плана за развитие на устойчив туризъм, който трябва да бъде включен в национална стратегия и план за действие. Националната стратегия за устойчив туризъм и планът за действие са основополагащи за успеха и конкурентоспособността на България на туристическия пазар.
- 8. Използване на съществуващите фондове и институции за развитие на бизнеса (национални и международни) преди създаването на нови.** Необходимо е текуща техническа помощ за подпомагане развитието на конкурентния екотуристически сектор чрез целенасочена помощ за: (а) развитие на бизнеса (от замисъла до финансирането); (б) използване на съществуващи инструменти за развитие на бизнеса, включително достъпни чрез Интернет; (в) развитие на жизнеспособни бизнеспроекти, които могат да бъдат представяни пред предварително определени инвеститори.
- 9. Националният мониторинг на екотуризма допринася за гъвкавостта на НПДЕ.** Софийският университет започна процеса на разработване на система за мониторинг на екотуристически показатели с набирането на базови данни и с препоръчани процедури за мониторинг, съобразени със селските общности. Развитието на система за мониторинг на развитието на туризма е изключително важно за ефективността на плана за действие. Набирането на данни и анализ за оценка на въздействието (положително и отрицателно) от туризма върху природната, социалната и икономическата среда на дестинациите, както и за съвкупните им въздействия на национално ниво трябва да се правят периодично. Това е от изключителна важност за успеха на плана за действие. Прегледите трябва да се провеждат ежегодно, за да отчитат динамиката на международните пазари, както и променящата се обстановка в страната.
- 10. Отбелязване и оповестяване на успехите.** Периодичните прегледи водят до извличане на поуки, установяване на проблеми, но и до отбелязване на успехи. Периодичният мониторинг и оценка на развитието на екотуризма трябва да бъде съпроводен с отбелязване на успехите. България вече полага усилия да промени имиджа си пред международните туристически пазари и е водеща в опазването на дивата природа в Югоизточна Европа. На тези успехи трябва да се дава гласност, да се публикуват редовно и да се популяризират на регионални и на международни срещи.

ПРИЛОЖЕНИЯ

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ И ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕКОТУРИЗЪМ

Списък на материалите, използвани в процеса на разработване на Националната стратегия и план за действие за развитие на екотуризъм

- Ръководство за мониторинг на влиянията на екотуризма върху българските защитени природни територии и съседните общности, декември 2002 г., Мария Воденска, консултант Проект ОБРИР
- Концепция за развитието на екотуризма в общините около защитените територии в България, юни 2001 г., Проф. Доналд Хокинс, международен специалист по екотуризъм, Камелия Георгиева – ARD-Проект ОБРИР, специалист по еко-предприемачество
- Бизнесконцепция за управление на дестинация за Сгружение за екотуризъм в град Калофер, декември 2002 г., Николай Иванов, консултант Проект ОБРИР
- Бизнесконцепция за управление на дестинация за Сгружение за екотуризъм в община Самоков, декември 2002 г., Николай Иванов, консултант Проект ОБРИР
- Доклад за институционалното развитие на инициативните групи за екотуризъм в пилотните райони на Проект ОБРИР, февруари 2003 г., Нели Георгиева, консултант Проект ОБРИР
- Разработване на конкурентноспособни туристически продукти в пилотните райони Рила и Централен Балкан, юни 2001 г., Проф. Доналд Хокинс и Кристин Ламороу, катедра "Управление на туризма и хотелиерството", Училище по бизнес и обществен мениджмънт, Университет Джордж Вашингтон, Вашингтон, САЩ
- Перспективи за развитие на екотуризъм в България. Изследване на вътрешния пазар, декември 2002 г., Пламен Вълчев, консултант Проект ОБРИР
- Екотуризъм и местни общности. Национални паркове Рила и Централен Балкан, юни 2001 г., Екип на консултантска практика, Университет Джордж Вашингтон, Вашингтон, САЩ
- Индикатори за въздействие и успех на екотуризма. Базови данни 2002. Пилотен район Калофер на национален парк Централен Балкан, юни 2003 г., Д-р Николина Попова, консултант Проект ОБРИР
- Индикатори за въздействие и успех на екотуризма. Базови данни 2002. Пилотен район Самоков на национален парк Рила, юли 2003 г., Д-р Николина Попова, консултант Проект ОБРИР
- Национална стратегия за екотуризъм - работна среща - 11-12 февруари 2003 г. – доклад, февруари 2003 г., Камелия Георгиева, ARD-Проект ОБРИР
- Първи национален екотуристически форум Екотуризъм, планини и защитени територии – партньори за благоденствие, 2-5 октомври, София – доклад, октомври 2002 г., Камелия Георгиева, ARD-Проект ОБРИР
- България и екотуризмът – общ преглед, юни 2003 г.
- Ситуационен анализ - България и екотуризмът, юни 2003 г.
- Неправителствени организации и институции, занимаващи се с екотуризъм
- Туристически, информационни и образователни центрове в България
- Браншови, регионални продуктови асоциации в България
- Регионални туристически организации в България
- Национални и регионални общински асоциации
- Традиционният туристически пазар и връзките с него
- Електронна библиотека на екотуристическите ресурси и Интернет страници
- Предложение за програма за управление на дестинациите за екотуризъм в България

Планове за действие за дванайсет екотуристически дестинации в България

1. Югозападна екотуристическа дестинация
2. Екотуристическа дестинация Западни Родопи
3. Екотуристическа дестинация Източни Родопи
4. Екотуристическа дестинация Странджа, Източна Тракия и Южно черноморско крайбрежие
5. Екотуристическа дестинация Източна Стара планина
6. Екотуристическа дестинация Национален парк „Централен Балкан“ – Юг
7. Екотуристическа дестинация Витоша – Северна Рила
8. Западна крайгранична екотуристическа дестинация
9. Екотуристическа дестинация Западна Стара планина
10. Екотуристическа дестинация Национален парк „Централен Балкан“ – Север
11. Екотуристическа дестинация Северно черноморско крайбрежие и Добруджа
12. Екотуристическа дестинация Дунавски влажни зони

Български организации, представители на които участваха в разработването на Националната стратегия и план за действие за развитие на екотуризъм

1. АГЕНЦИЯ ЗА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
2. АЛБЕНА АД
3. АСОЦИАЦИЯ НА ИНВЕСТИТОРИТЕ
4. АСОЦИАЦИЯ „ПЛАНИНИ И ХОРА“
5. АСОЦИАЦИЯ НА РОДОПСКИТЕ ОБЩИНИ – СМОЛЯН
6. АСОЦИАЦИЯТА НА БЪЛГАРСКИТЕ ЧЕРНОМОРСКИ ОБЩИНИ — ВАРНА
7. БААТ – БЪЛГАРСКА АСОЦИАЦИЯ ЗА АЛТЕРНАТИВЕН ТУРИЗЪМ
8. БАЛКАНТРАВЕЛ ООД
9. БАЛКАНТУРИСТ АД
10. БАСЕТ – БЪЛГАРСКА АСОЦИАЦИЯ ЗА СЕЛСКИ И ЕКОЛОГИЧЕН ТУРИЗЪМ
11. БАТА – БЪЛГАРСКА АСОЦИАЦИЯ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ АГЕНЦИИ
12. БДЗП – БЪЛГАРСКО ДРУЖЕСТВО ЗА ЗАЩИТА НА ПТИЦИТЕ
13. БУРГАСКА РЕГИОНАЛНА ТУРИСТИЧЕСКА АСОЦИАЦИЯ
14. БХРА – БЪЛГАРСКА ХОТЕЛИЕРСКА И РЕСТОРАНТЬОРСКА АСОЦИАЦИЯ
15. БЪЛГАРО-АМЕРИКАНСКА КРЕДИТНА БАНКА
16. БЪЛГАРСКА ТУРИСТИЧЕСКА КАМАРА /БТК/
17. БЪЛГАРСКИ НАЦИОНАЛЕН КОМИТЕТ НА ИКОМОС
18. БЪЛГАРСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ
19. ВАРНЕНСКА ТУРИСТИЧЕСКА КАМАРА
20. ВЕГЕНА ООД
21. ВСУ – ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ „ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“
22. ГЕОХАЙД ООД
23. ДИРЕКЦИЯ НА ПРИРОДЕН ПАРК „ВИТОША“
24. ДИРЕКЦИЯ НА ПРИРОДЕН ПАРК „ЗЛАТНИ ПЯСЪЦИ“
25. ДИРЕКЦИЯ НАЦИОНАЛЕН ПАРК „ПИРИН“
26. ДИРЕКЦИЯ НАЦИОНАЛЕН ПАРК „РИЛА“
27. ДИРЕКЦИЯ НАЦИОНАЛЕН ПАРК „ЦЕНТРАЛЕН БАЛКАН“
28. ДИРЕКЦИЯ ПРИРОДЕН ПАРК „ВРАЧАНСКИ БАЛКАН“
29. ДИРЕКЦИЯ ПРИРОДЕН ПАРК „ПЕРСИНА“
30. ДИРЕКЦИЯ ПРИРОДЕН ПАРК „РИЛСКИ МАНАСТИР“
31. ДИРЕКЦИЯ ПРИРОДЕН ПАРК „РУСЕНСКИ ЛОМ“
32. ДИРЕКЦИЯ ПРИРОДЕН ПАРК „СИННИТЕ КАМЪНИ“
33. ДИРЕКЦИЯ ПРИРОДЕН ПАРК „СТРАНДЖА“
34. ДИРЕКЦИЯ ПРИРОДЕН ПАРК „ШУМЕНСКО ПЛАТО“
35. ИНСТИТУТ ЗА ИКОНОМИЧЕСКА ПОЛИТИКА
36. ИНСТИТУТ ПО БОТАНИКА – БАН
37. ИНСТИТУТ ПО ГЕОГРАФИЯ – БАН

38. КОРМОРАН ООД
39. МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ГОРИТЕ
40. МИНИСТЕРСТВО НА ИКОНОМИКАТА
41. МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА
42. МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ
43. МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО
44. МИНИСТЕРСТВО НА ФИНАНСИТЕ
45. НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „ОБЕДИНЕНИЕ“ – КЪРДЖАЛИ
46. НАЦИОНАЛНА ЗАНАЯТЧИЙСКА КАМАРА
47. НАЦИОНАЛНО СДРУЖЕНИЕ НА МАЛКИЯ И СРЕДЕН БИЗНЕС
48. НАЦИОНАЛНО СДРУЖЕНИЕ НА ОБЩИНИТЕ
49. ОБЛАСТНА АДМИНИСТРАЦИЯ – ДОБРИЧ
50. ОБЛАСТНА АДМИНИСТРАЦИЯ – СМОЛЯН
51. ОБЛАСТНА АДМИНИСТРАЦИЯ – КЮСТЕНДИЛ
52. ОБЛАСТНА АДМИНИСТРАЦИЯ – ПЕРНИК
53. ПАНДИОН – Д ЕООД
54. ПИРИНСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ ФОРУМ
55. ПЛАНИНСКА СПАСИТЕЛНА СЛУЖБА
56. ПРИРОДЕН РЕЗЕРВАТ „СРЕБЪРНА“
57. ПРОГИС ООД
58. ПРОГРАМА „ИНИЦИАТИВА МЕСТНО САМОУПРАВЛЕНИЕ“ НА ААМР
59. ПРОГРАМА JOBS НА ПРОГРАМАТА НА ООН ЗА РАЗВИТИЕ (ПРООН)
60. ПРОЕКТ ВЛАЖНИ ЗОНИ, МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ
(МОСВ - ЗКП GEFTF 050706 BUL)
61. ПРОЕКТ „ЗАПАДНА СТАРА ПЛАНИНА“, РЕГИОНАЛЕН ЕКОЛОГИЧЕН ЦЕНТЪР
ЗА ЦЕНТРАЛНА И ИЗТОЧНА ЕВРОПА
62. ПРОЕКТ „РОДОПИ“, ПРООН/GEF
63. РЕГИОНАЛНА АСОЦИАЦИЯ НА ОБЩИНИ „ТРАКИЯ“
64. РЕГИОНАЛНО СДРУЖЕНИЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА „СЕВЕРОЗАПАДЕН
БАЛКАН“
65. РЕГИОНАЛНО СДРУЖЕНИЕ НА ОБЩИНИ /PCO/ „МАРИЦА“ – ХАСКОВО
66. РТА „РОДОПИ“
67. РТА „СТАРА ПЛАНИНА“ – ГАБРОВО
68. СДРУЖЕНИЕ БОЛКАН – АСИСТ
69. СДРУЖЕНИЕ ЗА ЕКОТУРИЗЪМ „РИЛА“
70. СДРУЖЕНИЕ ЗА ЕКОТУРИЗЪМ „ЦЕНТРАЛЕН БАЛКАН“ – КАЛОФЕР
71. СУ „СВ. КЛ. ОХРИДСКИ“
72. СЪВЕТ ПО ТУРИЗЪМ – СОФИЯ
73. СЪЮЗ НА СПЕЦИАЛИСТИТЕ ПО ПАРКОВЕТЕ И ЛАНДШАФТА
74. УНСС – СОФИЯ
75. ФЛАГ / УНИВЕРСИТЕТ ДЕЛАУЕЪР
76. ФОНДАЦИЯ „ЛЪО БАЛКАН“ – БЪЛГАРИЯ
77. ФОНДАЦИЯ ЗА РЕФОРМА В МЕСТНОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ

